KARYS

1971
BIRŽELIS
Nr. 6

KARYS

1971
Nr. 6 (1473)

Redaktorius
ZIGMAS RAULINAITIS

Administratorius
LEONAS BILERIS

Redaktoriaus pavaduotojas
JONAS RŪTENIS

Atskirus skyrius redaguoja:

P. PETRUŠAITIS
"Tremties Trimitas"

S. KAUNELIENĖ
"Šaulė Tremtyje"

BALYS BRAZDŽIONIS
"Lietuviai Kariai Laisvajam Pasaulyje"
BRONIUS BALČIŪNAS
"Karinės Žinios"

Leidžia:
L.V.S. RAMOVĖ N.Y. SKYRIUS

TURINYS

V. Maželis — Jaunimo protesto demonstracija New Yorke (viršelis)
a.l. — Birželio 13-toji ir Lietuvos kariuomenė 181
K. Škirpa — Vokiečių kariuomenės prasiveržimas 184
A. Gustaitis — Draugiškumo sutartis 191
P. Būtėnas — Karalius-Kuningas 193
B. Pavabalys — Nuo graikų iki mūsų laikų 197
K. Škirpa — 5 p. DLK Kęstučio pulko kovos 198
J. Rapšys — Vokietijos karo aviacija 201
Tremties Trimitas 203
Šaulė Tremtyje 206
Lietuviai Kariai Laisvajame Pasaulyje 209
Karinės Žinios 213
K r o n i k a 215

ATSTOVAI:

Baltimore — M. ŠIMKUS, Chicago — J. STANKŪNAS, Cleve'and — F. EIDIMTAS, Los Angeles — O. ŽADVYDAS, Australia — V. ŠALKŪNAS

PLATINTOJAI

JUNGTINĖSE AMERIKOS VALSTYBĖSE

BOSTON, MASS. — S. J. Minkus

CHICAGO, ILL. — L. Griauzdė, "Gifts International", "Parama"

DETROIT, MICH. — V. Perminas

GRAND RAPIDS, MICH.— J. Belinis

LOS ANGELES, CALIF. — V. Prižgintas

WOODHAVEN, N.Y. — "Romuva"

WATERBURY, CONN. — "Spauda"

KANADOJE

HAMILTON, ONT. — J. Orvidas

TORONTO, ONT. — Augustinas Kuolas, P. Misevičius

MONTREAL, QUE. — "Parish Library"

ANGLIJOJE

"DAINORA" — 14 Priory Road, Kew Surry

AUSTRALIJOJE

S. Slavickas — 44 Slevin St., Geelong North, 3215, Vic. Australia

L. Vasiliūnas — 3 Wall Street, Norwood 5067

Prenumerata JAV-bėse ir užsienyje: metams — $8.00, pusmečiui — $4.00, atskiro nr. kaina — 80¢.
Pinigus siųsti šiuo adresu: KARYS, 916 Willoughby Ave., Brooklyn, N.Y. 11221, U.S.A.

THE WARRIOR, magazine for the veterans, of Lithuanian descent and for Lithuanians in the wide world. Published monthly except July and August by "KARYS" — 916 Willoughby Avenue, Brooklyn, N.Y. 11221, U.S.A. Subscription $8.00 per year. Single copy 80 cents • SECOND CLASS POSTAGE PAID AT BROOKLYN, N.Y.

KU biblioteka
093 00523841 7

Įsteigtas Lietuvoje 1919— Nepriklausomybės kovų— metais

KARYS

Atgaivintas Jungtinėse Amerikos Valstybėse 1950 metais

PASAULIO LIETUVIŲ KARIŲ - VETERANŲ MĖNESINIS ŽURNALAS

Nr. 6 (1473) BIRŽELIS - LIEPA - JUNE 1971

BIRŽELIO 13-TOJI IR LIETUVOS KARIUOMENĖ

Jau gan daug kartų mūsų spaudoje teko pastebėti tokius pasisakymus: bolševikai okupavę Lietuvą, sunaikino ekonominį kraštо ūkį, likvidavo policiją, Šaulių sąjungą, Lietuvos kariuomenę ir pan.

Kaip ten vyko su policija, Šaulių sąjunga ir polit. partijomis, tai jau gal kitų reikalas ir kiti gal pasisakys, ar jau pasisakė.

Tačiau, apie kariuomenę yra mūsų, t.y., buvusių karių reikalas pasisakyti ir kaip tik galima dažniau ir plačiau.

Nors okupantas į Lietuvą žygiavo kaip į Mozės jam paadėtą žemę, t.y., nejausdamas nei Lietuvos kariuomenės, nei kokio išorinio pasipriešinimo, o su artimiausiu kaimynu — Hitleriu buvo atitinkamai susitaręs, tačiau kariuomenė, kokia ji bebūtų, okupantui jau sudarė daug rimtesnę problemą ir prie jos likvidavimo jis ėjo labai atsargiai ir palaipsniui.

Iš karto paleisti — demobilizuoti tokią masę patrijotiniai nusiteikusio jaunimo, buvo nepraktiška ir net pavojinga. Okupanto tikslas buvo — perauklėti, ištempti ant savojo kurpalio kiekvieną gyvą sutvėrimą.

Pradžioje buvo izoliuota augšt. karo vadovybė: vieni buvo pasiųsti į Maskvą, neva tai į kursus, o kiti į kalėjimų vienutes, bei NKVD rūsius.

Tuojaus buvo užgožtas naujas pavadinimas, t.y. Liaudies Kariuomenė, nuimti antpečiai, užsiūtos bolševikiniu pavyzdžiu "patlycos" ir pakeisti laipsniams žymėti ženklai. Gi, kontrolei žmogaus dvasinių polėkių ir špijonažo akcijai, buvo įvesta politinių vadovų, o ruskių kalboje — polit. komisarų-politrukų kadrai.

Trumpą laiką buvo paskirti lietuviai polit. vadovai, įvairūs komunistėliai, tačiau, 1940 m. spalio mėn. pradžioje, t.y. Lietuvos kariuomenei jau esant dislokuotai Vilniaus krašte, į visus dalinius pribuvo ruskiai "angelai sargai" — politrukai. Su ruskių politrukų pribuvimu ir prasidėjo kryžiaus kelias mūsų, kad ir dar taip vadinamoje, Liaudies Kariuomenėje.

Tiesiog nėra įmanoma aprašyti lietuvio kareivio dvasinę kovą su ta įsibrovėlių dvasios ubagų indoktrinacija, nors stebint ją diena iš dienos.

Kuopos, ar tai kitokio padalinio, politruko galia prilygo padalinio vado galiai, bet tai tik tam tikrais atvejais. Gi, kas liečia karių politinį apmokymą, bažnyčią, atostogas, sargybų skirstymą, vidaus tvarką kareivinėse, tai jau buvo politruko kompetencija.

Pats tragiškiausias lietuviams kariams momentas buvo, tai artėjanti naujos priesaikos, kuri prasidėjo žodžiais: "ja graždanin sovietskago sojuza"... diena. Pradžioje, kareiviai nei girdėti nenorėjo apie tą naują priesaiką ir vis tvirtino: "Mes jau vieną kartą prisiekėm savo valdžiai ir mes nesame jokie graždaninai sovieskago sojuza" ir pan. Ir kai tie dvasios ubagai, politrukai, įsitikino, kad jie nepajėgs paveikti lietuvių kareivių, tai buvo pareikalauta iš lietuvių karininkų, kad pastarieji paruoštų lietuvius karius priesaikai, kitaip pasakius, brolis brolį turėjo dvasiniai prievartauti.

Priesaikos diena, t.y., vasario 13-ji, 1941 m. tikrai buvo labai sunkį lietuviui kariui ir fiziniai, o tuo labau dvasiniai.

Vasario 13-tos rytas buvo niūrus ir šaltas, kai lietuviai kariai rikiavosi tam paniekos aktui, bolševikinei priesaikai. Tačiau, daugumos karių lūpos įtartinai timčiojo, akys linksmai žvilgčiojo, nes daugumoje Vilniaus kalnelių ir daug kur kitur, lengvai vėjelio dvelkiamos plevėsavo lietuviškos Trispalvės — laisvės simboliai. Politrukai, net pasikaišę savo sermėgų skvernus, tik lakstė ir jieškojo savanorių jas nukabinti, nes įsakyti

jas nuimti ir dar tokią dieną, buvo kaip ir nepatogu.

Kad lietuvis kareivis neturėtų progos, ne tik ką nors veikti prieš naująjį režimą, bet kad nespėtų nei žmoniškai pailsėti, bei kuriam nors tikslui susikaupti, tai jis vis buvo genamas įvairių užsiėmimų. Reikėjo vėlai gulti, anksti kelti, rytais ir vakarais įkyri polit-padgatovka; per dienas įvairūs užsiėmimai lauke, ar tai įvairios pamokos salėje. Gi, sekmadieniais, vieton bažnyčios — įvairūs politruko pasikalbėjimai, kitaip pasakius, kvaila propaganda, miglos pūtimas į akis apie bolševikinį rojų.

Kareivių išėjimas miestan buvo visai suvaržytas, o maistas vis prastėjo, liet. lašiniai ir sviestas pavirto į grikių košę su saulėgražų aliejumi ir į sūrią žuvį-voblą.

Prie taip drastiškai pasikeitusių sąlygų, lietuviai kariai negalėjo prisitaikyti, kad ir labai politrukų spaudžiami ir nepasitenkinimas bolševikiniu režimu augo valandomis. Greitu laiku prasidėjo kareivių tardymai, areštai, labai užsispyrusių karių, neva tai, paleidimas atsargon, o pakeliui — jų areštas, teismai ir pan.

Tenka tik labai apgailestauti, kad daug lietuvių karių neišlaikė šalto kraujo ir atvirai priešindamiesi politrukų užmačioms, turėjo žūti per anksti ir be reikalo, o jie būtų buvę labai reikalingi atėjus tikram momentui.

1941 m. pradžioje vyko repatriacija Vokietijon ir atvirkščiai. Ta proga, politrukai stengėsi paveikti kareivius, pareiškusius norą repatrijuoti ir įvairiai bandė juos atkalbėti, net grasindami ir net nejučiomis prasitardavo, kad greitu laiku bus karas ir repatrijavę bus surasti net ir Berlyne. Tokie ir panašūs politrukų išsireiškimai tik džiugino lietuvius kareivius, nes kiekvienas suprato, kad tokia ubagiška armija ilgai kariauti nepajėgs. Ir žinoma, jei ne Amerikos ir kitų sąjungininkų milžiniška parama, tai ta "nenugalimoji" būtų buvusi nušluota nuo žemės paviršiaus.

Pasitaikydavo ir linksmesnių valandėlių mūsų kareivių gyvenime: kai politrukas vis aiškindavo, kad raud. armija yra nepobedima — nenugalima, tai mūsų keireivukai pradėjo jam tvirtinti, kad pasaulyje randasi dar ir antroji armija, t.y., neuderžymaja — nesulaikoma. Buvo turima omenyje vokiečių armija, nes tuo metu jau daug Europos armijų buvo paguldytos ant menčių. Ir kai kareiviai skaniai nusijuokdavo ir tų kurijozinių palyginimų ir politrukui visakas paaiškėdavo, tai jis tik numodavo ranka ir pasakydavo: eto čepucha — menkniekis.

Faktas yra visiems gerai žinomas, kad taip vadinama, Lietuvos liaudies kariuomenė buvo apjungta į 29-tą Pabaltijo korpą ir padalinta į dvi divizijas. Bet, vos tik išaušus 1941 m. pavasariui, jau gegužės mėn. pradžioje, abi liet. divizijos, artilerija ir kiti daliniai buvo išgrūsti į vasaros stovyklas-poligonus, vieni į Valkininkų apylinkės miškus, o kiti — į Pažeimenę, apie 8 km. į rytus nuo Pabradės miestelio. Nuolatinėse stovėjimo vietose dar buvo likę kiek karinio turto, kurio apsaugai buvo palikti nedideli karių vienetai. Atseit, lietuviai kariai buvo visai izoliuoti nuo lietuviškos visuomenės ir tas buvo padaryta visai sąmoningai. Nes, kai vyko didieji birželio mėn. trėmimai, lietuviai kariai būtų galėję sukilti ir neleisti tremtinių išvežti. Bet kai jie buvo toli nuo did. gyv. centrų, patys iš visų pusių apsupti raud. armijos divizijų ir kai viskas vyko paslapčiomis ir staiga ir visai nelauktai, tai vargšams tremiamiems ir nebuvo kam padėti.

Kaip jau žinome, tuo metu ir lietuvių kariuomenės daliniuose vyko didelė demoralizacija: kuopų vadai jau turėjo padėjėjus rusus karininkus, būrių vadais, daugumoje, jau irgi buvo tik ką baigę rusų karo mokyklas jaunesni karininkai, o lietuvių karininkų veiksmus saugojo dalinių politrukai, komsomolcai žydai ir įvairūs šnipai; prie mažiausio lietuvių dalinio pajudėjimo, jau būdavo net po kelis "angelus sargus". Vienu žodžiu, infiltracija, nepasitikėjimas ir sekimas vyko įvairiais rafinuočiausiais būdais, kokie tik buvo išbandyti toje barbariškoje bolševikų sistemoje.

Poligonuose vyko įvairūs užsiėmimai: prieš pietus tankinė rikiuotė, bet dažniausiai įvairūs lauko pratimai, o popietėse — teorinės pamokos — statutai ir polit-podgatovka.

Tačiau jau birželio mėn. pradžioje, apylinkės miškai ir miškeliai knibždėte knibždėjo rusų kariuomenės ir vis buvo kalbama apie, kokius tai būsimus, didžiuosius manevrus.

Karininkai dar ir vakarais būdavo nuolat varginami, būdavo vis šaukiami rinktis prie pulko štabo, ar tai prie komisaro palpinės įvairiais pretekstais.

Kai visame krašte debesys ėmė niauktis, iš lūpų į lūpas ėjo įvairios kalbos, taipgi ir karių įgulose buvo neramu, o birželio pradžioje keli lietuviai karininkai dingo — pabėgo. Būtų buvę gal ir daugiau panašių įvykių, tačiau diena iš dienos, vis buvo laukiama karo pradžios, nes taip buvo pranešama repatrijavusių sutartais ženklais, gaunamuose laiškuose iš Vokietijos.

Netikėtas siaubas, kuris nusiaubė visą kraštą birželio mėn. 13-tos naktį, neaplenkė ir lietuvių karių, tuo metu buvusių vasaros karių stovyklose, ar kur kitur.

Birželio 13-tos pavakarėje, Pažeimenės lietuvių karių stovykloje, kaip kad dažnokai pasitaikydavo, lietuviai karininkai buvo pašaukti rinktis prie stovyklos štabo.

Kitais atvejais būdavo šaukiami tik kuopų vadai, ar tai visi karininkai, bet šį kartą buvo šaukiama pavardėmis ir labai skubiai. Vieni skubėjo su ginklis ir žemėlapinėmis nešini, o kiti tik su pistoletais, bet be žemėlapinių, nes nebuvo pranešta ką su savimi pasiimti.

Tačiau, gal nė vieno skubančio širdis nenujautė, jog tai jau paskutiniai jo laisvi žingsniai. Ir kai susirinkusiems buvo pareikšta, kad vykstama į gretimais esantį rusų kariuomenės div. štabą susipažinti su ruošiamų manevrų detalėmis, tai dalis lietuvių karininkų pareiškė, kad turi grįžti ir pasiimti žemėlapines su žemėlapiais. Tada jiems buvo pasakyta, kad vietoje viską gausią.

Stebėtina, kad keletai karininkų ir net vienam kitam kuopos vadui, buvo pasakyta grįžti atgal, kitaip pasakius, dar norėta nors po vieną lietuvį karininką palikti prie dalinio. Gi, kiti, vos tik įėję į rusų karių rajoną, buvo apsupti rusų politrukų, nuginkluoti, nuvežti į Pažeimenės geležinkelio stotį, suvaryti į prekinius vagonus ir niekas jų daugiau jau nebematė gyvųjų tarpe.

Prasidėjus karui, Pažeimenės įgula pajudėjo Vilniaus link ir politrukai tvirtino, kad žygiuosime Berlyno kryptimi, kas kareiviams sukėlė skanaus juoko, bet jau birželio 23 d. vakare vora buvo pasukta atgal, pro Pabradės tiltus ir buvo smarkiai žygiuojama rytų link. Pakeliui, vos tik pasirodžius vokiečių lėktuvams, kareiviai išbėgiodavo po laukus. Pavojui praėjus, politrukai vėl lakstė ir ragino kareivius rinktis ant kelio. Aišku savaime, kad po kiekvieno tokio išsilakstymo, vis mažiau ir mažiau kareivių rasdavosi ant kelio.

Tik pasiekę Polocko pakraščius, ruskiai atsipeikėjo ir pradėjo organizuoti gynybą. (Po pirmųjų kautynių, čia išliko gyvi v. ltn. Lunia, ltn. Stanislovaitis, kpt. Petronis, ltn. K. Kvedaras, 2 p.p. št. viršila J. Mačiulaitis, psk. Lumbys ir, žinoma, daug kitų.)

Daugumas lietuvių karių pakeliui išbėgiojo ir nužygiavo savais keliais, namų link, bet atsirado ir tokių, kurie patraukė atgal į Pažeimenės stovyklą. Birželio 17 d. Pažeimenės stovykloje jau buvo susirinkę virš 600 lietuvių karininkų ir kareivių.

Čia susirinkusiems vadovavo plk. ltn. Staniulis, o jo adjutautu, berods, buvo ltn. Stelingis. Tuo laiku Pabradės kareivines, sandėlius ir gelž. stotį jau buvo užėmęs kpt. P. Bareišis su savo sunk. kulkosvaidžių kuopa, nes jis pats pirmas su visa kuopa ir 12 s. kulk. atsipalaidavo nuo žygio voros.

Kiek vėliau į Pabradės kareivines persikėlė ir Pažeimenės įgula ir iš čia vykdė apsaugą tiltų, Pabradėje esančių sandėlių ir turėjo susirėmimų su besitraukiančiais ruskiais.

Įvairių kautynių metu, Pabradės apylinkėse, žuvo 8 lietuviai kariai, kurie buvo surinkti iš apylinkės ir liepos pradžioje palaidoti bendroje duobėje Pabradės kalno bažnytėlės kapinaitėse. Liepos mėn. 22 d. Pabradės įgulą vokiečiai paleido, išduodami atleidimo pažymėjimus. Tačiau vokiečiai greitai apsižiūrėjo padarę klaidą ir vėl pradėjo gaudyti buvusius karius į Liet. Savisaugos Dalinius.

a. l.

TĖVYNĖS ILGESIO AIDAI

O Lietuva manoji,
Ilgiuosi aš Tavęs!
Vai kaip dažnai sapnuoju
Žaliąsias lankeles.

Tėvų šalie gimtoji
Kur augau aš kadais,
Ar tu tebedainuoji
Auksiniais vakarais

Ar purpurinės žaros
Beskaidrina naktis?
Sesučių širdys geros
Ar puošias rūtom vis?

Ar vėl kada priglausi
It kūdikį mane?
Ir tyrą meilę gausiai
Ar rasiu pas Tave?

Ar Tavo upės sraunios
Laivelį man kilnos?
O mūs sesutės šaunios
Klajūnui ar dainuos?

O Lietuva manoji,
Vai kaip ilgiuos Tavęs!
Dažnai tebesapnuoju
Šešupės lankeles.

Ak, Lietuva! Tėvyne!
Vėl ranką man ištiesk
Ir dainą sidabrinę
Su vyturiu pragysk!

Nemuno šalies dukra

VOKIEČIŲ KARIUOMENĖS PRASIVERŽIMAS Į LIETUVOS SOSTINES

GEN. ŠT. PLK. K. ŠKIRPA

Su dideliu nusistebėjimu perskaičiau 1941 metais, Vokietijos oficioze — "Völkischer Beobachter", birželio 30 dienos laidoje, vokiečių karo vadovybės, penkiomis dienomis pavėluotą, sekančio turinio komunikatą (Völkischer Beobachter, 1941 m., birželio 30 d., 2 psl.).

— Panaudojus pačius sunkiausius artilerijos pabūklus, Lietuvių Brastos tvirtovė pateko į mūsų rankas. Birželio 24 d. mūsų kariuomenei puolant buvo paimta tvirtovė, paskutinis priešo atsparos punktas. Žygiuodami pirmyn, vokiečiai pasiekė Vilnių ir Kauną. Abu tie miestai buvo užimti (genommen) dar tą pačią dieną. —

Šitaip suformuluotas komunikatas darė įspūdį lyg Vilnius ir Kaunas tebuvo vokiečių karinių jėgų užimti, kaip ir Brasta, tik po sunkių kovų. Bet mes žinome, jog taip nebuvo ir kad tie Lietuvos centrai tebuvo vokiečių "genommen", kai jie jau buvo lietuvių sukilėlių išlaisvinti jų pačių jėgomis ir sudėtomis kraujo aukomis, veikiant raudonosios armijos užnugaryje, būtent: Vilniuje — pradėjus sukilimą jau birželio 22 d., o Kaune — naktį iš 22 į 23 d. birželio, kuomet žygiavusios tomis kryptimis Wehrmachto jėgos dar buvo, mažiausiai, kokių dviejų dienų žygio atstume nuo tų Lietuvos sostinių. Štai kaip minėtų svetimų jėgų artėjimas Kauno ir Vilniaus link atrodo pagal pačių vokiečių karo dokumentus:

Kol, po rusų pasienio gynimosi linijos pralaužimo, vokiečiams dar nebuvo paryškėję, ar nesutiks kokio kito rimtesnio rusų pasipriešinimo, kur giliau krašte, jų 16-tos armijos II korpo vadas — turėjęs uždavinį toliau žygiuoti Kauno link — buvo birželio 22 d. vakare suprojektavęs, sekančiai (birželio 23 d.) dienai, operatyvinį įsakymą pagrįstą prielaida, jog korpui gali tekti dar *stipriai pakovoti dėl Kauno,* pirmiausia, jo buvusių fortų linijoje. Minimo įsakymo projekte (Mic. T 314/91/000051 pagal U.S. National Archives indeksus) pasakyta:

— Tolimesnio Kauno link puolimo tvarka galės būti nustatyta tik birželio 23 dienos būvyje remiantis žvalgybos surinksimais duomenimis apie Kauno tvirtovę... Jei rusai ją gintų, tai Holmo priekinės rinktinės uždavinys būtų — panaudojant plačiu frontu priartėjimo taktiką prie tvirtovės — surinkti reikalingų duomenų II korpo puolimui pravesti. —

Čia reikia pastebėti, jog Kaunas jau seniai nebebuvo laikomas jokia tvirtove. Jau per I Pasaulinį karą ji buvo sugriauta ir visi tvirtovės įrengimai, bei jos apginklavimas buvo vokiečių pašalinti. Tebuvo likę tik, dirbtinai paruošti apie kiekvieną fortą, puikūs šaudymo laukai, kuriais rusai būtų galėję pasinaudoti ir pridaryti vokiečiams didesnių nuostolių lauko tipo kautynėse, fortų linijoje.

Pagal minėtą įsakymo projektą, II korpo daliniams birželio 23 dienai buvo numatyti šie uždaviniai: a) 32-rai pėst. divizijai — pajudėjus 3 val., anksti rytą, iš vietos, toliau žygiuoti plačiu frontu per Sasnavą - Plutiškes iki Mazūriškių, su pietine kolona per Pajuodupį, Patilviškius, Doilikius, Patamulšio dvarą Rumšiškių link. b) 12-tai pėst. divizijai — perėjus Šešupę, toliau žygiuoti plačiu frontu į šiaurės-rytus, pirmiausia, iki Veiverių. c) 121-mai pėst. divizijai — pajudėjus iš vietos 3 val. rytą, žygiuoti per Kazlų Rūdos miškus ir pasiekti rajoną abipus Pažerių.

Kai II korpo vadas, birželio 22 d., 23 val. 20 min. dėjo savo parašą po minėtuoju įsakymo projektu, jis dar nežinojo, jog iniciatyvos Kaunui užimti jau ėmėsi Kauno LAF pogrindžio vadovybė, taigi dar už rusų raudonosios armijos nugaros. II korpo vadas patyrė apie LAF kovotojų iniciatyvą tik birželio 23 d. priešpiet, sukilimui Kaune jau įvykus, ką patyrė ir visi kiti Wehrmachto vadovybės ešelonai Lietuvoje, būtent, iš Kauno radio viešo pranešimo tos dienos rytą apie tą svarbų įvykį rusų raudonosios armijos užnugaryje. Juo labiau, kad 16-tos Armijos štabo bylose buvo rastas dar ir kažkokio pačių vokiečių patikėtinio pranešimas iš Kauno, matyti, jo padarytas trumpų bangų radijo siųstuvu (Mic. T 312/549/81577413). Užrašytas pranešimas skamba šitaip:

— Lietuvių aktyvistas Leonas Prapuolenis, matyti, buvo aktyvistų išlaisvintas iš Kauno kalėjimo [L. Prapuolenis į kalėjimą nebuvo patekęs, bet buvo laimingai išsisaugojęs nuo arešto. K.Š.] Tuoj pat Kaunas tapo aktyvistų užimtas. Dienos būvyje buvo per kelis kartus skelbiami

susidariusios naujos Lietuvos vyriausybės, su Škirpa priešakyje, deklaravimai. —

Žinia apie įvykusį Kaune sukilimą vertė vokiečius pasiskubinti žygiuoti pirmyn, bei greičiau pasiekti Kauną. Tuo tikslu birželio 23 d., tarp 12-13 val., buvo išmesta pirmyn, iš Marijampolės, plentu Kauno link, mišri įvairių ginklų rinktinė, vadovaujama plk. Holmo, maždaug pulko stiprumo. Jai buvo duotas specialus uždavinys skubiai pasiekti Kauną ir ten užgrobti tiltus per Nemuną, nežiūrint, kad jų gynimu jau rūpinosi LAF sukilėliai, sudėdami tam kraujo aukų.

Tačiau, sakytai rinktinei nesisekė nuskubėti į Kauną taip greitai, kaip Wehrmachto vadai pageidavo. Žygiuodama plentu iš Marijampolės į Kauną, ji susidurdavo su smulkiais atsitraukiančių rusų daliniais, turėdavo su jais susišaudymų ir todėl buvo priversta gaišinti laiką. Dėl to, ji tepasiekė ir užėmė Veiverius po kautynių tik birželio 23 d. 18 val. 15 min. Bet žygiuodama toliau susidūrė vėl su kitu rusų ariergardiniu pasipriešinimu sekančią, t.y., birželio 24 d., ties Garliava ir ten įstrigo iki pat tos dienos pavakario.

Tuo metu, kai Holmo rinktinei šitaip nesisekė, kitos II korpo dalys irgi slinko pirmyn į šiaurės rytus, artėdamos Kauno link. Tai paskatino II korpo vadą priimti sekantį sprendimą: mėginti Holmo rinktinės pagalba paimti šiaurinį Kauno tiltą dar rusų nesunaikintą, su 32-ja ir 12-ja divizijomis nuolydžiai iš pietų pusės spausti Nemuno link, abipus Vieskūnų ir į Nemuno kilpą prie V forto, o su 121-ja divizija pulti Kauno tvirtovės vakarinį frontą (Mic. T314/91/000155). Tuo tikslu, birželio 24 d. 2 val. naktį korpuso vado įsakymu buvo duoti divizijoms šie uždaviniai birželio 24 dienai:

a) 32-rai pėst. divizijai, prasiveržus per miškų sritį, žygiuoti per Pajiesį, Dobilius ir pasiekti Nemuną abipus Vieskūnų.

b) 12-tai pėst divizijai — žygiuoti per Jurginiškius, Pagermanskius ir — pasiekus rajoną abipus Vaišvidavos dvaro — ten pasiruošti taip, kad dar birželio 25 d. galėtų išvystyti V-to forto puolimą ir Nemuno kilpos užėmimą.

c) 121-mai pėst. divizijai — pradėti puolimą Kauno "tvirtovės" vakarinio fronto taip kad, pagal išgales, dar birželio 24 d. pralaužtų fortų liniją. Sutikus stipresnį priešo pasipriešinimą, divizijai buvo nurodyta pasiruošti taip, kad puolimą galėtų pravest birželio 25 d. Pralaužimui pavykus, divizijai buvo įsakyta būti pasiruošusiai prasiveržti iki Nemuno, abipus plento, į šiaurinį tiltą ir išsikovoti ten sau prietiltį.

d) Holmo rinktinei — mėginti staigiu puolimu birželio 24 d. užgrobti šiaurinį Kauno tiltą, priešo nesunaikintą. Jei tai nepasisektų, tai rinktinei buvo nurodyta pravesti "tvirtovės" puolimą tarp II ir III fortų ir, pagal išgales, prasiveržti į geležinkelio tiltą.

Čia augščiau išvardytieji kovos nurodymai II korpo divizijoms "pulti Kauno tvirtovės vakarinį frontą" ar paskirus jo fortus, bei jų liniją, daro įspūdį "šūvio pro šalį". Visų pirma dėl to, kad tokia tvirtovė, kaip jau minėjau, nebeegzistavo ir antra, kad LAF birželio 23 dienos laimėtas Kaune, priešo užnugaryje, sukilimas iš esmės buvo pakeitęs karinę padėtį. Savaime suprantama, jog buvusių Kauno fortų linijos gynimas buvo dėl to pasidaręs rusų jėgoms sunkiai beįmanomas tame bare dalykas, kai jos pačiame Kaune buvo jau patekusios į LAF sukilėlių joms paruoštą šautuvų ir kulkosvaidžių karštos ugnies katilą. Faktiškai joms nebebuvo likę kitos išeities, kaip iš to "katilo" galimai greičiau trauktis toliau į šiaurės rytus, o ne rizikuoti fortų linijos beviltišką gynimą.

Kai plk. Holmo rinktinė vis dar tebebuvo įstrigusi kautynėse su rusų užpakaline sauga prie Garliavos — 8 kilometrai nuo Kauno, — birželio 24 d., apie pietus, buvo pagautas vieno vokiečių žvalgybos karininko — leitenanto Loreto — pranešimas iš Kauno radijo stoties (Mic. T313/332/8614012), užrašytas šitaip:

— Kauno radio siųstuvas ir jo apylinkė užimti vienos grupės, leitenantui Loretui, Feldpostnummer 2178 , vadovaujant. Du sovietų batalionai pasisiūlė sudėti ginklus. Tiltas sunaikintas. Garinis keltas gali būti panaudotas. Miestas yra tvirtai lietuvių rankose. Lietuvių kariniai daliniai jį gina, yra vokiečiams draugiški ir prašo, kad nebūtų apšaudomi. Leitenantas prašo paspirties. —

Leitenantas Loret buvo patekęs į Kauno radiofoną lyg per sapną. Kai jis su keliais vokiečių kareiviais nedrąsiai slankiojo viename Kauno priemiesty, bijodamas kelti koją toliau, buvo mūsiškių pastebėtas ir palydėtas į radiofoną tarti iš ten karinės kurtuazijos žodį oro bangomis. Bet pasirodė, jog tai būta paprasto akiplėšos. Jis pradėjo savo pareiškimą nuo pasigyrimo lyg jis pats buvo užėmęs patį Kauną. Tai buvo juokinga. Tokiu pasakymu jis padarė visiems įspūdį, jog siekė pasidaryti savo draugų akyse tikru "Napoleonu", kad ir nė vienu šūviu neprisidėjęs prie minėto radiofono atėmimo iš rusų.

Kaip ten bebūtų buvę, Loreto pranešimas nenuginčijamai liudija, jog Kaunas tada LAF sukilėlių išlaisvintas buvo "tvirtai lietuvių rankose". Tai patvirtina ir minėto leitenanto pagyrimas Šiaurinės armijų grupės vadovybės karo dienyne (Mic. T311/132/7178072), kur pasakyta:

— Leitenantas Loret, A.A. 123, kuris anksti vienas su keliais žvalgais perėjo Nemuną ir birželio 24 d. apie pietus pranešė per Kauno radio siųstuvą apie padėtį Kaune ir tuo patiekė vertingų duomenų vadovybei. —

Pagaliau ir II korpo štabo rašte (Mic. T314/91/000203) pačiai Holmo rinktinei, pažymėtame 13 val. 45 min., randame:

— Kauno radio siųstuvo pranešimu, keturi motorlaiviai, prie šiaurinio tilto Kaune, stovi paruošti persikelti. Matyti, aktyvistai paėmė valdžią Kaune į savo rankas. Du rusų batalionai prie geležinkelio tilto nori pasiduoti aktyvistams. —

Kuomet birželio 24 d. popiet rusų priedangos dalinys iš Garliavos pasitraukė, Holmo rinktinė galėjo judėti abipus Garliavos plento pirmyn į Kauno priemiestį, be jokio naujo iš priešo pusės pasipriešinimo ir pradėti keltis per Nemuną Kauno sukilėlių jai iš anksto paruoštais keltais. Ji galėjo, šitaip, be šūvio "įsiveržti" į Kauną, nes miestas jau buvo LAF kovos dalinių pilnai apvalyta nuo raudonosios armijos dalinių. Nors, kaip matome, kalbamą rinktinė, įžygiuodama į Kauną, jokio rusų pasipriešinimo nebesutiko ir rado miesto gatves pasipuošusias lietuvių tautinėmis vėliavomis, jos vadas plk. Holm, 19 val. 20 min., raportavo (Mic. T314/91/000231) II korpo vadui:

— Po sunkios kovos, 17 val. 15 min. įsiveržėme į Kauną. Eina kėlimasis per upę. —

Kuomet pirmas vokiečių kariuomenės dalinys kėlė kojį į tą savo jėgomis išsilaisvinusį miestą, norėta iš lietuvių pusės tą dalinį iškilmingiau pasitikti, kaip Lietuvai draugiškos kaimyninės kariuomenės reprezentantą. Bet jos vadas — sumanymo iniciatorių dideliam nustebimui sausai atsakė, jog "tokie sentimentai vokiečių kariams nereikalingi".

Ką tai reiškė — matome iš plk. Holmo tos pačios, birželio 24 d., papildomo raporto (Mic. T. 314/91/000233 pažymėto 19 val. 32 min.:

— Kaunas 18 val. 45 min. mūsų rankose. Hackenkreizo vėliava jau plevėsuoja. —

Tik tas galantiškasis Wehrmachto pulkininkas buvo pristigęs pilietinės drąsos raportuoti dar ir tai, jog Kaune, jau birželio 23 d. 9 val. 28 min., plevėsavo Lietuvos valstybinė vėliava ir kad iškėlimas hackenkreuzo vėliavos Kauno gyventojus nemaloniai nustebino ir kad toks vokiečių pulkininko akiplėšiškumas buvo sukėlęs lietuvių visuotinį pasipiktinimą.

Vokiečių prasiveržimas į antrąjį Lietuvos centrą — *į istorinę sostinę Vilnių* — buvo iš esmės tokio pat imperialistinio pobūdžio, kaip ir prasiveržimas į Kauną. Skirtumas buvo tik tas, kad prasiveržti į Vilnių Wehrmachtui pavyko daug greičiau, negu į Kauną. Mat, Vilniaus link vokiečių buvo nukreiptas visas XXXIX-tas šarvuočių korpas, taigi ne tik galingas savo ginklais junginys bet ir labai paslankus žygiui, nes pilnai motorizuotas.

Birželio 22 d., anksti rytą lengvai pralaužęs savo bare rusų pasienio pasipriešinimą, tas šarvuočių korpas, kaip jau minėjau, dar tos pačios dienos vakarop jau buvo suspėjęs pasiekti Alytų ir ten užgrobti Nemuno dar priešo nesunaikintą tiltą. Korpui buvo nurodyta (Mic. T312/275/7835425) be atvangos tęsti žygį birželio 23 d. anksti rytą toliau į rytus per Butrimonis - Valkininką Vilniaus link. Vykdydamos visu spartumu tą uždavinį, korpo divizijos, birželio 23 d. vakarop, buvo pasiekusios šitokią padėtį (Mic. T315/410/000993):

a) 7-ta tankų divizija buvo perėjusi Vokę po kautynių ir siekė atkirsti Vilnių iš pietų ir rytų pusės.

b) 20-ta tankų divizija buvo pasistūmėjusi iš pietų vakarų nuo Butrimonių per Sklavus irgi Vokės link.

c) 20 mot. divizija birželio 22 d. popiet pradėjo žygį užpakaly 7-tos tankų divizijos.

Birželio 24 dienai korpuso divizijos buvo gavusios šiuos uždavinius (Mic. T315/410/000994):

a) 7-ta tankų divizija — užimti Vilnių ir jį apvalyti iš pietų pusės šaulių pagalba, o kovai pajėgesniais daliniais užimti ir ginti perėjimą per Nerį ties Mikališkėmis.

b) 20-ta tankų divizija — užimti Vilnių ir jį apvalyti iš šiaurės vakarų pusės; ypatingai svarbu užimti tiltus per Nerį ir apsaugoti Vilniaus šiaurinį pakraštį. Vieną iš pulkų vadų įpareigoti Vilniaus karo komendanto pareigoms.

c) 20 mot. divizija — sekti paskui 7-tą tankų diviziją per Valkininko stotį, Ozierančius ir Pilsudskio traktą ir — užėmus Vilnių — nedelsiant atpalaiduoti ten užangažuotus 7-tos ir 20-tos tankų divizijų dalinius ir perimti Vilniaus apsaugą iš šiaurės, rytų ir pietų rytų. Vieną pulko vadą paskirti Vilniaus komendantu.

d) 14-ta mot. divizija — išvykti iš Alytaus 20-tos tankų divizijos maršrutu galimai anksčiau rytą, pasiekti Butrimonis ir rajoną tuoj į pietų vakarus nuo Vilniaus ir būti korpo vadovybės dispozicijoje.

Tuo metu, kai XXXIX-to šarvuočių korpo divizijos "žaibiškai" skubėjo Vilniaus link — kai kurios jų padarydamos po 80 km. per dieną (Mic. T315/243/8510228) ir siekė Vilnių apsupti iš šiaurės vakarų ir pietų pusių, raudonosios armijos užnugaryje, pačiame Vilniuje, lietuviai galando ginklus išsilaisvinti nuo bolševikų jungo, nors tada visai nežinodami, kaip vokiečių kariuomenė dar toli nuo Vilniaus ir ar galima tikėtis iš jų skubios paspirties, jei būtų reikalinga.

Pirmieji pasuko savo ginklus prieš rusus 29-to korpo lietuviai kareiviai, nors tuo metu tebebuvo rusų vadovybės laikomi toli nuo Vilniaus -

Varėnos ir Pabradės poligonuose, kaip nepatikimi. Nors prieš tai jau netekę daugumos savo lietuvių karininkų, Varėnoje jie jau birželio 22 d. vakare sukilo ir išsilaisvino iš sovietinių replių. Ypač smarkų pasipriešinimą parodė to korpo sargybiniai būriai, kurie buvo rusų vadovybės palikti Vilniuje saugoti korpo kareivinių ir karinio turto.

Lygiagrečiai su lietuvių kareivių parodyta drąsa ir ryžtu nusikratyti sovietų mobilizavosi lemtingam žygiui ir civilinės lietuvių pogrindžio organizacijos Vilniuje, kurių daugumą narių sudarė akademinė jaunuomenė, patriotiškai nusistačiusieji valdžios įstaigų ir įmonių tarnautojai, nuovadų policininkai, darbininkai ir t.t. Birželio 23 d. Teisių fakulteto dekanato patalpose įvyko tuo reikalu slaptas organizacijų atstovų pasitarimas, vadovaujant to fakulteto docentui St. Žakevičiui. Apsvarstę padėtį, susirinkusieji vieningai nutarė reikalo nebeatidėlioti ir sukilimą pradėti dar tą pačią birželio 23 d. 7 val. vakaro. Tuo metu, kaip dabar žinome, vokiečių XXXIX šarvuoto korpo priekinės divizijos tebuvo pasiekusios Vokės liniją, maždaug 10 km. nuo Vilniaus.

Po minėto svarbaus sprendimo pasitarime dalyvavę pogrindžio organizacijų vadovai tuoj išsiskirstė vykdyti kiekvienas jam skirtą kovos uždavinį. Prasidėjo užiminėjimas sukilimui svarbesnių punktų, valdžios įstaigų ir įmonių, nuginklavimai raudonarmiečių ir t.t. Dėl to pasigirdo daug kur mieste susišaudymų sukilėlių su tais, kurie iš rusų dar mėgino priešintis, ar bėgo atsišaudydami. Tie susišaudymai buvo girdėti ilgoką laiką, kol į parytį pradėjo aptilti, nes rusai pasijuto sukilimo priversti iš Vilniaus išsineštinti kur ką kojos nešė . . .

Kai 7-tos tankų divizijos priešakinis dalinys birželio 24 d., apie 8 val. ryto, į Vilnių įžygiavo (Mic. T313/225/7489785) nė vieno ruso ten jau neberado: lietuvių sukilėlių šautuvais ir kulkosvaidžiais iš visų pusių paspraginti, jie jau buvo iš Vilniaus pasitraukę, kaip tatai buvo įvykę ir Kaune. Dar nespėję susiorientuoti, ką vokiečių Wehrmachtas Vilniui atneša, lietuviai gyventojai pasitiko vokiečių 7-tos tankų divizijos karius su ovacija, apiberdami juos gėlėmis, o visas miestas jau prieš tai buvo suspėjęs pasipuošti Lietuvos tautinėmis vėliavomis. (Mic. T315/436/00006)

Bet ir Vilniuje vokiečiai neapsiėjo be hackenkreucinės provokacijos. Vytautas Rimkus — vienas iš Vilniaus lietuvių sukilimo vadovų — sumini savo rašinyje "Lietuvių sukilimas Vilniuje 1941 metais" tokį atsitikimą:

— Kai vokiečiai mėgino iškelti Hackenkreuzo vėliavą pilies bokšte ant Gedimino kalno, kur jau plevėsavo Lietuvos Trispalvė, jos lietuviškoji sukilėlių sargyba pasitiko Hackenkreuzo vėliavnešius šautuvų įspėjamaisiais šūviais, kad nelįstų, kur nedera. Reaguodami į tai, vokiečiai buvo pastatę katedros aikštėje dvi trumpų vamzdžių patrankas numušti lietuvių sargybą ir sunaikinti patį istorinės pilies bokštą. Jei tai vistik dar neįvyko, tai tik, atrodo, to dėka, kad Rimkus, atsiskubinęs į vietą, kur patrankos buvo pastatytos, priprašė jų vadą, vok. karininką, tos kvailystės nedaryti. Atsakydamas tas karininkas, susisiekęs telefonu su kuo jam reikėjo, pastebėjo: "laimei, šūviai iš pilies nesužeidė vokiečių karių." (Nepriklausoma Lietuva, 1969 m. lapkričio 26 d., psl. 4)

Vokiečių 16-tos armijos vadas, generolas Busch, pasirodė labai neobjektyvus, kai savo liepos 2 dienos įsakyme prirašė Lietuvos nepaprastai greitą apvalymą nuo rusų okupacinės kariuomenės jėgų vien Wehrmachto ginklams, sąmoningai nutylėdamas apie pačios lietuvių tautos svarų įnašą tame laimėjime, kovojant prieš bendrą priešą, būtent, visuotinio ginkluoto mūsų tautos sukilimo ir aktyvios kovos už savo išsilaisvinimą. Kaip išsimokslinusiam karo vadui, generolui Buschui negalėjo būti nežinomas karo istorijos ir didžiųjų jos karvedžių pripažintas principas, jog vienas šūvis į priešo nugarą atstoja 10 šūvių paleistų į jį puolant iš priešakio.

Prof. K. Pakštas apskaičiavo, kad birželio 23 dienos sukilime aktyviai — su ginklu rankoje — dalyvavo apie 131,000 kovotojų. (Kazys Pakštas. Lithuania and World War II, 1947, psl. 135) Jei kiekvienas jų tebūtų paleidęs po vieną kulką rusui okupantui į nugarą, tai jų bendras efektas, priešo nugalėjime, prilygtų 1,310,000 šūvių paleistų į jį puolant iš priešakio, kaip tai darė vokiečių kariniai daliniai atakuodami rusus frontaliai. Kad mūsų tautos sukilimas rusų raudonosios armijos užnugaryje daug svėrė jų žaibiškam nugalėjimui Lietuvoje yra patvirtinęs dar ir vieno rusų karininko, vokiečių paimto nelaisvėn, parodymas apklausinėjimo metu. Į klausimą, kuo paaiškina tokį greitą rusų raudonosios armijos jėgų pralaimėjimą Pabaltijo kraštuose, rusų karininkas trumpai atsakė: "50% rusų nepasisekimo kovos Lietuvoje, Latvijoje ir Estijoje parėjo nuo civilinių gyventojų laikysenos" (Mic. T312/1580/000887).

Pačiu tikriausiu kovos intensyvumo bei pasiektų rezultatų įvertinimo rodikliu laikoma kovų veiksmuose žuvusiųjų karių statistika. Mano apytikriu apskaičiavimu pagal vokiečių karo dokumentus, Wehrmachtas, pražygiuodamas 1941 m. birželio mėn. antroje pusėje per Lietuvą, kovose su rusų raudonosios armijos jėgomis mūsų krašte patyrė sekančių nuostolių:

Kariniai vienetai	*žuvo:* karin.	kareiv.	*Bendrai paėmus*	*Šaltiniai (mikrofilmai)*
18-ta Armija	58	999	1057	22-28.6 (7 dienos) — T312/800/8456279
4-ta Šarv. Rinktinė	48	522	570	22-27.6 (6 dienos) — T311/108/7144762
16-ta Armija	18	694	752	22-28.6 (8 dienos) — T312/550/8158960
3-čia Šarv. Rinktinė	30	465	495	22-26.6 (5 dienos) — T315/231/7496139
9 Arm. V ir VI korp.	24	464	488	22-29.6 (8 dienos) — T312/275/7835492
Viso:	218	3144	3362	

Bendras skaičius sukilimo metu žuvusių LAF laisvės kovotojų, kaip žinoma, siekia daugiau kaip 4000 vyrų, taigi, 638 žuvusiais daugiau, negu žuvo vokiečių karių kovos žygyje per Lietuvą, visų 4½ armijų nuostolius paėmus kartu! Atitinkamai tad tenka vertinti ir patį lietuvių tautos sukilimo poveikį rusų raudonosios armijos jėgų nugalėjimui Lietuvoje. Tos priešo jėgos buvo priverstos sprukti iš Lietuvos, ne vien dėl to, kad buvo Wehrmachto energingai atakuojamos, bet ir todėl, kad buvo nemažiau energingai mūsų sukilėlių spraginamos iš užnugario. Tik šitaip susiderinus vokiečių kariuomenės ir mūsų tautos sukilėlių kovos veiksmams prieš bendrą bolševikinį priešą Lietuvoje, pavyko jį greitai nugalėti, būtent, vokiečiams buvo įmanoma pražygiuoti Lietuvos teritoriją per 5-8 dienas, kaip parodyta čia pateiktoje lentelėje. Mums gi tai leido sukliudyti tolesnį masinį lietuvių deportavimą į Sibiro tyrus, išgelbėti daug tautos turto nuo rusų sunaikinimo, tūkstančius kalinių išgelbėti nuo nukankinimo bei nužudymo, ir taip pat tūkstančius civilinių gyventojų nuo beprotiško iššaudymo, rusams besitraukiant iš mūsų krašto. Vien dėl to, Birželio 23 Dienos sukilimas pilnai save pateisino, nebekalbant apie jo politinį laimėjimą — atkūrimą Lietuvos valstybinio suverenumo ir pastatymą krašto priešakyje naujos tautinės krašto vyriausybės, vieton tos, kurios Lietuva buvo netekusi 1940 metais Sovietų įvykdytos prieš Lietuvą agresijos pasekoje.

Viso to akivaizdoje, lietuvių tauta su giliu susikaupimu gerbia Birželio 23 Dienos sukilėlių sudėtas kraujo aukas už Lietuvos teisę į valstybinį savarankiškumą ir mūsų tautos būsimos kartos šimtmečiais didžiuosis tuo nepaprastos reikšmės jos geriausiųjų sūnų laimėjimu. Kaip krikščioniškosios civilizacijos tauta, lietuvių tauta būtų su panašiu susikaupimu gerbusi ir vokiečių karius, kritusius jos gyvenamoje žemėje per kovas prieš bendrą priešą, jei vokiečių aukos būtų buvusios Vokietijos Reicno skirtos Lietuvai, kaip betarpiškam kaimynui, draugiškai pagelbėti politinei laisvei atgauti, o ne, Birželio 23 D. sukilimu atkurtam Lietuvos valstybiniam suverenumui, iš naujo nuslopinti.

Birželio 23 d., tautos heroiniu aktu, buvo grąžinta Lietuvoje teisiškai konstitucinė padėtis, kaip nustatyta paskutinės 1938 metų Lietuvos Konstitucijos, vieton tos, kuri buvo Lietuvai primesta 1939 m. rugsėjo 28 dienos rusų-vokiečių slaptojo protokolo, von Ribbentropo su Molotovu pasirašyto už Lietuvs vyriausybės nugaros ir Lietuvos valstybės likimo kaina. Birželio 23 D. sukilimu Lietuvos valstybinis suverenumas buvo atkurtas tiek teisiniu, tiek praktiniu požiūriu.

Teisiniu požiūriu to suverenumo atkūrimas negali būti ginčijamas jau vien dėl to, kad pati 1938 m. Lietuvos Konstitucija, būtent jos 1 str., nustato, jog "valstybės suverenumas priklauso tautai". Savo Birželio 23 Dienos sukilimu lietuvių tauta terealizavo savo tą konstitucinę prerogatyvą, o ne sukūrė kokią naujovę, iki tol kitų valstybių niekad nepripažintą. Su 1938 m. Lietuvos Konstitucija skaitėsi ne tik visos kitos svetimų kraštų vyriausybės ir priiminėjo pas save jos pagrindu akredituojamus Lietuvos pilnateisius diplomatinius atstovus ir įgaliotus ministerius, bet su ja taip pat skaitėsi ir Vokietijos Reichas, pasirašydamas jos pagrindu visą eilę sutarčių ir sutarimų su Lietuva, kaip savo kaimynu.

Praktiniu gi požiūriu Lietuvos valstybinio suverenumo atkūrimo Birželio 23 Dienos sukilimu irgi neįmanoma kvestionuoti, nes pirma — tuo tautos kraujo aukos keliu tapo pastatyta krašto priešakyje nauja tautinė Lietuvos vyriausybė vieton tos, kurią sovietai 1940 m. birželio 15 d. agresija buvo fiziškai sunaikinusi; antra — naujoji krašto vyriausybė nedvejodama atsistojo ant 1938 m. Lietuvos Konstitucijos pagrindo, Konstitucijos, kuri galiojo krašte, kuomet sovietai įvykdė savo 1940 m. agresiją prieš Lietuvą ir buvo tarptautiniuose santykiuose įsiteisėjusi; trečia —

visa lietuvių tauta entuziastiškiausiai sutiko naujos Lietuvos vyriausybės susidarymą ir besąlyginiai ją palaikė; ketvirta — ta naujoji Lietuvos vyriausybė tuoj pat panaikino sovietinę santvarką, primestą Lietuvai rusų raudonosios armijos ir NKVD durtuvų; penkta — naujoji vyriausybė faktiškai jau buvo perėmusi krašto valdymą ir atstačiusi normalaus valdymosi administracinį aparatą visoje Lietuvos teritorijoje tuoj, kai tik Birželio 23 Dienos sukilimas buvo laimėtas.

Tokių nesugriaunamų argumentų akivaizdoje, Reicho vadovybei, jei ji būtų norėjusi išvengti įsirašyti į tarptautinių santykių istoriją su dar viena agresija, šį kartą agresija prieš mažą mūsų kraštą, ką tik atkovojusį sau valstybinį suverenumą, mano manymu, nebuvo kito kelio, kaip tik skaitytis su lietuvių tautos Birželio 23 D. sukilimo laimėtais rezultatais ir grįžti į normalių kaimyninių santykių su Lietuva kelią, o ne užsitraukti sau negarbę pasaulio akyse, kaip agresoriaus prieš savo mažąjį kaimyną lietuvį, kuris nieko kita nesiekė, kaip taikingo sugyvenimo su Vokietija ir nieko pikta jai nebuvo padaręs . . .

Ano meto hitlerinė Vokietijos vadovybė, deja, pasirinko čia suminėtą antrąją alternatyvą, nors ji jokios naudos nežadėjo pačiam Vokietijos Reichui, nebekalbant jau apie bent kokią naudą vokiečių karo politikai. Tai seka iš čia žemiau pateikiamos, susinervinimu dvelkiančios, vokiečių Sausumos Jėgų Vyriausios Vadovybės birželio 26 d. direktyvos žygiavusioms per Lietuvą Wehrmachto armijoms (Mic. T312/786/8438072):

— *Naujoji Lietuvių Vyriausybė nepripažįstama. Turi būti vengiama visų tokių aktų, kurie galėtų būti suprasti kaip oficialus jos pripažinimas, arba kurie reikštų politinį susirišimą.*

Bendra kova su lietuvių daliniais draudžiama. Jei didesni organizuoti lietuvių junginiai — pulko didumo ir didesni — stotų dispozicijon bendron kovon prieš raudonąją armiją, tai [atitinkamos — K.Š.] armijos vadovybė privalo tuojau pasirūpinti gauti tam Sausumos Jėgų Vyriausios Vadovybės (O.K.H.) sprendimą. Smulkesni daliniai turi būti geruoju (in Güte) nuginkluojami ir sutelkiami į lagerius. Lietuvių karinių dalinių mėginimai atsipalaiduoti nuo raudonosios armijos junginių ir maištavimai turi būti palaikomi.

Lietuvių policijos sudarymas draudžiamas.

Esama reguliari policija ir ta, kuri susidaro tautinių organizacijų forma, leidžiama panaudoti valymų operacijoms. Sustiprinimas reguliarios policijos pagalbine policija ir mažesniais kariuomenės daliniais yra leistinas.

Visos kaip policija veikiančios tautinės organizacijos ir kariuomenei priklausą lietuviai turi būti kokiu nors būdu paženklinami. —

Šitokios direktyvos tikroji prasmė buvo kiekvienam aiški ir be komentarų. Ji reiškė skaudų kirtį mūsų tautos sukilėlių kraujo auka atkurtam Lietuvos valstybiniam suverenumui. Todėl vertė jos patriotinį eiltą, daugiausia susispietusį Lietuvos centruose — Vilniuje ir Kaune — žiūrėti į vokiečius, tada vis dar tebežygiavusius masiškai per mūsų kraštą į rytus, kovoje su rusų raudonosios armijos jėgomis, kaip į naują Lietuvos okupantą. Tik viena kas dar nebuvo iš patiektos direktyvos paryškėję, tai ar ji tebuvo tik laikino pobūdžio, iššaukta grynai karinių motyvų, ar priešingai — jau lėmusi Lietuvos likimą.

Kadangi atrodė, jog griežtesnio nuosprendžio pačiai Lietuvos Sukiliminei vyriausybei lyg dar buvo vengiama, lyg tai buvo dar paliekama diplomatinėms pertraktacijoms su Reicho vyriausybe pačiame Berlyne, tai dėjau visas įmanomas pastangas išsiaiškinti vok. Užs. Rkl. ministerijoje, taip pat ir per neoficialius vokiečių užsienių politikos asmenis. Tačiau, visos mano pastangos liko bergždžios, nes greitai išryškėjo, jog hitlerinė Reicho vadovybė buvo pasirinkusi ne abipusio susipratimo, bet Lietuvos naujo pavergimo kelią, siekdama grynai savo imperialistinių tikslų.

ATITAISOME

Gegužės mėn. KARYJE a.a. šaulio Romualdo Benoto nekrologe klaidingai nurodyta mirties data. Turi būti: š.m. *balandžio* mėn. 4 d. Šv. Juozapo ligoninėje, Toronte, po sunkios ligos mirė. . . Palaidotas Šv. Jono Kr. lietuviškose kapinėse *balandžio* mėn. 7 d. . .

Mylimai sesutei Lietuvoje mirus,
JUOZUI VYŠNIAUSKUI,
jo šeimai, bei jų artimiesiems
užuojautą reiškia —

Niagaros Pusiasalio Ramovėnai

UNIKE BALTI

Draugiškumo sutartis

Pabaltijo kraštų kariai jau nuo 1919-20 metų, kovodami už savo kraštų išlaisvinimą, yra ginklo broliai. Taip pat ir Antrajame Pasauliniame Kare Pabaltijo karluomenėm buvo lemta petys petin kovoti su į jų kraštus besiverženčiomis ordomis. Pagaliau Pabaltijo kariai yra broliškais ryšiais sujungti bendruose varguose, nuoskauduose ir tremtyje.

Todėl Buvusių Pabaltijo Karių Sąjungos Argentinoje - Buvusių Lietuvos Karių Sąjungos Estonianos Voitleja ir Daugavas Vanagi kurie atstovauja buv. Latvijos karius, - savo bendrame susirinkime 1954 m. rugpiūčio 29 d. pasirašo Draugiškumo Sutartį, kuria pasižada:

1. Dėti visas pastangas savo pavergtųjų tautų išlaisvinimui;
2. Saugoti, gerbti ir stiprinti ginklo brolybę;
3. Esant tremtyje stiprinti tarpusavį pasitikėjimą ir draugiškumą ir tuo įgalinti grįžimą Tėvynėn;
4. Tarpusavių santykių pagrindan dėti karinę garbę ir šį pajautimą puoselėti savo narių tarpe;
5. Visomis jėgomis stengtis savo tautų santykius suglaudinti ir laisvę atgavus, ypatingai bendarbiauti savo kraštų saugumo patikrinime;
6. Ateities kartas auklėti, skiepijant savo karines tradicijas ir dorybes;
7. Visuomet ir visur rodyti savo tautinių didvyrių pavyzdžius, kaip Lėplesis, Kalev ir Margio.

Pres. [signature]

Vicepres. [signature]

Pres [signature]

Vicepres. [signature]

SOCIEDAD CULTURAL ESTONIA

Vicepres. [signature]

Pabaltiečių draugiškumo sutartis Argentinoje

ESTIJOS, LATVIJOS, LIETUVOS KARIŲ ARGENTINOJE DRAUGIŠKUMO SUTARTIS

ALGIRDAS GUSTAITIS

Viena Pabaltijo valstybių didesnių klaidų, padarytų jų nepriklausomybės laikotarpyje, buvo stoka artimesnio kultūrinio, politinio, ekonominio ir karinio bendravimo.

Apgailėtinai nesistengta buvo plėsti tarpusavio lietuvių ir latvių supratimo. Per maža remtasi istorine praeitimi.

Senovėje būta vienos baltų (ar aisčių) kalbos. Į bendrą lietuvių-latvių kalbą ypač stiprių skirtumų įnešė vokiečių kolonistai, nuo XII a. pradėję įsikurti Padauguvyje, latgalių, žiemgalių, sėlių ir iš dalies kuršių apgyventose žemėse. Jie vyko iš Gotlando salos, Lübecko, Bremeno ir kitų Vokietijos vietų. Pirmiausia — pirkliai, paskui jų šeimos, paskui dvasininkai, o jau jų visų tariamai apsaugai — ir vokiečių kariai.

1201 m. pradėjus kurti Rygos miestą, ėmėsi organizuotis tų kolonistų kariai, save vadinę Kristaus karių brolija, vėliau praminti kalavininkais.

Prasidėjo sistemingas šiaurinėse aisčių (baltų) žemėse gyvenusių genčių skaldymas ir pavergimas. Vokiečiai veržėsi toliau į šiaurę, pavergėjo estus. Pagaliau buvo dirbtinai sudaryta latvių tauta su skirtinga latviška kalba, o vėliau ir skirtinga religija. Mažai svetimųjų įtakų tepaliesta augo senoji aisčių (baltų) kalba ir tauta tik lietuvių kiltyse.

Lietuviai nepamiršo ir nepamirš savo šiaurinių brolių. 1561 m. Vilniaus sutartimi ir 1566 m. Gardino sutartimi, Lietuvai atiteko geroka giminiškų latvių dalis. Lietuviai davė pilną autonomiją, kultūrinę, religinę ir kitokias laisves Žiemgalai, Kuršui, Vidžemei ir laikinai atitekusioms kai kurioms estų žemėms.

Prievarta įvykdytas lietuvių ir latvių skaldymas — apgailėtinas tiek latviems, tiek lietuviams. Visiems aišku: stiprybė vienybėje, ne ardyme.

Reikia stengtis artinti latvių kalbą prie lietuvių kalbos

Rimti kalbininkai pripažįsta, kad lietuvių kalba yra geriau išlaikiusi senosios baltų (aisčių) prokalbės pobūdį. Mūsų kalbininkai, drauge su latvių kalbininkais, turėtų išdirbti programą tų dviejų kalbų artėjimui.

Nepriklausomybės metuose Lietuvos ir Latvijos Švietimo ministerijoms reikėjo tokią moksliniai-kalbinę sistemą išdirbti. Reikėjo parengti pirminius vadovėlius, kad beauganti latviukų ir lietuviukų karta pradėtų artėti prie bendros kalbos.

Tačiau, pagrindiniai latvių ir lietuvių kalbininkai nesirūpino tų dviejų kalbų giminėjimu, o yrėsi dažnai atskiruose vandenyse dar toliau, dar labiau plėšdami ir taip jau didelio skilimo plyšį.

Bent dabar, gyvenant emigracijoje, lietuvių ir latvių švietimo reikalų tvarkytojai, bendradarbiaujant kalbininkams, turėtų sudaryti komisiją latvių-lietuvių kalbų artėjimui ugdyti.

Skilimas vyko šimtais metų. Savaime aišku, artėjimas tegali eiti irgi lėtai. Tačiau ta kryptimi reikia pradėti veikti neatidėliojant. Tai nepaprastai svarbu abiejų tautų išsilaikymui ir augimui.

Dėl karinio pabaltiečių bendravimo

Tenka apgailestauti, kad nepriklausomybės laikais per mažai kariniai bendradarbiavo tos trys valstybės. Nežinomos yra visos buvusios tuolaikinės sąlygos. Kita vertus, praeitį lengva kritikuoti.

Betgi, dabar kažkaip gaila, jog tasai bendravimas buvo daugiau oficialus: bendri vėliavų pakėlimai, ar kitokios neesminės blizgenos. Reikėjo įgyvendinti pilną karinį sutarimą tarp visų trijų valstybių. Sutarimą, kad užpuolus vieną iš jų, iš kart pradeda veikti estų, latvių ir lietuvių karinės mašinos ir žmonės bendro priešo sulaikymui, atmušimui ir platesnės talkos pasikvietimui.

Apjungti tolygių karinių įsipareigojimų pabaltiečiai jaustųsi tvirčiau. Žinotų, jog priešo grasinimui lygiagreta priešinsis ir kitos dvi valstybės.

Galimas dalykas, tuomet ir Lenkija nebūtų pakišusi ultimatumo Lietuvai. Gal ir Hitlerio Vokietija nemestų ultimatumo Klaipėdos krašto reikalu. Ir Sovietų Rusija gal nebūtų provakuojančiai melavusi ir primetusi ultimatumo, kurį įtaigavo priimti kitos didesnės valstybės, kai Lietuva buvo palikta vienų viena. Tuolaikiniai lietuviai ministeriai būtų griežčiau, gal vienbalsiai, pasisakę gintis ir priešintis. Gal ir mūsų karuomenė

būtų buvusi geresnėje parengtyje, nei ją paliko tuometiniai mūsų kariuomenės tvarkytojai.

Lietuvai buvo nedraugiški minėti trys kaimynai (Lenkija, Vokietija, Sovietų Rusija), kurie, iš pradžių, nesutartinai laužė lietuvių tautos karinės gynybos moralę. Bet ne lietuvių tautos moralę. Ji visad liko tikrai augšta, net trukdančios stagnacijos pusėn pasvirus eilei lietuvių augštųjų karininkų

Visų rūšių lietuvių-latvių-estų bendravimai yra pagirtini. Kiekvienas asmuo, kiekviena organizacija plečianti tų tautų ar tautybių draugiškumą verta pagarbos ir paskato. Ta linkme veikiančių organizacijų yra. Deja, daugelis jų per mažai girdimos savuose ar pabaltiečiuose, kitose tautose veik nežinomos.

Garbingasis gen. T. Daukantas

1965 metų pradžioje, lankydamas Venezuelos, Brazilijos, Urugvajaus, Argentinos lietuvius, visur patyriau nuostabaus nuoširdumo. Įvairių pakraipų tenykščiai lietuviai stengėsi visokiausiomis priemonėmis padėti, talkinti.

Beviešint Argentinoje pageidavau apžiūrėti gen. Teodoro Daukanto (1884.IX.20-1960.IV.10 d.) pomirtinį palikimą. Generolą neblogai pažinau. Jis buvo pirmasis "Jūros" korporacijos garbės narys, o aš buvau tos korp. Vilniaus un-te vadas. Vokiečių okupacijos metu Lietuvoje (Vilniuje) jis pradėjo rašyti knygą apie rytines bei pietines lietuvių tautos etnografines ribas, ir dideliam nustebimui, mane pasikvietė talkon. Jis turėjo nuostabiai gerą atmintį, taikliai protavo, buvo plačiai apsiskaitęs.

Kviečiamas, pas jį praleisdavau visą atliekamą laiką: maždaug pora kartų savaitėje, vis po keletą valandų. Dirbome slaptai, nes tai buvo visiškai priešinga okupantams vokiečiams, kurie neleisdavo užsiminti apie didesnę Lietuvą, išeinančią iš 1920 metų Lietuvos - Sovietų Rusijos sutarties sienų.

Atvykęs, paprastai, rasdavau keleta ar keliolika jo parašytų naujų puslapių. Juos jis man skaitydavo, ar prašydavo, kad aš skaityčiau. Vis prašydavo pastabų, kritikos, papildymų. Daug ką bendrai ištaisydavome.

Tada pradėdavome tolesnį knygos kūrimą: jis sakydavo savo mintis, aš jas užrašydavau.

Buvome sudarę jau gerą glėbį puslapių. Jis nuolat juos peržiūrinėjo, taisė; įrašydavo naujų duomenų ar minčių. Kiek įstengdamas ir aš stengiausi Vilniaus un-to bibliotekoje, bei kitur, susirasti papildomų žinių, bet mano priedėliai tebuvo smulkmenos, lyginant su pagrindiniu gen. T. Daukanto išklostytu žinynu.

Dabar galvoju, kad jis, pasikvietęs tada, labai nelygion talkon studentą, norėjo išmokyti jį drąsiai, savitai, kritiškai galvoti, ne tik apie užsieniečių paskleistas žinias, bet ir apie kai kurių lietuvių mokslo ir rašto žmonių, taip pat klaidingas, net Lietuvai pragaištingas žinias, skelbiamas tariamo mokslo objektyvumo vardu. Jis buvo vienas iš nedaugelio padėjusių jieškoti tiesą painiuose raštuose. Jis visad ragino skelbti, neatsižadėti kuo tiki, nors dėl to dažnai tektų ir nukentėti. Mėgdavo sakyti: "Juo augščiau kilsi, tuo didesni vėjai pūs."

Būnant Buenos Aires man paaiškino, jog paskutines dienas gen. T. Daukantas gyveno pas lietuvius dvasininkus, kur buvo sudėta jo paskutinieji raštai ir daiktai. Tenai nuvykus, lietuviai kunigai išdėstė visus išlikusius velionio, a.a. gen. T. Daukanto, daiktus ir popierius. Deja, tenai nieko vertingesnio nebuvo. Negi generolas nepaliko jokių vertingesnių raštų, vertų paskelbti? Gal kas juos turi? Kas galėtų suteikti papildomų žinių?

Gražus Argentinoje gyvenančių lietuvių, latvių, estų dokumentas

Tarp negausių atlikusių velionio popierių man atnešė į rutulėlį susuktą trijų lapų dokumentą: Viršuje gražiai įforminti trijų valstybių herbai: Estijos, Latvijos, Lietuvos. Jų apačioje užrašai trijomis kalbomis, pradedant lietuviškai: Sujungtoji Baltija, latviškai — Vienota Baltija, estiškai — Ühine Balti.

Herbų ir šūkių apačioje rūpestingai išvedžiotas lietuvių kalba kaligrafiškas įrašas:

DRAUGIŠKUMO SUTARTIS

Po to tekstas, kurio pirmas sakinys toks: "Pabaltijo kraštų kariai jau nuo 1919-1920 metų, kovodami už savo kraštų išlaisvinimą, yra ginklo broliai." (žiūr. tos Draugiškos sutarties trijų puslapių foto kopijas, čia spausdinamas.)

Pirmojo lapo antroje skiltyje nurodyti Draugiškumo sutarties pravedėjai:

"Todėl Buvusių Pabaltijo Karių Sąjungos Argentinoje — Buvusių Lietuvos Karių Sąjungos, Estonianos Voitleja ir Daugavas Vanagi, kurie atstovauja buv. Latvijos karius, — savo bendrame susirinkime 1954 m. rugpiūčio 29 d. pasirašo Draugiškumo Sutartį, kuria pasižada"...

Betgi antrame Draugiškumo sutarties lape tėra Daugavas Vanagi antspaudas, estų uždėtas ne Estonianos Voitleja antspaudas, bet Sociedad Cultural Estonia. Lietuvių organizacijos antspaudo nėra. Buvo nutarę užantspauduoti rytoj ...

Antrasis lapas baigiamas septintuoju straipsniu: "Visuomet ir visur rodyti savo tautinių didvyrių pavyzdžius, kaip Lačplešis, Kalev ir Margio."

Trečiame lape tais pačiais herbais papuošta

Praeitis ateičiai!

KARALIUS–KUNINGAS

PETRAS BŪTĖNAS

Terašau apie įvardus ar titulus *karalių-kuningą* ir *kunigaikštį* ir su jais susijusius kokius dalykus ar atvejus. Iš šio čia užsimenu ypač tai, ką rašantys autoritetai, lyg ir neturėję praleisti, savo straipsniuose kažkodėl praleido, svarbius, kartais painius valstybės valdytojų titulų reikalus benarpliodami mūsų spaudoje, pradėję prieš 8 metus čia užjūryje. Tos dabartinės titulų bylos pradėjėjas yra aa. Pranas Viktoras Raulinaitis, — Draugas, 1962.VI.23 metais. Prieš tai buvo LE-oje: apie karalių X. 510 p. 1957 m., o apie kunigaikštį bei kunigą XIII. 355-8 p. 1958 metais. Šios enciklopedinės žinios, jei gerai išsiskaitytos, labai tinka *karaliaus* ir *kunigaikščio* bei *kuningo - kunigo* įvardams įkinkyti į Lietuvos valstybės valdovų titulų klausimo diskusijas bei polemiką, kas norėtų. Apie tai yra pvz. ir K. Būgos raštuose kiek tik nori.

Po 1962.VI.23 metų iš diskutuotojų plačiausiai santraukiškai, vaizdžiai, tolydžio ir iš baltiškosios literatūrinės medžiagos yra parašęs Jonas Švoba (LE-oje jo nėra.) "Lietuvos karalių byla", — Dirva, 1970 m. 61, 62, 63, 64, 65 nr. Šiame straipsnyje galima rasti ir tuo reikalu rašiusiuosius bei jų platesnes nuomones (ne visų), mūsų karalių-kuningų eilę bei jų vadinimus, net, dėkui, su įvairių šaltinių nuorodomis, kaip ir reikia gerame rašte, nors ir periodikoje spausdinamame.

Kaip tokia visa byla pasibaigs, ar nepasibaigs, tai pamatysime, nes, turbūt, bus dar rašoma.

Rašinio gale yra "Lietuvos valstybė" skirsnis, kuriame nebe viskas temiška, bet ir netemiškieji dalykai bei reikalai sukasi apie tas pačias Lietuvą ir baltų bei lietuvių tautas. Sakau, bus temai pilniau, o skaitytojui galgi ir pravartu. Paskiausias "Atsiprašymas" skirsnelis tai tikrai netemiškas: jis tepasako, kodėl pertrauktas yra Kario 5 ir 6 nr. "Paskutinis žodis" straipsnis.

•

---

antgalvė. Virš herbų buvo įsmeigtos trijų valstybių tautinės vėliavėlės. Estų — tamsiai mėlynajuoda-balta, latvių — raudona-balta-raudona, lietuvių — geltona-žalia-raudona. Žemiau herbų, maždaug per tris skiltis eina parašai. Trečios skilties viduryje aiškiai įskaitomas gen. T. Daukanto parašas. Atrodo, viso tenai padėti 53 parašai. Gražus, didokas vieningai galvojančių pabaltiečių vienetas tolimoje Argentinoje.

Būtų naudinga, kad šį dokumentą pasirašiusieji, apie patį įvykį ir prie to privedusias sąlygas, ar priežastis ir asmenis parašytų daugiau.

Kaip ir pas ką kilo mintis tokia Draugiškumo sutartimi sujungti Buenos Aires pabaltiečius? Kas parengė ir priėmė tekstą? Ar visos trys tautybės gavo po tolygų dokumentą jų originalia kalba? Kokio tikslo siekė pasirašiusieji? Ar apie Draugiškumo sutartį buvo pranešta tų trijų valstybių diplomatiniams atstovams, klausta jų patarimo ir pritarimo? Kur ir kaip garsinta sutartis? Ar tebeveikia organizacija(-os), pravedusios šią sutartį? Koks jos tikslas, kiek turėjo ir turi narių? Ar yra kur atspausdinta jų parengtų raštų, brošiūrų, gal knygų? Jei taip, tai kokiomis kalbomis? Kokioms bibliotekoms, redakcijoms, žymesniems asmenims pasiųsta? Ar turima visų pasirašiusių bendra nuotrauka? Kiek kurios tautybės? Gal galėtų kas paskelbti visų pasirašiusių vardus, pavardes su jų turėtais kariniais titulais ar visuomeniniais, kultūriniais pasiekimais? Ir t.t.

Būtų naudinga turėti panašių pabaltiečių draugiškumo pasižadėjimus, pasirašytų bendrai sutartais tekstais, ne tik iš Buenos Aires, bet ir iš kitų miestų, valstybių, kur gyvena lietuvių, latvių ir estų.

Kaip toji pabaltiečių Draugiškumo sutartis atsirado ir išliko pas gen. T. Daukantą? Argentinos lietuviai pasakojo, kad pas juos atvykęs generolas (kartais ir taip greitomis jį pavadindavę) iš kart laimėjęs visų lietuvių pagarbą. Jis gerą vardą buvo susidaręs kaip Lietuvos diplomatinis atstovas Pietų Amerikai 1930-1934 metais. Paskutiniaisiais metais jis buvo gerbiamas ne tik lietuvių, ne tik pabaltiečių, bet visų nuo rusiškai-bolševikinio pavergimo pasprukusių įvairių tautybių europiečių. Jis nedviprasmiškai visad pasisakydavo prieš okupantus rusus-komunistus, už laisvą tautų apsisprendimą. Jis buvęs svariausia, įtakingiausia pavergtų tautų asmenybė Argentinoje. Jis ir mirė pavergtų tautų susirinkime, prie garbės stalo kalbėdamas ir tardamas žodžius ... laisvės, laisvės ...

PILIAKALNIŲ VALSTYBĖ.

Baltų žemė ir sen. Lietuvos valstybė yra *piliakalnių* ir *pilių* šalis, ir galima sakyti, kad Lietuva, kaip ir Prūsa, buvo valstybinės pilių santvarkos nuo seniausių laikų. Šiuo yra pasirėmusi lietuvių tautos ir valstybėjimo bei valstybingumo bazė. O *Lietuvos* vardas, kaip liudija pvz. ir mūsiškieji vandenvardžiai, ar ir kitokie vietovardžiai, apima veik visą rytiečių baltų teritoriją. Mūsų piliakalniai yra žinomi iš Kristaus gimimo laikų, kiek vėliau jie žinomi yra jau ir su pilimis juose ir su gyvenamomis ūkininkaujamomis priešpilėmis. Piliakalnių ir *Lietuvos* tautovardžio išplitimo atžvilgiais panašių pavyzdžių svetur, už baltų teritorijos nėra nebaltuose. Iš šitokių baltams patogių reiškinių reiktų žvelgti ir į sen. Lietuvos valstybės ankstyvą susikūrimą bei į jos tik baltiškojo pobūdžio vidinę ar valdomąją santvarką.

Antra, Lietuvos valstybė buvo nepalyginti didesnė ir geresnės geografinės pozicijos už to meto Lenkijos valstybę. O tai svarbu žinoti, kalbant apie *karaliaus-kuningo* ir *kunigaikščio* titulus, tuos titulus nepraleistinai tolydžio peržvelgiant nuo seniausių laikų ligi, galima sakyti, Lenkijos "romanėjančio-germanėjančio mesianizmo" laikų, lenkišku būdu šitaip svetimaip verčiant ir Lietuvą panašiaĩ tapti sáu lyg svetimái, t.y. lyg nebe savo prigimties ir būdo. Į Liublino unijos (1569 m.) laikus besiartinant ir vėliau, kaip kad ir šiais laikais, Lenkija pasidarė ar ne koridoringiausia pasaulyje šalis savo ekspansijoje, iš Pripetės balyno ir Karpatų kalnyno tarpo bandydama išsiveržti į baltų vakarus, pietvakarius bei pietus. Ji savo pakluonėse kūrėsi aiškiausiose baltų periferijose ir šitaip didėjo platėjo kaip valstybė iš vakariečių ir rytiečių baltų ir Lietuvos valstybių žemių, trumpai sakant, remiama vad. centrinės Europos neslaviškųjų galybių; apie tą vakarinių ir taip pat rytinių slavų ekspansiją iš dalies žr. "Laiminga pagava" — Karys, 1969 m. 6, 7, 9, 10 nr., 1970 m. 4 nr. 110-113 p. ir "Paskutinis žodis", — Karys, 1970 m. 5, 6 nr.

Šitokia besiformavusi politinė situacija ėmė atsiliepti ir patiems šiokiems ar tokiems valdovų titulams bei jų gradacijoms atsirasti. Net ir pati lenkų kalba nuo seniai yra susilaukusi anos vad. centrinės Europos neslaviškųjų kalbų didelės įtakos, ir šiandie lenkų kalboje pasilikusios. Šitokios lenkų kalbos įtaka Lietuvoje baudžiavos-kunigystos-dvarystos-lažo laikais kankino ir dusino ir lietuvių kalbą bei jos raštą ligi jautriausių gyvybingiausių lietuvių tautos gyvenimo vietų. Panašiai būta ir visoje Mažojoje Lietuvoje bei Prūsoje, tik čia aktyvusis vykdytojas buvo germaniškasis Deutschtum'as, — irgi per bažnyčią, dvarą ir nelietuviškąją bei neprūsiškąją mokyklą. Apie kniazių-carų-imperatorių ir diktatūrinės Sov. Rusijos obskurantiškąsias administracijas tautoms ėsti ir naikinti kas nežino?!

Lietuvą, kaip ir Prūsą, bus valdę valstybinės santvarkos pilių sistemoje tų pačių baltų, lietuvių, pasiskiriami ar tautoje labiau išryškėję išpriešakėję žmonės, kuriuos paskui istorija, skaitome, ėmė vadinti *karaliais-kuningais,* o kurių tarpe plačiame valstybiniame ūkiniame gyvenime tikrai galėjo būti (tam kartui pavadinsiu) vyresniųjų, ar vyriausiųjų, didžiųjų karalių-kuningų. Būta natūraliosios aisčių-baltų dvasios konfederacijos, nes šeiminis ir tautinis gyvenimas ir tada vistiek vyko, ir jo reikėjo.

Bet kad minėtojo pobūdžio Lietuvos valstybė būtų buvusi to meto europinio standarto *monarchija,* tai žmogus jos tokios, net ir visaip svarstydamas, nepriveiki nei suprasti, nei įsivaizduoti baltų giminių žemėje, gyvenime ėjusioje tautinės konfederacijos keliais. Mat, Lietuvos valstybė kūrėsi, ir anksti kūrėsi, savojoje baltų teritorijoje, svetimųjų puolamoje, savuosiuose baltų gyventojuose visiškai kitomis sąlygomis ir savais resursais, net papročiais, įvairiomis talkomis, artimomis kalbomis (dialektais-tarmėmis), vienos savosios tikybos išpažinimu, iš vieno su tauta ir jos kasdieniu gyvenimu ėjusiais. Toks mano aiškinimas kitam galėtų bent kiek ar ir visiškai nepatikti. Galima palaukti argumentuotai pasisakant.

Vieninteliu žinomu centrinės Europos standarto Lietuvos valstybės monarchu tebūtų galima laikyti tik karalių Mindaugą karūnuotąjį, betgi žinant, kad *karaliaus* pareigos bei titulas ir *karūnà* yra nevienodos žodinės kilmės, ir nevienodos, sakysime, ceremoninės reikšmės, ar ir prasmės. Vidus ir išorė. Betgi baltiškosios net tautiškos Lietuvos valstybės naudai, perdaug nedausiojant, reikia ir užtenka karalių Mindaugą vadinti lietuvių tautos vadovautoje Lietuvos valstybėje baltų giminių uoliu valstybiniu *jungėju* visiems baltams jau net labai grėsmingais laikais ir net pirmuoju Lietuvos *krikštytoju,* tik neprijungiant jam Lietuvos valstybės įsteigėjo ar steigėjo ir monarcho epitetų. O kitų prieš Mindaugo mirtį ir po jo mirties buvusių Lietuvos valstybės karalystės viešpačių-valdovų-karalių nėra jokio pagrindo kad ir bent kiek paženminti, nors kaip tik jie nemūsiškių ir kaikurių mūsiškių istorikų tik kunigaikščiais tebevadinami, o savo ruožtu daugumas jų ir karaliais (kuningais, kingais, rexais, bazilėjais) vadinami kaikuriuose istoriniuose šaltiniuose, ar net ir svarbiuose savuosiuose ir tarptautiniuose aktuose.

Lietuvos valstybės viešpačių-valdovų-karalių tradicija yra prasidėjusi dar kur kas anksčiau už karūnuotą karalių Mindaugą, ir ta *karalių* pasili-

kimo tradicija su Mindaugo mirtimi jokiu būdu nebuvo nutraukta ir nenutrūko, nepasibaigė. Būta mūsų viešpačių-valdovų-karalių-kunigų net tokių, kurie kaip patriotai valstybininkai, strategai karvedžiai ir ūkio sistemos valstybėje ištobulintojai yra pralenkę mindauginius laikus. Tada čia jau ir galima kalbėti apie Lietuvos valstybę karalystę net ir kaip *imperiją*, dėl įtikinantesnio vaizdingumo prieš akis pasiklojus Lietuvos valstybės išaugimo žemėlapį, tą vientisinę valstybę lyginant su tų laikų kaimyninėmis Lenkijos, Vokiečių ordino ir rytinių slavų valstybėmis, ir, antra, tam pačiam reikalui prieš akis turint visos baltų teritorijos žemėlapį bent nuo 500 metų datos po Kr. Valstybės reikalų nagrinėjimas pilnas tegali būti kartu pasinaudojant istorija ir etnografija. Sen. Lietuvos valstybei ir atsikūrusiai Lietuvos valstybei respublikai tai yra patogiausia ir tikriausia, nors patiems tyrinėtojams aprašinėtojams, žinoma, darbas ir sunkesnis.

Betgi *kar-ā-l-ius* žodis yra skolintas iš rytinių slavų sen. gudų kalbos *kor-ò-l'*, kur jau nebėra dvibalsio *-or-* iš *-ar-*: **korl'* čia su *-or-* dvibalsiu. Gi tas naujas slaviškas kalbinis dėsnis, vad. polnoglasije, arba dvibalsių išnšykimas, slavuose atsirado IX amžiuje, X amžiaus pirmame (?) ketvirtyje, o rytinių slavų rusų kalbos įtakos lietuvių kalbai seniausias periodas truko maždaug nuo IX amžiaus antrosios pusės ligi XII amžiaus pradžios (pirmojo ketvirčio?) (Bg. III. 351 p. ir atgal). Taigi, lietuvių tauta tada jau sustabdė rytinių slavų įtaką ir jų ekspansiją. IX amžiaus antroji pusė [853 metais Lietuvos Žemaitijos žiemvakariuose šiaurinių germanų danų kariuomenė aštuonių parų apsiaustyje nepriveikė paimti *kuršių ir lietuvių* (!) įgulos sutartinai gintos Kretingos aps. Skuodo valsčiuje Apuolės pilies-tvirtovės, nors tada prieš penkias paras tos pačios kariuomenės buvo sudeginta kita baltų pilis, vad. Seeburg, taigi greičiausia Latvijos Kuršo pietinėje-žemaitinėje juostoje Liepojos aps. Gruobyno pilis.] — XII amžiaus pradžia = pustrečio šimto metų truko ta slavinė įtaka, taigi tiek metų variaginiai rytiniai slavai rusai stengėsi prasiveržti gilyn į lietuvių vakarus. Rusų kalbos įtakos tada sustabdymas reiškia, kad per tą laiką rytiečiai baltai lietuviai savo tolimuose rytuose atsigriebė organizuoti ir veikdami karinėmis apsigynimo ir priešo atakavimo priemonėmis; todėl žr. "Užmirštas karalius" skirsnį, kuriame pasakoma apie tolimųjų rytų *Lietuvos karalių* ir jo veiklą prieš variaginius rytinius slavus XII amžiaus pusėje, ar ir iš anksčiau. Bet LE. X 511 p. rašoma, kad žodis *karalius* iš rytinių slavų skolintas lietuvių "neanksčiau kaip XII amžiuje".

Karaliaus apgudintos lyties įvardas Lietuvoje tegalėjo atsirasti tik frankų imperatoriaus *Carlus* Magnus=*Kār-o-lio* Didžiojo (742-814 m.) laikais ar po jo mirties, nes, mat, žodis *karālius* 2 yra asmenvardinis, nuo to išpopuliarėjusio imperatoriaus *Kárl-o* asmenvardžio, o tuo tarpu žr. Bg. I. 177, II. 36, 79, 185, 224, 331-3, III. 746, 758 p.; A. Salio straipsnį LE. X. 511 p. ir bent trumpai Karys, 1968 m. 1 nr. 5 ir kt. psl.

Piliakalnių ir pilių šalys baltuose ryškiausios yra *Prūsa* ir *Lietuva* (iš dalies ir senoviniai Kuršas, Žiemgala, Sėla ir Latgala, — dabar Latvijos valstybinėje respublikoje), o jųdviejų ir valdymo sistemos iš senovės yra buvusios panašios — su *karaliais* ir *kuningais* "karaliais", kuriuos šie baltai iš anksčiau galėjo vadinti pvz. *viēšpačiais*, viēš+pat-s 1, vs. km. viešpat-ies, naujau viešpač-io.

Šio skirsnio tęsiniai ir yra tolimesni "Užmirštas karalius" ir "Užmirštas kuningas" skirsniai.

•

UŽMIRŠTAS KARALIUS.

Sen. Lietuvos valstybės rytuose, bet tada tebebuvusioje lietuvių tautos žemėje, maždaug *apie XII amžiaus vidurį* (iš dar anksčiau), taigi dar *prieš kokius gerus 100 metų* prieš 1251 metais Lietuvos valstybės paskelbimą mindaugine karalyste (žr. "Lietuva karalystė", — Karys, 1968 m. 1, 2 nr.), prieš Mindaugo karūnavimą, prieš 1236 metų Šiaulių (ne Saulės; žr. Karys, 1968 m. 1 nr. 7 p.) mūšį ir net prieš 1219 metų Lietuvos ir ukrainietinės Valuinės tarpvalstybinės karinės sutarties sudarymą (žr. Karys, 1968 m. 2 nr.) veikta *Lietuvos* k a r a l i a u s (sen. slav. ir rus. *korol'*) ir jo kariuomenės prieš į Lietuvos rytinę žemę puldinėjusius besiveržiančius rytinių slavų varinginius [=šved. *vāringar*, iš čia rusų *variág*, var-iag- iš kamieno *var-ing-*, o liet. *var-ìng-as* 1, — taigi šiauriniai germanai-normanai-vikingai-varingai-skandinavai, o tie varingai-variagai ginkluoti įsikūrė vakarinių suomių-ugrų ir rytiečių baltų žemėje ir 862 metais (po 9 metų po 853 metų Apuolės pilies-tvirtovės danų kariuomenei nepavykusios apsiausties ir Seeburgo (=greičiausia Gruobynas Liepojos aps.) pilies sudeginimo; žr. Karys, 1970 m. Zigmo Raulinaičio "Apuolės pilies apgulimas" 2 ir 3 nr.) sujudo kurti šved. *Rus'*, t.y. Rusę "Rossiją-Rusiją"] kniazius (kunigaikščius) bei jų družinas (=anų laikų enkavedistų-gestapistų kariniai baudžiamieji naikinamieji daliniai).

Ši čia trumpai mano pranešama istorinė žinia, dar nebuvusi Lietuvos istorijos lietuviškoje spaudoje ir net vadovėliuose spausdinta, pirmą kartą lietuviams skelbiama. Galėjau ją pvz. "Karyje" ir anksčiau pranešti. Bet manau, kad autoritetai man bent truputį dovanos, kam nepranešdamas buvau nuketinęs jų autoritetiškumą lyg ir

patikrinti, lig laiku tai nutylėdamas, ypač, galvojau, kai dabar visais pakampiais eina žurnalistiškai išpūstai išreklamuoti "nuoširdūs dialogai" ir "sklidinas mokslo atvirumas". Ir štai netikėtai anksčiau atėjo laikas šiai istorinei žiniai atsirasti mūsų periodikoje.

O ta žinia svarbi yra trimis atžvilgiais: a) Ji pasako, kad Lietuvos valstybės jau būta bent prieš 100 metų prieš 1251 metais paskelbtąją Lietuvos valstybės karalystę; b) Kur Lietuvos karaliaus tolimuose rytuose veikta, tai ten lietuvių tautos ploto irgi būta. Bet tai ne "lietuvių puldinėjimai į rusų žemes", o ten savųjų lietuviškųjų žemių saugojimas (žr. Karys, 1968 m. 1 nr. 8 p.), ir c) Pvz. jau daug kas apie Lietuvos *karalius, kunigaikščius* ... periodikoje štai prabilo, bet ano priešmindauginės *Lietuvos karaliaus* buvimo fakto nėra tuose jų prabylimuose, ir todėl tokie prabylimai šiuo dar neturi net svarbios grandies temai. Matyt, dar niekam neatėjo į galvą *karaliaus* buvimo pajieškoti net ir *priešmindauginėje* Lietuvos valstybėje. O plačiau apie tai ir kartu apie Lietuvos valstybės priešmindauginio laikotarpio tolimuosius rytus ketinu išspausdinti, gavęs laikraštyje vietos. Tai praverstų net ir žemėlapininkams bei žemėlapių aprobuotojams.

Matome, kad ir prieš karalių Mindaugą net jau seniai būta karaliaus,-ių Lietuvos valstybėje. Tai būta Lietuvos valstybės rytiniuose augštaičiuose dzūkuose, bet tada dar ne dzūkuose, nes dar nedzūkavusiuose, t.y. šio kalbinio reiškinio iš į vakarus tolydžio slinkusios rytinių slavų kalbos įtakos dar nebuvusiuose susilaukusiuose, nes ten ir tų migruojančių slavų dar nevisur būta, ir skystai būta, o žr. plg. kad ir rytinių slavų XII amžiaus pirmąjį metraštį "Poviest' vremennych liet" ir jo minimų rečiausių gyvenviečių - slavų naujokynų žemėlapį. O apie garsųjį Lietuvos valstybės Naugarduką ir jo kada kokią etniką žr. Karys, 1970 m. 5 nr. 131 p. Jau jau beužmirštas Naugardukas dabar vėl keliasi ir šviesėja.

Taigi, *karalių* titulo tradicija Lietuvoje yra kur kas senesnė už karaliaus Mindaugo viešpatavimą ir juo senesnė už vad. *kunigaikščio* pavadinimo ir tokio titulo 1589 metais atsiradimą valstybėje, — taigi jau po 20 metų po 1569 metų Liublino unijos.

Karaliaus įvardo, taigi ir titulo labiausia būta praplista rytiečiuose baltuose, net ir pačio *karaliaus* žodžio yra į lietuvių kalbą atkeliauta, greičiausia, iš pietryčių, kaip savo tokia žodine lytimi atsiradusio iš lietuvių tiesioginių kaimynų rytinių slavų, dabar vadinamų gudais, senovinės kalbos, o *gudai* nėra rusai, nors juos ir vadina naujavardiškai *bielorussy* "baltieji rusai"; daugiau žr. "Piliakalnių valstybė" skirsnio labiau į pabaigą ir K. Būgos istorinius-etnografinius žemėlapius Bg. III. 732 ir 739 p. Rytiečiuose baltuose *karaliaus* įvardo išlikimą liudija jau minėtasis *Lietuvos karaliaus* priešmindauginis buvimas tolimuose rytuose, pačio Mindaugo šitaip vadinimas metraščiuose (ir tt.) ir pačio *karaliaus* žodžio platus vartojimas lietuvių kalboje.

"Žodį *karalius* iš sen. gudų skolinęsi yra baltų giminėje tik vieni lietuviai ir neanksčiau kaip XII amžiuje, o *karalis* latvių tik tautinio atgimimo laikais pasiimtas iš lietuvių kalbos" (LE. X. 511). Bet latgaliuose-latviuose šis įvardas turi geroką savo žodinį aruodą, pvz. lat. *karalis* "karalius; Lietuvos Žiemgaloje Mūšos baseine trm. liet. *karãlis* 2, rexas, bazilėjas, kingas, kuningas"; *karaliene* "karalíenė, queen"; *karaldēls* "karaliaus sūnus, karalaitis, karaliūnas, princas(!)"; *karalmeita* "karaliaus duktė, karalaitė, princesė(!)"; *karaliste* "karalystė, karalija"; *karalvalsts* "karaliaus valstybė, karalystė, karalija"; *karalisks* "karališkas, karalinis" ir kt. Latvijos Latgaloje Gersikos-Jersikos XIII amžiaus pat pradžios valstybė savo to pat vardo centrinėje pilyje-tvirtovėje turėjo irgi lat. *karalis* "rex, karalių"; žr. Karys, 1968 m. 1 nr. 5 p.

Visas Lietuvos valstybės susikūrimo branduolys priklauso *karaliaus* (ne *kuningo*, taigi ir ne *kunigaikščio*) titulo išplitimo juostoje, o tuokart *kunigaikščio* nė žodžio dar nebuvo.

P. S. Reikalinga pažymėti, kad valstybinį "branduolį" čia turiu omenėje tik įprastinį, kaip jį ligi šiol, tiesa, labai paviršutiniškai, tebenurodo svetimieji ir mūsų istorikai. Betgi ir šis svarbus mūsų istorijos reikalas reiktų naujai štyrinėti istoriškai ir etniškai ir per nauja aprašyti. Senosios svetimųjų istoriografinės talkos ir čia nebeužtenka. Ne pro šalį tai žinoti ir žemėlapininkams.

Žr. "Kuoniniai Latvijoje" skirsnį.

•

UŽMIRŠTAS KUNINGAS

Senesnis *karaliaus* reikšmės-prasmės titulas baltuose ryškus yra IX amžiaus vulfstaninis sen. angl. *cyning*, cyn-ing-, taigi **kīn-ing-*, kuris reiškia senesnės lyties germaniškos priesagos *-ing-* progerm. gotų žodį **kun-ing-az*, taigi **kun-ing-as* (plg. angl. *Kin-g*, vok. *Koen-ig* "karalius"; žinoma, tik ne dvasininką, t.y. ne *kùn-ing-ą* arba vėlesnės žodinės lyties *kùn-ig-ą*, ir ne luomavardį lat. *kun-g-s* "poną") ir reiškiąs tą patį karalių, taigi viešpatį, valdovą, vadovą, vadą, kaip iš anglosaksų keliauninko Vulfstano kelionės į *Aisčių* žemę (Eastland, East+land=Aisčių šalis) plataus aprašymo galima aiškiai suprasti. "Aisčių šalis yra labai didelė, joje daug pilių (burh), ir

Nuo graikų iki mūsų laikų

P r o l o g a s

Aš norėjau prikelti mūzą bent vieną
Iš visų devynių.
Bet pakilo jos visos ir laužias per sieną.
Apsiginti nuo jų neturiu šovinių.
Neturiu gal ir noro nei valios:
Negi pyksiu, kad jos liberalios!

M ū z ų m u z i k a

Euterpė iš lyrikos išmeta lyrą
Ir akmenį širdžiai sutriuškinti rita.
Iš tų šukių visų, kur istorijon byra,
Klija suklijuoja istoriją kitą;
Ir mane, kaip tą šukę, ji laiko
Priklijuotą prie laiko.

Erata (nekalta,
Tartum pieno puta)
Į erotiką seksą įmaišo.
Į Uraniją veltui žiūriu:
Nematau danguje žiburių,
Nes išlįsti nemoku iš maišo.
Įmaišytas komedijon Talijos pokštų,
Nuo tų pokštų aš tragiškai trokštu.

Melpomenė kardu, kaip andai, nebemoja,
Tik prispaudžia mane savo koja:
— Įsisąmonink žemės rutiną
Ir daugiau nežiūrėk į Sietyną.
Būk pirkliu, o nebūk poetu! —
Ir prispaudžia batu.

Iš to maišo vogčiom išsirangęs,
Bijau net pažvelgt į padanges.
Bet matau, kad ir žemėje rojus,
Bolševikui plačiai išsižiojus.
Kukurūzų prisėta visur ligi valiai.
Visur balalaikos, visur festivaliai.
Apolonas ant kelmo rūko taboką,
O kelmynėj kazoką Terpsichora šoka.

Polihimnija himną prakilnų užgieda
(Net ir man, užkietėjėliui, ašaros rieda).
Skelbia taiką ir laiką jėgų sujungtų —
Net man darosi dūšioj skaistu,
Ir Jungtinių Tautų jubilėjų
Aš rusiška vodka aplieju.

Tuojau Kalijopė įkimba į temą:
Ji politikų garbei kuria poemą
Apie garsą bei narsą šio meto vandalų
Ir jų tikslą didžiai idealų,
Kuriam aš lenkiuos, nes bijausi,
Kad nesmogtų koks tipas į ausį.

E p i l o g a s

Aš norėjau prikelti mūzą bent vieną
Iš visų devynių.
Bet pakilo jos visos ir laužias per sieną.
Negi siųsiu visas po velnių!
Tik sakau: Tegu traukia jus plynios!
Eikit gulti, visos devynios!

---

kiekvienoje pilyje yra po karalių (cyning)", — ten rašoma. Žr. šio vis dar primiršto labai svarbaus dokumento teksto gražų lietuvišką vertimą su aiškinimais Bg. III. 122-3; anglišką originalą "The voyages of Ohthere and Wulfstan" ir jo lietuvišką vertimą, — J. Užpurvis, Lietuvių tautos istorijos šaltiniai. I. Klaipėda, 1938 m. 28-35 p.; bet dabar okupuotoje Lietuvoje išleistame Lietuvos TSR istorijos šaltiniai. I. 1955 m. Vilnius leidinyje ne visas vulfstaninis tekstas lietuviškai išspausdintas, o originalo visiškai nėra. Vulfstanui tepasisekė atsirasti trumpu aprašėliu tik LE. XXXVI papildymų tome, 535 p. Wulfstan, 1969 m., kur *cyningą* vadina ne *kuningu*-karaliumi, o tik *kilminguoju*, nepaiškinus, kodėl taip.

Vulfstanas pirmas ir net iš viso pirmą kartą istorijoje plačiai aprašė aisčių-baltų: *vakariečių* aisčių-baltų šalį, ją pradėdamas nuo Vyslos pačio žemupio, t.y. nuo Aisčių žemės pietvakarių kertės; žr. plg. Bg. II. 98-99 ir ankstesnius psl.; Karys, 1970 m. 6 nr. 173-4 p.

Bet pradžioje *kuningas* ir *karalius* vienodai reiškė baltų žemėje tai, ką mūsų žmonės tebevadina apskritai karaliumi "viešpačiu, valdovu, vadovu, vadu", nors šių abiejų žodžių kilmė ir nevienoda, ir net jų geografija skirtinga plačioje baltų teritorijoje.

Žr. plg. ateinantį skirsnį.

• • •

(Bus daugiau)

5 PĖSTININKŲ DLK KĘSTUČIO PULKO KOVOS TIES SEINAIS 1920 METAIS

KAZYS ŠKIRPA
Gen. štabo pulkininkas

(Pradžia kovo mėn. KARYJE)

Deja, neilgai teko 5 p.p. naudotis poilsiu, nes netrukus buvo gražintas iš fronto rezervo į II divizijos rezervą Beržnyko - Pockūnų rajone. Divizijos vado rugsėjo 20 d. įsakymas "paruošti antros linijos poziciją nuo Žegarų iki Kiečių" buvo neabejotinas ženklas, jog ir pasilikimo divizijos rezerve dienos, greičiausia, bus irgi trumpos, tik tada kęstutiečiams buvo kilę daug abejonių kam jie buvo verčiami eikvoti savo jėgas kasimui apkasų ir ruošimui įtvirtinimų tame ilgokame bare, kai nesimatė pakankamų jėgų tiems apkasams ir įtvirtinimams užimti, bei jais pasinaudoti gynimosi tikslams.

9. UŽPUOLIKO PLANAI

Tuo metu kai lietuvių kariuomenės daliniai buvo, pagal fronto vadovybės rugsėjo 19 d. įsakymą, užimti savo pozicijų įtvirtinimo darbais, lenkų 2-os armijos vadas gen. Smigly-Rydz, vykdydamas tos pačios, rugsėjo 19 d., Pilsudskio įsakymą, baigė pergrupuoti tos armijos jėgas ir jas pilnai paruošti brutaliam lietuvių užpuolimui ties Seinais ir Kapčiamiesčiu. Pagrindinis smūgis, pirmiausia, buvo lenkų nukreiptas prieš Seinus, supant juos iš pietų rytų ir šiaurės vakarų, su skaitlinga kavalerija žygiuojančia, per Kapčiamiestį, Druskininkų link ir specialia gen. Osinskio grupe pagrindinio smūgio, nukreipto į Seinus, pridengimui nuo lietuvių galimo priešpuolio iš šiaurės, Suvalkų kryptimi.

Pagal lenkų šaltinius 2-os armijos vienetai, rugsėjo 19 d., buvo pasiekę šiuo rajonus:[42] 4-ta rait. brigada — Mikaševa, Rygalė, Rudauka; 2-ra rait. brigada — tebesitelkė rajonan Czarny Brod, Sucharzeczka; 1-ma leg. divizija — užėmė barą Okolek, Pranckai, Juodosios Ančios upė ir Krasnopolis; 1-ma lietuvių-baltgudžių divizija — Augustavo rajone.

Gen. Osinskio grupė: 17 pėst. divizija — viena brigada bare Kaletnik, Lipowo, Sidarowka, ež. Ančia; kita brigada pakeliuje į Suvalkus. Sibiro brigada — išsikrauna Grajevo stotyje tikslu žygiuoti į Augustavą.

Puolamųjų operacijų planas buvo lenkų iki smulkmenų išdirbtas kelias dienas prieš puolimą ir paduotas 2-os armijos vado gen. Smigly-Rydz įsakyme Nr. 55, datuotame rugsėjo 18 d.[43] Žemiau pateikiami to plano esminių dalykų išrašai kalba patys už save:

Kavalerija

4-tai rait. brigadai pradėti žygį X dieną 12 val. bendra kryptimi Mikaševa - Kolietai - Kapčiamiestis - Druskininkai tikslu užimti Druskininkų tiltą X plus 1 dieną, apie pietus;

2-rai rait. brigadai pradėti žygį X dieną 12 val. iš rajono Dvarciškės ir žygiuoti kryptimi Helenowo - Kapčiamiestis paskui 4 rait. brigadą;

Visi kavalerijos daliniai turi apleisti Kapčiamiestį iki X plus 1 dieną, 9 val.

Smūgio divizijos

1-ai leg. divizijai persigrupuoti rugsėjo 20 d. vakare taip, kad X dieną, popiet, galėtų stipriu dešiniuoju sparnu išvystyti Seinų puolimą bendra kryptimi Augustavas - Seinai, tikslu atmesti į šiaurę ten esančias priešo jėgas ir pralaužti sau kelią į Druskininkus. X dienos vakare 1 leg. divizija turi būti rajone Beržnykas - Kreivėnai, savistoviai apsisaugodama iš Alytaus ir Kapčiamiesčio pusės. X plus 1 dieną auštant, 1 leg. divizijai žygiuoti bendra kryptimi Beržnykas - Kapčiamiestis - Nielubancy - Wilkonosty - Druskininkai. (Vietovės nerandamos lietuviškame žemėlapyje, vadinamos, pagal šaltinį, lenkiškai. *Red.*)

1-mai lietuvių-baltgudžių divizijai X dieną, 12 val. būti pasiruošusiai žygiui paskui 1 leg. diviziją ant Augustavo - Seinų plento, voros galva į pietus nuo Serski Las. Tą pačią X dieną ji turės pasistūmėti pirmyn ir pasiekti vakare rajoną Konstantynowka - Pomorze - Gibai - Wiersnie, savistoviai apsisaugodama. X plus 1 dieną, auštant, 1 lietuvių-baltgudžių divizijai išvykti žygiui bendra kryptimi Beržnykas - Lejpūni - Druskininkai. Kol bus praeinama per lietuvių teritoriją, 1 lietuvių-baltgudžių divizija turės pasirūpinti netik savo, bet ir 1-os leg. divizijos žygio priedanga Lazdijų ir Seirijų kryptimi.

Osinskio Grupė
(17 pėst. divizija)

33-čiai brigadai ginti sektorių į šiaurę nuo Suvalkų;

34-tai brigadai — rugsėjo 20 d., vakare, susitelkti rajone Kresne - Aleksandrowsk. X plus 1 dieną, po to, kai 1 leg. divizija bus užėmusi Seinus, ta brigada turės būti nukreipta per Krasnapolį į Seinų rajoną, kad jau X plus 1 dieną perimtų to susisiekimo mazgo apsaugą iš šiaurės ir rytų pusės. Būdama Seinuose 34-ta brigada bus, be to, atsakinga už supamosios jėgų grupės sparno ir užnugario apgynimą Lazdijų kryptimi, kol tebevyks Nemuno peržengimo operacija.

Po to, kai Nemuno perėjimas bus jau įvykdytas, 17 pėst. divizija turės ginti Suvalkiją prisilaikant rugsėjo X plus 1 diena kovų linijos, nuo Rytprūsių iki Augustavo kanalo.

Pagrindinis vaidmuo Seinų puolime buvo skirtas 1-ai leg. divizijai, veikusiai pirmame kovos skaidinyje. Jai vadovavo plk. Stefan Dąb Biernacki.

Atitinkamai armijos vadovybės rugsėjo 18 d. įsakymui, 1-os legionų divizijos padaliniai, rugsėjo 21 dieną, vakare, buvo užėmę jiems nurodytą išeities padėtį šitaip:[44]

1-ma leg. brigada, vadovaujama plk. Knoll-Kownacki, dešiniajame divizijos sparne su

— 5 leg. pulku ir 1-jo lengv. artil. pulko I divizionu miškuose palei Juodąją Ančią, bare tarp Pranckai - Sernetka, su viena kuopa iškišta į Krasnos kaimą ir vieno būrio užtvara Versnių kaime;
— 1 leg. pulku ir 1-jo lengv. artil. pulko II divizijonu brigados rezerve Strzebkowizna;
— 1-jo raitųjų šaulių pulko eskadronas, priskirtas brigadai — Dolni Las kaimo rajone.
— Brigados štabas — Makarce.

3-čia leg. brigada, vadovaujama plk. ltn. Popowicz, sudarė kairįjį divizijos sparną su

— 6-ju leg. pulku ir I-jo lengv. artil. pulko I ir III divizionais — bare į šiaurę nuo 5 leg. pulko, palei Juodąją Ančią, nuo Sernetka iki Ciemny Las ir toliau — per Padegėliai, Pakrauskas, Gremzdų ež. vakarinis pakraštys, iki Gremzdy Polskie kiemo.
— 41 pėst. Suvalkų pulku — priskirtu 1 leg. divizijai ir 9-to leng. artil. pulko II divizionu — bare Krasnapolis - Smalėnai;
— Divizijos štabas — Sierski Las.

Pagal plk. Dąb-Biernacki planą, 1-os leg. divizijos jėgos buvo sugrupuotos į sekančias dvi kovos grupes:[45] (žiūr. Schemą Nr. 8)

P i e t i n ė g r u p ė, vadovaujama plk. Kownackio, susidėjo iš 1-mo ir 5-to leg. pulkų, I ir II/1-mo lengv. artil. pulko ir rait. šaulių eskadrono, sustiprinto pulkų rait. žvalgų komandų.

Vienas tos grupės batalionas laikinai paliekamas prie Juodosios Ančios, Pranckų - Tartaczysko rajone, demonstruoti puolimą Gibų kryptimi, kad ten, pirmiausia, tik prilaikius lietuvių jėgas; tam batalionui buvo numatyta prisijungti tik vėliau prie koncentriško grupės Seinų puolimo.

Vyriausiosios grupės jėgos, susitelkusios rajone Strielčiavinė - Okolek, turėjo 10 val. žygiuoti miškais Wilkoluk'o link ir užėmus kelių mazgą prie Želvos, ten pasidalinti į dvi puolamąsias voras: *viena* — sudaryta iš 5-to leg. pulko dviejų batalionų — turėjo pulti Seinus per Beržalaukį - Bosę; *kita* — sudaryta iš trijų 1-jo leg. pulko batalionų ir rait. šaulių eskadrono (sustiprinto pulkų raitųjų žvalgų komandomis) turėjo žygiuoti daugiau į rytus, per Suworowo Beržnyko link ir pulti Seinus iš rytų per Pockūnus.

Rait. šaulių eskadronas (sustiprintas, turėjo atsidalinti už Beržnyko nuo minėtos voros ir pagreitintu žygiu iššokti pirmyn Pulkotai - Dvarciškės link, kur pasistengti uždaryti perėjimą tarp ež. Berzniak ir Stabingio ež., ir sunaikinti ten esantį plento tiltą.

Š i a u r i n ė g r u p ė, vadovaujama plk. ltn. Popowicz, susidėjo iš 6 leg. pulko ir 41 pėst. pulko, 1-mo lengv. artil. pulko III diviziono, 9 lengv. artil. pulko 1 ir 2 baterijų ir 1-jo sunk. artil. pulko I diviziono.

Susikoncentravusi miškuose Eglinė - Murowany Most rajone, ši grupė turėjo pulti Seinus iš šiaurės.

Grupei buvo nurodyta palikti du pusbatalionius linijoje: vieną — ties Rudka, kitą — ties Krasnapoliu — demonstruoti Seinų puolimą iš fronto.

Vyriausioms grupės jėgoms buvo nurodyta žygiuoti per Murowany Most, Toklinowo ir Wilkopedzie link, iš kur

— vienu batalionu pasukti į šiaurinius Klevus; čia susijungus su pirmuoju pusbatalioniu — pasistūmėti vieškeliu į pietinius Klevus ir po to, pulti Seinus, pakeliuje susijungus su antruoju pusbatalioniu;
— likusiai voros daliai žygiuoti toliau Ochotniki kryptimi, kur pasidalinti į kitas grupes po du batalionus, iš kurių

viena — puolimui Seinų bendra kryptimi Nowosady - Lumbie - Marcinkowce;
kita — daugiau į rytus nuo Jodeliszki, per Bubeliai - Gryszkowce. Nuo Bubelių ta grupė turėjo pasiųsti mažą padalinį užimti tarpežerį prie Žagariai.

Tačiau, šio rašinio tikslas yra, pirmoje eilėje, nušviesti įvykius, kurie lietė mūsų 5 p.p. Šiuo požiūriu ypatingai įdomus yra sprendimas, kurį buvo padaręs plk. Knoll-Kownacki, pietinės kovos grupės vadas. Jo grupei teko vykdyti puolimą

kaip tik tokiame bare, kur karo dievaitis buvo lėmęs mūsų kęstutiečiams uždavinį pastoti kelią tam kelis kartus stipresniam užpuolikui — visai lenkų 1-jai leg. brigadai, Pilsudskio militarizmo išgarsėjusiai pažibai. Plk. Knoll-Kownackio sprendimas numatė dvi veikimo fazes:

1. Veiksmus iki prasiveržimo pro Heret-Pomorze ir Želva ežerų liniją, ir
2. Seinų puolimą tą liniją pralaužus.

Tą planą plk. Knoll-Kownacki suformulavo I-os leg. brigados operatyviniame įsakyme Nr. 501 / 2L, datuotame rugsėjo 21 d. 8 val., kurio atitinkamą dalį čia paduodu ištisai:[46]

Pirmoji fazė

Rugsėjo 22 d. 9 val. pradeda žygiuoti:

5 leg. pulkas: dviem batalionais iš Pranckų, mišku keliu į rytus iki augšt. 143, kur išskiria vieną kuopą. Po to tęsia žygį iki miško skersinio kelio iš Dvarciškės link Želva (3 km. į rytus nuo augšt. 143) ir toliau — miško keliu netoli augšt. 145 Želvos kryptimi. Išskirtoji prie augšt. 143 kuopa žygiuoja Pomorze - Zelva tarpežerio kryptimi; vienas batalionas plentu — Gibų kryptimi.

1 leg. pulkas — iš Dvarciškės rajono žygiuoja visais trimis batalionais miško keliu palei augšt. 125, iki kryžkelės nurodytos 5 leg. pulkui, po to — paskui šį pastarąjį.

Apie 11 val. 45 min. 5-to leg. pulko daliniams liepta atakuoti Želvą ir tarpežerius tarp ež. Pomorze, Želvos ir Gibų.

Siuntinėjimą patrulių šioje fazėje sumažinti iki minimumo, kad neišeikvojus jėgų smulkiems susidūrimams su priešu, bet užklupti jį išsyk didesnėmis jėgomis.

Raitųjų šaulių eskadronas žygiuoja iki Želvos, tarp 5 ir 1 leg. pulkų dalinių.

Antroji fazė

Pralaužus Heret - Pomorze - Želva ežerų liniją ir užėmus Gibus ir Želvą, brigados jėgos grupuojasi į sekančias tris puolamąsias voras:

Viena, vadovaujama 1-jo leg. pulko vado ir susidedanti iš I, II ir III/ 1 leg. pulko batalionų ir vieno artil. diviziono. Tuojau po Želvos užėmimo puola Seinų link per Suworowo, Dubiai, Beržnykas, Olkielszczyzna ir Pockūnai;

Kita, vadovaujama 5 leg. pulko vado ir susidedanti iš dviejų to pulko batalionų ir 1 lengv. artil. pulko dviejų baterijų. Koncentruojasi Želvos rajone ir puola Seinų link per augšt. 140, Beržalaukis, Bosė ir Paseiniai;

Trečia, susidedanti iš 5 leg. pulko vieno bataliono ir 1 lengv. artil. pulko vienos baterijos, puola abipus plento ir per Pasiejanka Seinų link.

Raitųjų šaulių eskadronas (sustiprintas 40 raitelių iš 1-jo leg. pulko žvalgų komandos) rotmistrui Grzybowski vadovaujant, atsiskiria prie Suworowo kaimo nuo 1 leg. pulko voros ir, apeidamas Ilgiel ežerą, sups Beržnyką iš rytų pusės tuo momentu kai minėta vora atakuos tą vietovę.

Schema Nr. 8. Mūšis ties Seinais, 1920 m. rugsėjo 22 d.

Kai Beržnykas jau bus užimtas, minima raitelių rinktinė turės iššokti pirmyn Dvarciškės kryptimi, sunaikinti plento tiltą per upelį jungiantį Stabingio ir Berzniak ežerus, po to vėl susišlieti su 1-jo leg. pulko grupe.

Tame pat įsakyme plk. Knoll-Kownacki paduoda 1-os legionų divizijos vado pageidavimą, kad bendra koncentruota ataka Seinams užimti būtų įvykdyta apie 16 val., kad iki 20 val. visa akcija būtų užbaigta ir kad atsipalaidavusios jėgos būtų, tuoj po to, pergrupuotos tolesniems veiksmams, kaip suplanuota. Be to, įsakyme suformulavo tokį įvykių prognozą:[47]

— Galimas dalykas, jog priešas, koncentriškai atakuojamas, mėgins gelbėtis prasilaužimu per plk. ltn. Popowicziaus grupę. Kad suteikus jai pagalbos, įsakau, priešą sumušus, jį persekioti ir po Seinų užėmimo, bei pulti toliau tuoj pat. —

(Bus daugiau)

Vokietijos 1939-1945 m. karo aviacija — tautos pasididžiavimas

J. Rapšys

(Pradžia gegužės mėn. KARYJE)

Vokiečių aviacija labai dažnai bombarduodavo priešo užnugaryje geležinkelius. Rusų žiniomis nuo birželio iki gruodžio mėnesio vokiečiai 5,939 kartus bombardavo geležinkelius. Bet pergalės nepasiekta. Paaiškėjo ir visokie trūkumai: purvas, blogas oras, šaltis, sniegas; atsarginių dalių, ypač motorų gamyba nepajėgė eiti kartu su nuostoliais. Lėktuvų skaičius mažėjo ir spalio mėn. tik Voronežas buvo puolamas ir tai tik pavienių žvalgybos lėktuvų. Daug lėktuvų teko atitraukti nuo fronto kraštui nuo bombonešių ginti.

Į rytus nuo Maskvos buvo pastebėti dideli rusų kariuomenės transportai. Tai buvo vežamos iš Sibiro naujos divizijos; jos, aišku savaime, turėjo būti puolamos ir bombarduojamos, tačiau vokiečiai neturėjo sunkiųjų, tolimo skridimo bombonešių. Tos divizijos gruodžio mėnesį pradėjo pulti vokiečius. Vokiečiai pradėjo trauktis. Puolimo tikslas — Maskva buvo nepasiektas.

Rytų fronte vokiečiai per 10 mėnesių nustojo (neteko) 2,951 lėktuvo ir 1997 buvo sugadinti.

Generolo Udeto mirtis

Generolas Udetas ir kiti aviacijos generolai suprato, kad reikia tokių bombonešių, kurie skristų iki Uralo, kurie galėtų sunaikinti ar paraližuoti rusų ginklų gamybos centrus, bet tokių bombonešių, gaila, vokiečiai neturėjo. Kai kurie manė, kad geriau turėti daugiau lengvesnių bombonešių, nes vieton keturmotorinių bombonešių galima 3 kart daugiau pastatyti kitokių lėktuvų. Panašiai galvojo ir Goeringas. Goeringas sakė, kad Hitleris neklaus jo kokių turi lėktuvų, bet klaus, kiek turi lėktuvų; nors vėliau (1942 m. rugsėjo mėn. 13 d.) tas pats Goeringas jau šaukė: "Idiotizmas, vieton keturmotorinių, statyti smingančiuosius lėktuvus." Goeringas kaltino, žinoma, tik kitus.

Udetą kankino planuojamas žygis į Rusiją; jis jautė, kad nebegalės pristatyti frontui reikiamą lėktuvų kiekį. 1940 m. lapkričio mėn. 17 d. generolą Udetą rado jau nebegyvą: jis nusižudė. Prieš nusižudymą ant sienos prie savo lovos raudonu pieštuku parašė "Reicho maršale, kodėl mane apleidai." Goeringas oficialiai paskelbė, kad Udetas, bandydamas lėktuvą, buvo sunkiai sužeistas ir mirė, o metams praėjus, jau kitaip kalbėjo: "Džiaugiuos, kad Udetas pats save nuteisė." Lėktuvų gamyba, kaip parodė ir Udeto mirtis, nebuvo pakankama. Lėktuvų skaičius jau nebegalėjo prilygti priešo lėktuvams, ypač Vakarų fronte. Tačiau, vistik į aviaciją visi žiūrėjo kaip į labai didelę pagalbą sunkiuose momentuose.

Maltos salos puolimas

1942 m. sausio mėn. vokiečiai norėjo pulti Maltos salą, bet buvo labai nepalankus oras. Vasario mėnesį oro sąlygos pagerėjo ir prasidėjo puolimas. Buvo puolama mažomis grupėmis. Anglų priešlėktuvinė ugnis buvo stipri: retai kada grįždavo nesužalotas lėktuvas. Hitleris anksčiau paėmė Kretos salą, nors kariuomenės štabas siūlė pirma paimti Maltą. Nors Malta yra 26 kartus mažesnė sala, bet strateginiai daug svarbesnė, nes per ją ėjo tiekimas Afrikos maršalo Rommelio korpui. Tačiau Hitleris nenusileido.

Nuostoliai buvo dideli: daug laivų buvo nuskandinta, 5,000 vyrų žuvo bangose. Visiems jau buvo aišku: arba Malta bus puolama, arba Afrikos korpas bus žuvęs. Nors nuostoliai buvo ir dideli, tačiau Malta buvo paimta. Numesta buvo 6,357,231 kg. bombų. Maršalas Rommelis lengviau atsiduso.

Kalbant apie Afrikos korpą, negalima praleisti nieko nepasakius apie garsųjį vokiečių lakūną vyr. ltn. Marseille. Vieną dieną, 1942 metais (birželio mėn.), jis per 12 minučių numušė 6 priešo lėktuvus, o kitą dieną — net 17 lėktuvų ir tapo geriausiu pasaulyje naikintuvų pilotu. Vieną dieną jis numušė 158-tą lėktuvą ir... paskutinį; jo lėktuvas užsidegė, jis iššoko iš lėktuvo, tačiau parašiutas neišsiskleidė ir Afrikos "žvaigždė", kaip jį vadindavo, užgęso amžinai.

Aliarmas šiaurės ledinuotame vandenyne

Vokiečiai sužinojo, kad per Murmanską ir Archangelską sąjunginininkai gabena Rusijai lėktuvus, tankus, šaudmenis ir maistą. Kad sutrukdžius transportą, Hitleris pasiuntė į šiaurę daug laivų, nors admirolas Doenitzas ir protestavo; neapsiėjo, žinoma, ir be aviacijos pagalbos. Didžiausias laivų vilkstinės puolimas įvyko 1942 m. gegužės mėn. 27 d. Tą dieną sąjunginininkų laivų vilkstinė neteko 24 laivų, o antroji vilkstinė — 8 laivų. Ilgesnį laiką vokiečiai negalėjo laivų judėjimo trugdyti, nes nebeturėjo tam tikslui lėktuvų. Per Murmanską ir Archangelską rusai gavo: 1880 lėktuvų, 2,350 tankų, 8,300 sunkvežimių, 6,400 kitokių automobilių ir 2,250 patrankų (neskaitant maisto produktų). Rytų frontas tą pajuto.

Išgelbėtos iš apsupimo 6 vokiečių divizijos prie Demjansko

Šaltis ir sniegas sustabdė vokiečių puolimą. Vokiečių kariuomenė pavargo, tačiau, rusai — ne. Rusai pradėjo priešpuolį Velikije Luki, Cholm, Staraja Rusa ir Demjansk rajone ir apsupo 6 vokiečių divizijas. Vienintėlė priemonė joms išgelbėti buvo aviacijos pagalba. Aviacijos genrolas Kelleris sakė: "man reikia mažiausiai 150 lėktuvų kasdieną." Nuo visų kitų tikslų teko atsisakyti ir viską siųsti prie Demjansko. 1942 m. vasario mėn. 20 d. pirmi transportiniai lėktuvai nutūpė prie Demjansko. Tačiau, vieno aerodromo neužteko, kad aprūpinti 100,000 žmonių. Be to, nevisi lėktuvai galėjo nutūpti esant labai daug sniego. Šaltis buvo baisiausias: 40 žemiau nulio. Užšaldavo net pompos. Esant tokioms sąlygoms, reikia dar labiau stebėtis pasisekimu prie Demjansko.

Ištisus 3 mėnesius šešių divizijų likimas kabojo kaip ant plauko. Kasdieną būdavo išmetama 276 tonos visokių reikmenų. Be to, per tą laiką buvo atgabenta 24 milijonai litrų benzino, 15,000 žmonių atgabenta iš atsarginių dalių, buvo išvežta 22,000 sužeistųjų.

Vokiečiai neteko 265 lėktuvų, kuriuos išvedė iš apyvartos ne tiek priešo ugnis, kiek "generolas žiema". Aprūpinimas oro keliu apsuptųjų prie Cholmo irgi pasisekė, nors kartais reikėdavo tūpti visai prie fronto.

Aišku, kad išeiti iš apsupimo pasisekė tik dėka aviacijos pagalbos ir tuo, žinoma, vokiečių aviacija gali tik didžiuotis.

Apsupta vokiečių armija prie Stalingrado

1942 m. lapkričio mėn. 22 d. vokiečių 6-toji armija (generolo Paulus) buvo jau beveik apsupta. Generolai siūlė prasiveržti, nes prasiveržti dar buvo galima. Tačiau Hitleris suviliotas, matyt, Demjansko pavyzdžio griežtai pasakė: "Nein — nė vieno žingsnio atgal." Aviacijos generolai,

ypač generolas Fiebig, įrodinėjo, kad aprūpinti oro keliu 300,000 vyrų armiją, ir dar tokiam orui esant, yra neįmanoma, tai nesąmonė. Bet Hitlerį niekas negalėjo įtikinti.

Nėra įrodymų, bet yra tikra, kad Goeringas pažadėjo Hitleriui aprūpinti 6-tą amiją oro keliu. Didžiausią vaidmenį, aprūpinant armiją oro keliu, vaidino — oras. Rusai tą žinojo ir iš tikrųjų, oras tuo metu buvo geriausias rusų sąjungininkas. Kad galima būtų armiją aprūpinti, kasdieną reikėjo apie 1,000 lėktuvų, nekalbant jau apie tai, kad ir patiems lėktuvams daug ko reikia. Aerodromus puolė ne tik partizanai, bet ir tankai. Dėl tos priežasties nustota trečdalis lėktuvų ir kitokių reikmenų. Buvo apsuptas ir didelis vokiečių aerodromas Morosowskaja, tačiau orui truputį pagerėjus, lėktuvai galėjo pakilti. Blogam orui ir blogam matomumui esant, nemažai lėktuvų nutūpdavo rusų pusėje, o arčiau Stalingrado nutūpusius lėktuvus pasiekdavo jau ir rusų ugnis. Kiekvienas nutūpęs lėktuvas išgelbėdavo daug gyvybių. Savo vadui generolui Paulus kareiviai sakė: "Generole, duok nors truputį duonos, jau ketvirta diena kaip nieko nevalgėm, ... jau visus arklius suvalgėm." Armijos vadas, žinoma, nieko negalėjo duoti, nes pats nieko neturėjo.

Sausio mėn. 10 d. rusai pradėjo smarkiai pulti visu frontu ir 6-tos armijos su jos 19 divizijų nepasisekė išgelbėti. Visa armija pateko į nelaisvę. Kitaip ir negalėjo būti, nes iš pradžios jau aiškiai matėsi, kad duotas uždavinys yra neįvykdomas. Hitleris, tačiau, buvo nepatenkintas: "Gaila", sakė, "kad generolą Paulų pakėliau į maršalus; jis turėjo eiti į mirtį. o ne į Maskvą kaip belaisvis."

Tačiau, 1943 m. vasario mėn. 6 d. pats Hitleris gen. Manšteinui pasakė: "Už Stalingradą aš vienas esu atsakingas. Goeringas irgi kaltas, bet negaliu visą atsakomybę ant jo vieno uždėti."

Kad aviacija tada visą aukojo, pasako ir šis faktas: neteko 488 lėktuvų ir 2 ar 3 kart daugiau lakūnų.

Kautynės Orel - Bielgorod rajone

Žlugus Stalingradui, vokiečiams ėmė nesisekti visame fronte ir jie pradėjo trauktis. Visur, kur tik oro sąlygos leido, aviacija padėjo kariuomenei, ypač ginantis prie Doneco, Charkovo, Kursko, Orelio. Pastebėjus, kad rusai koncentruoja savo kariuomenę prie Orelio, vokiečiai reagavo: pritraukė aviaciją iš kitų fronto barų, atvežė atsarginių iš Vokietijos ir metė į kautynes viską, ką galėjo. Ypač didelis dėmesys buvo kreipiamas į Bielgorodo ir Orelio sritis: čia vokiečiai turėjo paruošę kovai apie 1,700 bombonešių, naikintuvų ir šarvuočius puolančiųjų (smingančiųjų) lėktuvų. Aviacijos uždavinys buvo pulti aerodromus, bunkerius, apkasus ir artilerijos pozicijas. Oras buvo geras ir priešas, atrodo, puolimo nelaukė. Bet, staiga, pranešimas: rusai puola šimtais lėktuvų (rusai sužinojo vokiečių puolimo ir dieną, ir valandą). Jeigu rusams pasisektų subombarduoti vokiečių aerodromus, tai jau būtų nebegalima pakreipti laimėjimą į savo pusę. Tačiau, tuo momentu vokiečių lakūnai parodė, kad noras pulti ir kovoti yra įsisunkęs į jų kūną ir kraują: iš visų aerodromų suspėjo pakilti lėktuvai ir įvyko didžiausia dviejų oro galiūnų kova. Visur matėsi deganti ir krintanti lėktuvai. Per trumpą laiką numušami 120 priešo lėktuvų. Vokiečių aviacijos nuostoliai nedideli. Vokiečiai laimėjo. Priežastys to laimėjimo: geras oras, vokiečių vyravimas ore visame 8-to korpo bare ir vokiečių lakūnų sugebėjimas pakilti dar nesubombardavus jų aerodromų. Rusai, nors šias kautynes ir pralaimėjo, bet turėjo pakankamai kariuomenės rezerve: pasirodė beveik visa brigada rusų tankų. Vokiečių lakūnai tuos tankus puolė. Daug tankų jau degė. Visai teisingai ir rusai laikė tuos tankus puolančius naikintuvus didžiausiais savo priešais.

Liepos mėn. 19 d. rusų tankai grasino perkirsti geležinkelį, kuriuo viskas buvo vežama 2-rai ir 9-tai armijoms. Padėtis buvo, beveik tokia, kaip prie Stalingrado. Tuo momentu vokiečių aviacija vėl davė lemiamą smūgį ir atmušė rusus. Rusai pasitraukė. Dėkodamas aviacijai už paramą, gen. plk. Modelis sako: "Pirmą kartą aviacijai pasisekė sustabdyti priešo tankų įsibrovimą į dviejų armijų užnugarį ir juos sunaikinti." Dėka aviacijos buvo išvengta antrojo Stalingrado. Tai buvo paskutinis didelis puolimas. Čia irgi pasirodė, kad vokiečių aviacija vis labiau ir labiau savo pagrinliniu uždaviniu laikė padėti sunkiai kovojančiai savo kariuomenei.

Po šių kautynių vokiečių aviacija vėl buvo išbarstyta grupėmis po visą frontą. Nepasisekus greitai laimėti 1941 metais, turėjo būti vedamas strateginis oro karas prieš ginklų fabrikus. Bet tas nebuvo įvykdyta ir rusų tankų, pabūklų ir lėktuvų gamyba vis didėjo ir didėjo. Vokietija, pavyzdžiui, nuo 1941 m. iki karo pabaigos pagamino 25,000 tankų, o rusai tuo pat laikotarpiu — net 6 kart daugiau.

Vokiečių aviacija Rytų fronte ir Baltijos kraštuose karo pabaigoje

Išsikėlus sąjungininkams į Prancūziją, didelė vokiečių aviacijos dalis buvo perkelta į Vakarų frontą. 1944 m. rugpjūčio mėn. vokiečiai iš Telšiai - Kelmė rajono puolė į šiaurę ir sudarė sąlytį su šiaurine vokiečių grupe; tačiau, spalio mėn. rusai puolė didelėmis jėgomis ir pasiekė Baltijos jūrą (į šiaurę nuo Klaipėdos), galutinai atkirsdama šiaurinę grupę. Aviacijos vaidmuo čia buvo, irgi, netarpinė pagalba sausumos kariuomenei. Kai paaiškėjo, kad rusai stipriomis jėgomis puola vidurinę grupę, tai Hitleris įsakė šiaurinei grupei pulti rusų dešinįjį sparną. Tačiau, paaiškėjus, kad dėl benzino trūkumo aviacija negalės puolimo remti ir kad nėra jokios vilties laimėti, šiaurinės grupės vadas gen. plk. Lindemann įsakė puolimą sustabdyti. Hitleris už tai tuojau atleido grupės vadą iš pareigų. Liepos mėn. pabaigoje paaiškėjo, kad stiprios rusų jėgos iš Utenos rajono pajudėjo į šiaurę; taip pat pastebėta, kad priešo voros per Panevėžį irgi eina į šiaurę, šiaurės vakarus ir į vakarus. Tai, atrodė, jau mirtinas smūgis šiaurinei grupei. Tačiau, kritiškuose momentuose, nors nebeturėdami daug benzino, lėktuvai puldavo ir dėka lakūnų atkaklumo pasisekdavo laimėti. Iki spalio mėn. pabaigos buvo numušti 76 priešo lėktuvai.

Kartais lėktuvai ne tik puldavo, bet ir gabendavo puolantiesiems ginklus. Lakūnų moralė dar nebuvo palaužta, bet daug jie nebegalėjo padėti: trūko žvalgybos lėktuvų, nebuvo tikslesnių žinių apie priešą ir svarbiausia priežastis — trūko benzino. Sąjungininkų aviacija paralyžavo sintetinio benzino gamybą ir aviacija nebegalėjo visų uždavinių atlikti; jei, pavyzdžiui, 1944 m. kovo mėn. vokiečiai dar galėdavo pagaminti 180,000 tonų benzino, tai rugsėjo mėn. — tik 5300 tonų. Tačiau, gal būt nežinodami padėties sunkiuose momentuose visi šaukdavosi aviacijos pagalbos. Vienoje divizijoje buvo net kilusi panika: "Kur mūsų lakūnai" — šaukė kareiviai. Į tą jų šauksmą galima buvo tik taip atsakyti: turime lakūnų, turime dar ir lėktuvų, tik nebeturime benzino. Nors nedaug jau buvo ir lėktuvų, bet dar aviacija dažnai nulemdavo kautynių eigą. Šiaurinės grupės vadas yra pasakęs, kad tik dėka aviacijos pasisekė šiaurinei grupei 1944 m. vasarą ir rudenį atmušti priešo puolimą ir sutrugdyti grupės sunaikinimą ir atsitraukimą į Latviją.

(Bus daugiau)

Redaguoja —
š. P. Petrušaitis
1561 Holmes Ave.
Racine, Wisc.

MENO PUOTA DETROITE

Lapkričio mėnesį viešėdamas Clevelande Šaulių S-gos ir Stasio Butkaus kp. Detroite p-kas V. Tamošiūnas susitarė su "Čiurlionio" ansamblio vadovais ir pakvietė ansamblį koncertui Detroite. Koncertą ruošti sutarė abi kuopos. Paruošiamųjų darbų didžiuma: susirašinėjimas, propagandos reikalai ir suorganizavimas sveikinimų rinkėjų — krito ant pirmininko pečių. Bilietus platinti padėjo St. Butkaus kp. sesės: O. Ambrazevičienė, E. Jodinskienė, S. Kaunelienė, L. Mingėlienė, R. Plepienė, Br. Selenienė, Vl. Šiurkienė, V. Šulcienė, J. Švobienė ir kit., tačiau nei programai sveikintojų rinkime, nei bilietų platinime niekas negalėjo p-kui prilygti.

Pagaliau gegužės 16 d. 3 val. po pietų į didelę modernios gimnazijos salę ėmė rinktis lietuviai ir svetimtaučiai. Kai pakilo uždanga ir melsvos šviesos apšviesti pasirodė choristai su vadovu A. Mikulskiu, publika pasveikino juos katutėmis. Miela buvo žiūrėti į puošniais tautiniais drabužiais pasipuošusius čiurlioniečius. O kai ėmė plaukti daina po dainos, tur būt, ir svetimtaučiai pajuto, kad tos dainos atspindi lietuvių tautos svajingą, ramią, savo tėvų žemę karštai mylinčią sielą.

Kai antrojoje dalyje sučiulbo paukšteliai ir pragydo lakštutė, grakščios mergaitės, J. Kavaliūnaitės ir M. Leknicko paruoštos, ėmė šokti Blezdingėlę — pasirodė naujas ansamblio veidas. Sekė dainos su kanklių, lumzdelių ir kitų muzikos instrumentų palyda. Sekė gyvi šokiai: Subatėlė, Kalvelis, Malūnas. Šokiams grojo jaunieji kanklininkai, instrumentalistai ir dainavo visas choras. Ir publika plojo ir šaukė šokėjams, vadovui, šokių vadovams ir režisoriui Petrui Maželiui. Vėl dainos su solistais ir instrumentalistais. Vėl katučių audra. Pagaliau atėjo laikas baigti koncertą, nes ansambliečių dar laukė kelionė namo. Apdovanoti gėlėmis, trumpu, bet svariu p-ko padėkos žodžiu palydėti, ansambliečiai paliko sceną, tačiau, koncerto metu išgyventi įspūdžiai liko. Garbė Detroito šauliams, kad nepabūgę išlaidų suruošė detroitiečiams tą nepaprastą meno puotą.

Iki pasimatymo Kultūrinėje savaitėje, Dainavoje! Visi atsiveža gerą nuotaiką, o sesės dar ir po porą valgių receptų ir savo rankdarbius.

DAILIŲJŲ MENŲ IR PRITAIKOMOJO MENO KOLEKTYVINĘ PARODĄ PALYDĖJUS

V. MINGĖLA

Detroito Stasio Butkaus šaulių kuopa suruošė devyniolikos menininkų mėgėjų kolektyvinę parodą. Tai pirmas šio masto kultūrinis įvykis Detroito lietuvių gyvenime.

Šią parodą atidarė LŠST c. v. pirm. Vincas Tamošiūnas, pasveikindamas taip gausiai šion parodon įsijungusius menininkus ir dar gausiau atėjusius šios parodos apžiūrėti žiūrovus. Trumpą žodį tarė, šios parodos rengėjas — Stasio Butkaus kuopos Spaudos ir Kultūros sekcijos pirm. š. Jonas Švoba. Menininkų vardu trumpai pabylojo LŠST c. v. moterų šaulių vadovė ir šios parodos menininkė — dalyvė š. K. Kodatienė. Menininkų vardu kelis žodžius tarė A. Stakauskas, pareikšdamas, kad savo anglimi pieštą dr. J. Basanavičiaus portretą jis dovanoja "Aušros" Lituanistinei mokyklai.

Meną mėgstanti Detroito lietuvių visuomenė šios parodos eksponatais gėrėjosi nuo balandžio 17 iki 25 d., daugiausia šeštadieniais ir sekmadieniais. Tiek daug meno kūrinių, įvairiausių meninių darbų! Eksponatų gausumas užgožė Lietuvių Namų salę. Kiekvienas menininkas turėjo, kad ir nedidelį, savo darbams iškabinti arba išdėstyti, kampelį, tartum mažytį paviljoną. Parodos atidarymo iškilmėsna atėjo apie 300 meno mėgėjų. Jie visi buvo šaulių moterų sekcijos pavaišinti kavute ir pyragaičiais. Šiai sekcijai vadovauja š. Bronė Selenienė. Per visą savaitę eksponatais gėrėjosi virš 500 asmenų.

Daugiausiai ir plačiausiai čia buvo atstovaujama tapyba: aliejus, akrilika ir akvarelė. Mažas kiekis buvo grafikos ir anglies piešinių. Žavėjomės keramika, vazomis, mozaika išpuoštais staleliais, dubenimis, lėkštėmis, puodeliais, koplytstulpiais, tautodailės kūriniais, mažomis skulptūromis, sodybos dalykais, tautinėmis juostomis, tautiniams drabužiams skirtomis medžiagomis, kurios daugiausia buvo taikomos lietuviškoms lėlėms puošti.

Parodos dalyviai — menininkai:

1. Vanda Balynienė (tapyba); 2. Jurgis Baublys (įvairūs medžio darbai); 3. Jonė Beržanskytė (keramika ir mozaika); 4. Alė Butkūnienė (tapyba); 5. Irena Černiauskaitė — Christou (grafika, tapyba, keramika); 6. Albinas Grigaitis (tapyba); 7. Juozas Jasiūnas (sodybos menas — juostos, tautiniams drabužiams audeklai); 8. Antanina Jonynienė (keramika — mozaika); 9. Jonas Kavaliauskas (modernioji tapyba); 10. Kunigunda Kodatienė (tapyba); 11. Sofija Petravičienė (keramika); 12. Aldona Petrauskaitė (tapyba, grafika); 13. Aleksandras Stauskas (portretų, figūrinė anglis, pieštukas); 14. Pranas Zaranka (tapyba); 15. Ringailė Zotovienė (tapyba); 16. Danguolė Jurgutienė (tapyba); 17. Viktoras Perminas (medžio mozaikos paveikslai, lipdyba; 18. Eleonora Rastenienė (meniški mezginiai — pagalvėlės), 19. Irena Vizgirdaitė (tapyba).

Menininkų tarpe buvo ir labai stiprių jų pasirinkto meno atstovų. Vieni jų buvo baigę (jaunesni) amerikines meno mokyklas (tai modernaus meno atstovai), bakalauro laipsnio, o kiti tik iš gimnazijos beišeiną. Buvo, iš vyresniųjų tarpo, lankiusių ar užbaigusių kokius nors meno kursus. Tačiau, dauguma šios parodos dalyvių jokių meno mokyklų nėra lankę, jie jau gimdami atsinešė meninį talentą.

Vis dėlto išskirtinai gerų, savo turiniu įdomių, menininkų nevalia nutylėti. Štai dail. **Vanda Balynienė,**

Keramikinės mozaikos menininkė Antanina Jonynienė prie savo kūrinių, išstatytų Stasio Butkaus šaulių kuopos suruoštoje parodoje.
K. Sragausko nuotr.

jau seniai reiškiasi Detroite savo sėkmingais peizažais, gamtovaizdžiais. Ir šį sykį jos aliejumi tapyti paveikslai buvo įdomūs, vyraujant tamsiom spalvom, su modernizmo atspalviu. Jos kūryba traukė žiūrovų dėmesį ir prie jų gana daug lankytojų stoviniavo ir gėrėjosi.

Jurgis Baublys — domus ir vertas dėmesio kūrėjas, visuomenės veikėjas, iš profesijos — agronomas, LŠST c. v. I-sis sekretorius, mūsuose žymus kultūrininkas ir dailininkas, kuris sugeba savo kūrybinį gyvybingumą įkvėpti ir skaptuojamam medžiui. Detroito Lietuvių Namus puošia **Jurgio Baublio** įvairių Lietuvos miestų herbai — spalvuota mozaika. Jo medžio darbus atstovavo koplytstulpiai, lietuviška sodyba su klėtele. Vytauto Didžiojo muzėjaus modelis, nors dar neužbaigtas. Ypač įdomus ir vertingas jo sukurtas Lietuvos reljefinis žemėlapis — modelis 1:532.000 mastelio. Jis šiam kruopščiam kūrybiniam darbui paaukojo visą eilę metų ir neseniai jį užbaigė. Šiame reljefiniame žemėlapyje tiksliai nužymėti kalnai ir slėniai, upės ir ežerai: upės vingiuojasi gyvatės vingiais ir dažytos juoda spalva, ežerai žydrūs, tuo tarpu visas reljefas dažytas tamsiai ruda spalva. Dėl Lietuvos teritorijos sienų ir jam buvo kilę įvairių neaiškumų, nes visa tikroji Lietuvos teritorija jam nepasiekiama. J. Baublys pažymėjo tas vietoves, upes, ežerus, miestelius ir kaimus, ir tas sienas, kurios buvo 1920 m. Lietuvos ir Sovietų Rusijos sutartyje paminėtos.

J. Baublio, meno kampelyje buvo išstatytos, jo išdrožinėtos, atkurtos senovinės archeologinės iškasenos: lietuviški durtuvai, kardai; kirvukai, sagtys, spyrankės ir kitokios puošmenos. Nors tie jo drožiniai buvo visi iš medžio, bet žiūrovai negalėjo patikėti, nes jie buvo kaip tikri ir priminė auksą, sidabrą ar plieną.

Ringailė Zotovienė viešai pasireiškė pirmą kartą šioje parodoje, bet jau kaip augšto lygio menininkė. Ji mėgsta meną, jį studijuoja, juo džiaugiasi. Jos grafika ir auto portretas su profesinės dailininkės žymėmis.

Irena Černiauskaitė — moderniojo meno atstovė. Yra baigusi bakalauro laipsniu universiteto meno skyrių. Jos kūriniai įdomūs, įvairūs, daugiausia prie jų stovinėjo jaunesnio amžiaus žiūrovai.

Albinas Grigaitis — kolkas nepretenduojąs į profesinių dailininkų elitą. Tačiau jis žiūrovams patiko. Jo peizažai, vaizdeliai, realistinio stiliaus, bet pagaunantys žiūrovo dėmesį. Iš penkių gamtovaizdžių, dviejų paveikslų nebeparsivežė namo.

Juozas Jasiūnas — baigęs Lietuvoje, Kaune, meno mokyklą. Buvo dailininkas, tapytojas. Šiuo metu jis audžia gražius, vinguringus, spalvingus, lietuviško tautinio rašto audinius. Audžia įvairias juostas, stalams dengti takelius, staltieses, taip pat lietuviškom lėlėm puošti, pagal tautinių drabužių stilių ir pobūdį medžiagas.

Jonas Kavaliauskas — jaunas vyras, berods jau baigęs Amerikoje aukštąjį mokslą bakalauro laipsniu. Jo puikūs ir vertingi moderniojo meno darbai kreipė daugiau jaunųjų lankytojų dėmesį.

Antanina Jonynienė — berods jokių meno mokslų nebaigusi, bet jos keramikos — mozaikos spalvingi darbai su lietuviškų raštų puošmenomis, tur būt, visus lankytojus, tiesiog, žavėjo. Mažai teteko iš jos išstatytų eksponatų namo parsivežti. Jos dar-

Algirdas ir Irena Budreckai padovanojo Čikagos šaulių rinktinei trofėją, dėl kurios šaulių kuopos varžysis šaudyme. Algirdas Budreckas (deš.) įteikia pereinamąją taurę Čikagos šaulių rinktinės pirmininkui Pranui Tomkui. Kairėje stovi ir stebi šaulių s-gos garbės narys Vladas Išganaitis.
V. Noreikos nuotrauka

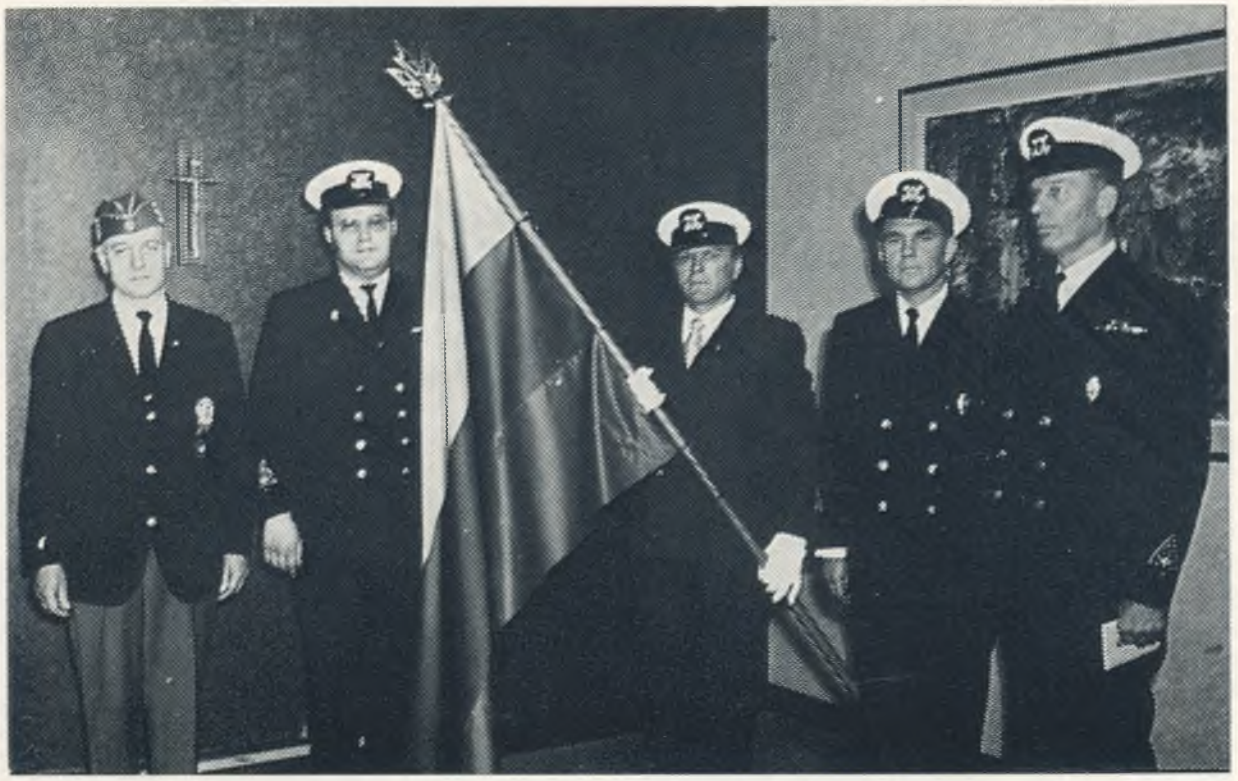

1970 m. lapkričio 1 d., Toronte, Kanadoje, įsisteigė LŠST Jūrų šaulių vienetas, kuris savo nariais jau perviršijo būriui nustatytą skaičių. Nuotrauka daryta po naujų narių priesaikos, gegužės 30 d., susirinkime. Iš k. į d., stovi: CV sporto vadovas V. Keturakis, iždininkas T. Galinis, narys E. Bičiūnas, sekretorius J. Šimkus ir pirmininkas V. Rušas.

bai, vazos ir lėkštės, išpuošti spalvuotomis mozaikomis ir lietuvišku raštu, o staleliai buvo dėmesio centre. Jos vardas ir kūrybiniai darbai jau kelinti metai kelia lietuviškos visuomenės susidomėjimą. Daugis vyksta į jos namus ir užsisako sau tai, apie ką ilgai svajoti tegalėjo.

Kunigunda Kodatienė — ji iš mėgėjų dailininkų eilių, vis dar jieškojimų kelyje. Ji dar skrajoja tarp realistinės ir abstraktinės kūrybos. Stilius nenusistovėjęs. Ji yra suruošusi net 3 savo tapybos darbų parodas.

Sofijos Petravičienės — keramikos darbai nepasižymėjo rašto įdomumu, ar kokiomis akį viliojančiomis lietuviškomis puošmenomis. Ji buvo išstačiusi apie 40 keramikos darbų.

Pranas Zaranka — dukart visus lankytojus nustebino. Mes, detroitiečiai, daugelį metų pažįstame jį kaip gerą, mokslus baigusį tenorą, solistą; pažįstame kaip stropų Lituanistinės mokyklos vedėją — mokytoją; gabų vaikų vaidybos paruošėją, vaikų choro vedėją; gabų plunksnos valdytoją ir ilgametų **Darbininko,** N. Y., bendradarbį. Jo peizažai buvo dėmesio centre. Iš savo išstatytų tapybų (aliejus) jis 3 tuojau pardavė. O vėliau gal ir daugiau.

Detroito Spaudos ir Kultūros sekcijos suruoštoji paroda dar ilgai pasiliks detroitiečių atmintyje.

PASKIRTOS PREMIJOS

LŠST Spaudos Informacijos komisijos premijas skirti sekcija, susidedanti iš šaulių: Stp. Jakubicko, K. Milkovaičio ir P. Petrušaičio, pagal balsų daugumą paskyrė premijas asmenims, kurie bendradarbiavo šauliškoje spaudoje ir puoselėjo šaulišką ideją, bei rašė apie šaulišką veiklą lietuviškoje spaudoje.

I — 100 dol. premija paskirta buvusiai "Šaulė Tremtyje" redaktorei, šaulei **Kunigundai Kodatienei.**

II — 75 dol. premija paskirta šauliui, žurnalistui **Vladui Mingėlai** ir III — 50 dol. premija paskirta šauliui, žurnalistui **Algirdui Budreckui.**

Premijos paskirtos už 1970 metus. Jos bus įteiktos per šaulių kultūrinę savaitę Dainavoje, kuri įvyks 1971 m. birželio mėn. 13-20 dienomis.

Mylimam sūnui, JAV aviacijos pulkininkui
FABIJONUI GEDIMINUI,
tragiškai žuvus, Lietuvos Generaliniam Konsului dr. Petrui Daužvardžiui, poniai ir visiems giminėms bei artimiesiems reiškiame brolišką užuojautą.

DLK Algirdo šaulių kuopa, Hamiltone

Mylimai MOTINAI Lietuvoje mirus, liūdesio valandoje, mielam sūnui šauliui MARCIJONUI JUODŽIUI, reiškiame gilią užuojautą.

DLK Algirdo šaulių kuopa, Hamiltone

Redaguoja S. KAUNELIENĖ, 531 W. Grand Blvd., Detroit, Mich. 48216

Kas sekantis?

Birželio mėnuo — vienas iš gražiausių mėnesių Lietuvoj, tačiau lietuvių tautai birželis be galo skaudus. Birželio penkioliktą sukanka 31 metai nuo Sovietų okupacijos. Trisdešimt vieneri — žiaurios okupacijos, bei tautos naikinimo — metai.

Birželio 14-18 dienomis sukanka 30 metų, kai Sovietų Sąjunga vienerius teroro, suiminėjimų, nekaltų lietuvių persekiojimo metus apvainikavo iš anksto suplanuotu ir žiauriai įvykdytu masiniu Lietuvos gyventojų trėmimu į tolimąjį Sibirą, Altajų ir Kazachstaną. Nors jau trisdešimts metų nuo to baisiojo birželio praėjo, tačiau ta kruvina žaizda lietuvių tautos širdyje neužgijo ir negali užgyti tol kol laisvam pasauly plaka bent viena lietuviška širdis, kol gyvas lietuviškas žodis, kol veikia Šaulių s-ga. Juk nei viena lietuviška organizacija tiek nenukentėjo, nei vienos organizacijos narių nebuvo tiek iššudyta, kiek nukentėjo šaulių, kiek jų išvežė užkaltų prekiniuose vagonuose. Juk ir s-gos Močiutė buvo Sibiro kankinė. Visų laisvėje esančių lietuvių, o ypač šaulių, šventa pareiga byloti apie rusų komunistų brutalumą, apie tremiamų kūdikių kančias, apie lėtą bado mirtį ligonių, vaikų, senelių. Juk iš 40,000 išvežtųjų tik dalelė išliko gyvų, dar mažesnė dalelė pasiekė laisvus kraštus. Kol kas tik trys Sibiro kankinės paskelbė savo prisiminimus. Viena iš jų — sesė Stefanija Rūkienė, kuri tik po pusmečio laisvame krašte nugalėjo baimę ir prabilo.

Tremtinių kaulais nuklotos taigos tyli; tolimojoje šiaurėje esantis tautų kapinynas — nebylus. Už juos privalome kalbėti mes — laisvojo pasaulio lietuviai. Juk raudonasis vampyras, išgėręs vienos aukos kraują, iščiulpęs jėgas, jieško naujų aukų. Ir nieks nežinome kuri auka bus sekanti. Tad kol jo tinklas dar mūsų nepasiekė, šaukime ir skelbkime: — Pabusk, laisvasis pasauli, pažink komunizmo pavojų, pažink komunistų metodus ir kėslus! Budėk, kad šio laisvojo pasaulio plotai nevirstų antruoju Tautų Kapinynu!

Bet birželis taip pat reiškia ir nepaprastą, žiauriausiom priemonėm neužgniaužtą, lietuvių tautos norą būti laisva. Skelbdami pasauliui lietuvių tautos tragediją, prisiminkime, kad birželio 22 dieną sueina trisdešimts metų, kai prie kryžiaus kalama, grandinėmis sukaustyta tauta, sukaupusi visas jėgas pasipurtė ir tinkamu momentu sutraukė grandines ir su ginklu rankoj stojo prieš okupantą. Spontaniškai, vieningai. Kariai, šauliai, darbininkai, mokiniai — visi, kas galėjo pakelti ginklą, nebodami pavojų, sukilo. Kaip 1918-1920 metais menkai ginkluoti savanoriai nepabūgo iš trijų pusių puolančių, gerai ginkluotų priešų, taip 1941 metais, dažnas plikom rankom, prieš, iki dantų ginkluotą, keleriopai gausesnį priešą stojo žūtbūtinėn kovon. Daugelis žuvo, bet neveltui. Jau birželio 23 dieną Lietuva ir užsienis iš Kauno radijofono išgirdo džiaugsmingą žinią: "Lietuva atgavo savarankumą, sudarė vyriausybę ir ruošiasi laisva gyventi."

Deja, tik šešetą dienų pagyveno laisva, nes naujasis okupantas uždėjo savo leteną, kitokią, bet taip pat geležimi kaustytą.

Nors tas laisvės momentas buvo toks trumpas, tik švystelėjimas, tačiau tautai be galo svarbus. Tas spontaniškas sukilmas parodė pasauliui, kad lietuvis už laisvę kovoti ir mirti nebijo. Jis sutvirtino tautos ryžtą bei tikėjimą. Tikėjimą, kurį taip vaizdžiai išsakė Klemensas Jūra:

Sužaliuos tėviškėlė iš naujo,
Ir atgimus laiminga, laisva; —
Per golgotas, per ašaras, kraują, —
Prisikels ir gyvens Lietuva!

PRIEŠ TRISDEŠIMTS METŲ

EGLĖ

Gyvenau tuomet Vilniuje. Iš Fredos Sodininkystės mokyklos, kurioje daugelį metų dirbau, pirmam bolševikmečiui užėjus buvau perkelta į Augštesniąją Sodininkystės mokyklą Žvėryne. Ta mokykla buvo atidaryta vietoje anksčiau ten buvusios lenkų Sodininkystės gimnazijos. Nors dirbau Vilniuj, bet šeimos ir draugystės ryšiai, bei įvairūs reikalai traukė mane į Kauną. Ten buvo mano dar nenusavinti namai. Juose gyveno dukros šeima. Ilgamečiai bendradarbiai, gerieji kaimynai ir Kauno kapinėse mano tėvelio ir vyro kapai — tai vis ryšiai, kurie rišo su Kaunu. Gavusi begonijų ir lobelijų daigų — o anuo metu ne taip lengva buvo jų įsigyti — ketinau papuošti man brangius kapus. Tad vos auštant birželio sekmadienio rytui, pėsčia patraukiau geležinkelio stoties link. Mergaičių bendrabutis, kuriame turėjau kambarį, buvo paskutinis namas Sėlių gatvėj, už jo baigėsi grindinys ir vingiavo kelias į Viršuliškes ir Kalvarijų plotus. Kelio iki stoties keli kilometrai. Gretimose kalvose augą reti ąžuolai dar išsilikę nuo miestelėnų naikinančios rankos, žvilgėjo saulėje savo dar neišnykusiu rusvumu. Slėsnesnėse vietose šliaužiojo rūko kamuoliai. Atbudo paukščiai, kur ne kur sulodavo šuo, skersai kelio berbėgdavo katė. Skubėjau tuščiomis gatvėmis nejaukiai dairydamasi į namų vartus. Vilniečiai neskubėjo keltis. Nustebau geležinkelio stotyje neradusi įprastos žmonių minios. Vagonai, visad perpildyti rusų kareivių, ir įvairių civilių, šiandien buvo pustušti. Pagalvojau, — todėl, kad sekmadienio rytas, vos penkta valanda, todėl ir tuščia. Pro vagono langą slinko įprasti Lietuvos vaizdai: miškai, pievos, kalvelės, dirbami laukai, kur ne kur besiganą arkliai, vienas kitas vežimas su skubančiu ryto vėsą išnaudoti pakeleiviu.

Privažiuojant Kauną ryto idiliją sudrumstė

Kultūrinės savaitės Dainavoje vadovas j.š. M. Vitkus tariasi su šaulių moterų vadove K. Kodatiene Kultūrinės savaitės reikalais. K. Sragausko nuotr.

grėsmingas nerimas — pasigirdo daugelio lėktuvų ūžimas, lyg bombų sprogimas. Privažiavus stotį, neleido keleiviams iš karto išeiti į gatvę. Ilgėliau sulaikė požeminiame išėjime. Vietiniai spėliojo, kad vėl vyksta bandomasis aliarmas. Tie aliarmai visiems buvo jau gerokai įgrisę. Nerimavau, nes buvau numačiusi daug darbų atlikti ir tą pačią dieną Vilniun grįžti.

Pagaliau išėjau į gatvę. Prie į rytus einančio traukinio grūdosi rusų minia: kariškiai, moterys ir vaikai. Visi praėjimai buvo užgrūsti jų turtu. Stoties patalpos, stoties aikštė, net Vytauto prospektas pilnas skubančių, išsigandusių rusų . . . O aš nieko nesuprasdama skubu kapinių link, kad tik tos mano sunkiai gautos gėlytės nenuvystų, kad dar prieš kaitrą suskubčiau jas pasodinti . . . "Kur tu čia vaikštinėji, juk karas prasidėjo!" — perspėja praeivis. Nenusigandau. Tik kai sodinant gėles praūžė vokiečių lėktuvas ir šalia manęs nukrito jų kulkos nukirsta šaka — išsigandau, ir pagalvojau, pagaliau atėjo lemtingoji valanda. Parūpo kuo greičiau pasiekti namus Fredoj. Per Nemuną persikėliau valtele, nes kelias į geležinkelio tiltą buvo užtvertas. Kol užlipau į kalną keletą kartų apšaudė praskrisdami vokiečių lėktuvai. Slėpiausi nuo jų už šlaito medžių. Skubėdama meldžiaus ir baiminaus — ar neperšovė ko iš mano artimųjų?

Namie radau visus sukilusius. Be dukros, žentas, buvęs aviacijos karininkas, tuo metu mokytojavo Birutės kaimo pradinėje mokykloje, čia dar gyveno aviacijos kapitonas ir dar pora nuomininkų. Rusų pulkininkas su savo žmona daktare, kurie buvo sekvestravę priekinį kambarį, jau spėjo išsikraustyti. Siūlę dukrai kartu su jais bėgti. Dukra su mažu sūneliu ir kitos motinos susigrūdo šalia namo esančiame rūsyje — dvigubo cementinio stogo slėptuvėje. Vyrai jau buvo įsitraukę į sparčiai besiplečiantį sukilimą. Jie organizavo būrius Aviacijos ir Botanikos sodo plotus nuo rusų valyti. Name veikė trys telefonai, tad spontaniškai čia įsikūrė, lyg ir, vietinis sukilėlių štabas.

Buvau aktyvi šaulė. Buvau baigusi trumpus karo gailestingųjų seserų kursus. Rūpėjo savo žinias bendram reikalui panaudoti. Susižinojau su Sodininkystės mokykla. Ten jau buvo sužeistųjų, rastų mokyklos ir Botanikos sodo ribose. Apsiėmiau suorganizuoti Pirmosios Pagalbos punktą. Netoli gyvenęs jaunas gydytojas sutiko padėti. Su mokyklos mokiniais skubiai išvalėm rūsio patalpas. Iš antrame augšte esančio mergaičių bendrabučio prinešėme lovų. Direktoriaus bute radome išskalbtų paklodžių. Jas sukarpę susukom tvarsčius. Chemijos laboratorijoje radom jodo ir kitokių antiseptikų. Kažkas atnešė porą bonkų degtinės, o degtinė puiki dezinfekcinė priemonė. Iš kitame sodybos gale buvusios bendrabučio valgyklos atsikraustė šeimininkės su savo katilais ir turimomis maisto atsargomis. Buvusioje bendrabučio skalbykloje turėjo tinkamą virimui pečių ir įvestą vandenį, tad ten ėmė veikti maitinimo punktas.

Sužeistųjų gabeno vis daugiau ir daugiau. Keli rusų kareiviai pasidavė nelaisvėn. Daktaras, kelios vyresnės mokinės-skautės ir aš turėjome darbo pilnas rankas. Džiaugėmės prašvitusia laisvės viltimi, nebegąsdino šūviai, nejautėm nuovargio.

Džiaugsmą sudrumstė pirmoji auka — mokyklos mokinys Juozukas. Pašarvojome jį didžiojoje mokyklos salėje, pridengėme tautine vėliava. Atsirado žvakės ir gėlės. Budėjo jaunesnieji mokiniai, nes jų neišleido į mūšio lauką. Tuo laiku pasirodė gerokai įkaušę trys vokiečių žvalgai. Šalia pašarvoto Juozuko pasistatę stalą jie tęsė puotą ir nešvankiai dainavo. Po kiek laiko vyresnysis įsakė tuoj jį palaidoti. Prie mokyklos prieangio privažiavo poriniu vežimu mokyklos arklių prižiūrėtojas. Kadangi karsto dar nebuvom spėję užsakyti, tai pririšo mirusįjį prie lentos, susuko į maršką, uždengė tautine vėliava ir keli stipresnieji mokiniai buvo bekelią jį ant vežimo, kai pasirodė didesnis vokiečių būrys ir pasigirdo keli šūviai. Pasibaidę arkliai nušoliavo keliu, o vežikas peršauta galva liko gulėti prie laiptų. Po trumpo pokalbio su mokyklos vedėju, kuris kalbėjo vokiškai, vokiečiai perėmė sužeistuosius ir belaisvius, o mokiniams ir mokyklos personalui įsakė tuoj išsiskirstyti į savo patalpas.

Taip pasibaigė mūsų dviejų dienų sanitarinė veikla. Vos išsisukau nuo arešto. Apsiausties stovis truko dar dvi paras. Nei mokyklos, nei apylinkės gyventojų trobesiai nedaug tenukentėjo. Tik sprogdinant geležinkelio tiltą artimesniems kaimynams langai išbyrėjo.

Tik po savaitės, vargais negalais, grįžau į Vilnių sunkvežimiu. Greit praūžusi karo audra nespėjo daug nuostolių padaryti, bet svarbiausia — tas spontaniškas sukilimas įrodė, kad lietuvis laisvės vilties nepalaidojo.

Mjr. ANTANUI JONAIČIUI
mirus, nuoširdžiai užjaučiame jo žmoną Izabelę, mieląją mūsų sesę, dukrą Rimgailę, seserį Antaniną ir visas kitas gimines.

Moterų šaulių vadovė
ir visos šaulės

— **Plk. Kazys Pranckonis,** Lietuvos kariuomenės sav. - kūrėjas, mirė gegužės 12 d., Baltimorėje.

— **Gen. Edwin Burba,** vykdamas į Morehead universiteto iškilmes, žuvo lėktuvo nelaimėje su dviem kitais karininkais. Laikraštis "Inquire" rašo, kad nelaimė įvyko dėl audros. Gen. Burba, kilęs iš Lietuvos, žuvo 10.29.70, Kenova, W. V.

— **Sgt. C. Stanulus,** iš Onarga, Ill., karo mokyklos kadetas, už gerą mokymąsi, elgesį ir drausmę yra gavęs tradicinius Guardian akselbantus. Be to, jis gavo premiją iž parašytą apie kariuomenę poemą.

— **Pvt. Robertas Sebastian,** kurio tėveliai gyvena Marquette Parke, baigė dviejų mėnesių specialius pėstininkų kursus, Fort Lewis, Wash. bazėje.

— **Kpt. Petras K. Bojevas**, prieš metus žuvęs P. Vietname, mirties metinių proga buvo prisimintas Čikagoje šeimos ir artimųjų pamaldomis ir lietuvių šv. Kazimiero kapinėse paminklo pašventinimu. Paminklas, meniškas ir prasmingas, visiems primins, kad čia ilsisi garbingas Lietuvos sūnus, paaukojęs gyvybę už Amerikos ir viso pasaulio laisvę.

— **Vytautas Navickas,** išbuvęs 2 metus JAV karinėj tarnyboje, sveikas ir laimingas grįžo į Čikagą pas tėvus, kuris įstojo dirbti Hartware bendrovėje mašinistu. Jis ilgesnį laiką tarnavo Italijoje.

— **Paulius Mitalas** grįžo į namus Bedford, Ohio. JAV armijoj tarnaudamas buvo ilgesnį laiką Pietų Korėjoje, kur dirbo 8-tos armijos štabae.

— **Stsys Dagys,** buvusio Lietuvos laivyno kapitonas, netoli savo namų, pravažiuojančio automobilio, buvo sunkiai sužeistas. Dabar gydosi šv Kryžiaus ligoninėje, dr. Tumasonio priežiūroje.

— **Plk. K. Ališauskas,** knygos apie Lietuvos Laisvės kovas ir kitų raštų autorius, Kario žurnalo ir kitų laikraščių bendradarbis, išvyko į šv. Juozapo ligoninę, kur dr. K. Bobelio yra rūpestingai gydomas. Knygos išleidimo reikalas yra pavestas gen. M. Rėklaičiui.

— **Dr. Valerija Raulinaitienė** buvo paskirta direktore Leech Farm Road veteranų ligoninėje Pittsburghe. Dr. Raulinaitienė, iki šiol, buvo Waukegene veteranų ligoninės vedėja. Šis jos paskyrimas su 34,659 dol. alga, bus Amerikoje pirmas; pasirodo, kad vyriausybė yra pasiryžusi skirti daugiau moterų į augštas pozicijas.

— **Mjr. Ronaldas Žalimas** jau antrą kartą iš P. Vietnamo karo lauko grįžo į Worcester, Mass., pas šeimą.

— **Lakūnas J. Linas,** kurio tėvai gyvena Čikagoje, buvo pagerbtas JAV aviacijoje. Jam įteiktas "Outstanding Award". Jis dirba gyvybių gelbėjimo erdvėje organizacijoje.

— **Dobilas Juotka** baigė augšt. mokyklą ir įstojo savanoriu į JAV kariuomenę.

— **Dr. Kazys Sruoga,** mūsų spaudos bendradarbis labai aiškiai išdėstė ltn. Calley "nusikaltimą" P. Vietname. Radio ir TV pranešėjai ltn. Calley byloje niekino Amerikos karį ir jo garbę nuslėpdami komunistų žudynes kurie išžudo tūkstančius P. Vietnamo žmonių.

— **Sav. - kūrėjas Juozas ir Vanda Kulikauskai** atšventė 45 metų vedybinio gyvenimo sukaktį. Jie abu dar veiklūs Čikagos ramovėnų tarpe.

— Rockforde, Ill. geg. 8 d. staiga mirė Lietuvos kūrėjas - sav. **kpt. Vytautas Moras** Nepriklausomybės kovų dalyvis.

— Cheyenne, Wyo. Sekmadienio vakare,, balandžio 25, esant dideliei sniego audrai, nusileidžiant C-47 transportiniam lėktuvui, drauge su kitais keturiais lakūnais žuvo **pulkininkas ltn. Fabijonas Daužvardis,** 41 metų amžiaus, Lietuvos generalinio konsulo Čikagoje dr. Petro Daužvardžio sūnus. Lėktuvas grįžo iš Colorado Springs, kur nuvežė 15 karo aviacijos mokyklos mokinių.

MIELA REDAKTORE,

Malonėkit atitaisyti kai kuriuos netikslumus "Kario" Nr. 2 tilpusiam mano straipsnely "Lietuvoj buvau šaulė - lakūnė". Šia proga noriu pareikšti savo dėkingumą "Kario" redakcijai už taip gražiai atspausdintą mano prisiminimų straipsnelį.

Dėkoju Clevelando radijo valandėlės vedėjui Juozui Stempužiui už gražiai perduotą mano straipsnio ištrauką valandėlės klausytojams. Esu dėkinga visiems mane sveikinusiems, bei tiems, kurie įdomaujasi ir klausinėja apie straipsnely aprašytus įvykius.

Lakūnams paruošti teoretiniai kursai truko vienerius mokslo metus, t. y. kursai prasidėjo rugsėjo mėnesį, o gegužės 30 d. gavome baigimo pažymėjimus. Teorinių kursų programa buvo sekanti: 1. Aviacijos storija, 2. Avigacija, 3. Lėktuvai, 4. Varikliai, 5. Radijo telegrafija, 7. Oro teisė, 8. Pirmoji pagalba. Paskaitininkai daugumoj buvo Kauno aviacijos lakūnai — lektoriai, Civilinės aviacijos lakūnai, bei Šaulių aviacijos lakūnai, kuriuos dar gana gerai prisimenu. Inžinierius lakūnas Z. Rimša dėstė: lėktuvai (medžiagų atsparumas). Lakūnas Juozas Šlapelis paraišuto sudėtis, sudėjimas ir leidimasis su parašiutu. Jis buvo labai rūpestingas. Atidžiai stebėdavo mokinį, sudedantį parašiutą, drauge sėsdavo į lėktuvą, kildavo į orą vis aiškindamas, kad tik mokinys nepadarytų klaidos, kuri jam galėtų gyvybę kainuoti.

Atrodo truputį neįtikėtina, kad po 13 valandų mokymosi buvau išleista savarankiškai skraidyti. Trylika valandų nereiškia 13 skridimų. Skridimas — pakilti, apskristi aplink aerodromą ir nusileisti užtrukdavo 5-10 minučių (kartais 3 min.). Aš su instruktorium padariau per tą 13 valandų arti 200 skridimų.

New Yorko lietuvių suaukotais pinigais nupirktas lėktuvas Cub buvo atsiųstas į Klaipėdą laivu. Klaipėdoje sumontuotas ir 1938 m. rugpiūčio 12 d. lakūnas Paulius Šaltenis atskrido juo į Kauną ir Kauno aerodrome padovanojo jį Šaulių aviacijai. Dovaną priėmė Šaulių vadas kpt. Audronis. Šaulių aviacijos lakūnai mokiniai pirmuosius žingsnius pradėjo lėktuvu Cub.

Pirmoji Lietuvos civilinės aviacijos lakūnė buvo Lorentaitė. Avariją su Cub išgyveno atsargos ltn. Vytautas Čepas.

Kadangi anas straipsnis buvo tik prisiminimai, jokių užrašų neturėjau, tad ir pasitaikė netikslumų.

Salomeja Knistautienė

JAV-bių aviacijos plk. ltn. Fabijonas Gediminas Daužvardis

Jo netikėta mirtis tuo dar skaudesnė, kad tam vyrui kitą mėnesį būtų sueję 20 metų aktyviosios tarnybos. Jis buvo tik ką baigęs vienų metų tarnybą pietryčių Azijoje, ir buvo gavęs naują paskyrimą — į Okinawą.

Fabjonas Daužvardis užaugo Čikagoje, lankė Lindblom augštesniąją mokyklą, Čikagos kolegiją, bet vėliau pasirinko lakūno tarnybą. Gyvendamas Čikagoje, priklausė "Ateities" tautinių šokių grupei ir artimai draugavo su lietuvių jaunimu.

Buvo vedęs, liko žmona Shirley ir trys mažamečiai vaikai.

Visa lietuvių visuomenė giliai pergyvena ir atjaučia gen. konsulo Daužvardžio ir jo šeimos skausmą.

— Kpt. Algimantas N. Šetikas 1964 m. baigė universitetą ir ROTC New Yorke ir buvo pakeltas į j. ltn. laipsnį. Karinę tarnybą pradėjo Amerikoje ir baigė parašiutininkų (Air Borne) kursus. Vėliau buvo išsiųstas į Vak. Vokietiją, kur buvo pakeltas į leitenanto ir kapitono laipsnius. Buvo pasiųstas su daliniu į Prancūziją apsaugai USA daliniams apleidžiant ten įgulas. 1967 m. buvo išsiųstas į Vietnamą. Po metų grįžęs, baigė augštesniąją karininkų mokyklą Georgia valstijoje, o 1971 m. vasario 16 d. buvo vėl išsiųstas į Vietnamą, kur ir dabar tebetarnauja.

Kpt. A. Šetikas, lankydamas New York'e universitetą, yra įdėjęs didelį veiklos indėlį jaunimo organizacijose, ypač skautų eilėse, eidamas įvairias pareigas. Skautų sąjungos vadovybė, įvertindama jo darbus, pakėlė jį į paskautininkio laipsnį.

Linkėtina kpt. Šetikui sveikam grįžti iš Vietnamo pas savo mielą žmoną ir du sūnus, kurie gyveno pas jo tėvelius, Antaną ir Genutę Šetikus, Oldseybrooke, Conn.

— — —

Š. m. gegužės mėn. 25 d. Hot Springs, Arkansas, buvo atvažiavęs C. V. Reikalų vedėjas. Sušaukė buvusių šaulių susirinkimą ir įsteigė šaulių grandį. C. V. Reikalų vedėjas p. Mingėla susirinkusiems buv. šauliams pasakė patrijotinę kalbą ir įsteigė šaulių grandį. Iš susirinkime buvusių šaulių seniausiai šauliais yra šie: J. Grybauskas nuo 1920 m. ir K. Cicėnas nuo 1927 m. Grandžiai vadovu išrinktas K. Cicėnas.

Čia yra ir daugiau šaulių, bet susirinkime jų nebuvo. Tikėkimės, kad ir jie į Šaulių S-gą įstos. Be to, kiekvieną dieną čia atvažiuoja naujų žmonių apsigyventi. Žinoma, bus ir šaulių. Tanke manyti, kad grandis pavirs į būrį ar į kuopą.

Kanados kariuomenės vyr. leitenantas Laisvydis Baršauskas, tarnaująs tankų daliniuose SARCEE bazėje Calgary, Alta. Jis yra sąmoningas lietuvis, nekartą sakęs kalbas Lietuvos kariuomenės šventės proga.

SOFIJAI ŠEŠPLAUKIENEI
mirus, jos vyrui ramovėnui pulkininkui leitenantui Ignui Šešplaukiui, dukrai Auksei su šeima ir sūnui Tadui reiškia gilią užuojautą

LVS "Ramovė" Los Angeles Skyriaus ramovėnai

Kolegai ramovėnui
JONUI PALIULIUI,
jo mylimai žmonai mirus, nuoširdžią užuojautą reiškia

Waterburio Ramovė

LIETUVOS RAITELIUS PRISIMENANT

J. LEVINSKAS

Kartais mes prisimename mūsų buvusios kariuomenės kai kuriuos karius, vienus kaip didvyrius, kitus kaip pasižymėjusius, o trečius — gal todėl, kad jie buvo mūsų Tautos sargyboje. Čia norėčiau priminti buvusio 3-jo dragūnų pulko, jaun. psk. Petrą Burkevičių, kuris šiuo metu gyvena Burton-On-Trent, Anglijoje.

Petras Burkevičius praleido savo jaunų dienų didelę dalį Lietuvos kariuomenėje. Jis tuo didžiuojasi ir laiko nepamirštamu dalyku. Gimęs 1914 m. kovo mėn. 12 d., Laborų km., Linkuvos valsč., Šiaulių apskr., mažoje šeimoje, jau iš mažens tėvų buvo auklėjamas lietuviško patrijotizmo, augo ir dirbo gražiame ir pavyzdingame tėvo ūkyje, iki atėjo laikas stoti į kariuomenę. Įstojo 1935 m. į tuometinį, naujai iš gusarų ir ulonų tveriamąjį, 3-jį Lietuvos dragūnų pulką, kuris tuomet buvo naujokais perpildytas.

P. Burkevičius stengėsi tarnybą atlikti gerai ir tvarkingai, ir savo pareigas visuomet atlikdavo sąžiningai. 1936 m. jis buvo pakeltas į jaun. puskarininkio laipsnį.

Kadangi jis buvo gyvas, apsukrus ir paklusnus ir, svarbiausia, iš prigimties sugebėjo ir mokėjo tinkamai apsieiti su arkliais, todėl eskadrono vado majoro Vaznonio rūpesčiu buvo paskirtas dragūnų pulko jaunųjų arklių apmokymo tvarkytoju bei jų prižiūrėtoju, viename dideliame dvare prie Tauragės. Jam tas pareigas einant, sykį teko didelė ir garbinga pareiga, bei privilegija atreportuoti kariuomenės vadui gen. Raštikiui, kuris kaip tik tuo metu buvo atvykęs vizituoti pulką ir naujai įsigytas pulko arklides. Vėliau, jau tremtyje dar gen. Raštikiui būnant Anglijoje, jaun. psk. P. Burkevičiui teko pasimatyti su juo. Tą įvykį gen. Raštikis puikiai prisiminė.

Tuometinis pulko vadas buvo plk. P. Rėklaitis, o jo padėjėjas plk. Prusaitis. Tame pačiame pulke dar tarnavo ir viršila S. Čereškevičius, kuris šiuo metu gyvena Anglijoje, Birmingham mieste.

Jaun. psk. P. Burkevičius labai apgailestavo, kad 1937 m. mūsų gražiosios ir šauniosios dragūnų uniformos buvo panaikintos ir suvienodintos, kažkaip nubluko gražusis dragūnų pulkas.

1937 m. pilnai atitarnavęs, su pagyrimais bei pasižymėjimais, jaun. psk. P. Burkevičius buvo prašomas ir toliau kariuomenėje pasilikti liktiniu, nes tikrai buvo patikimas, darbštus ir sąžiningas. Tačiau, kad

Jaun. psk. Petras Burkevičius

ir sunku buvo palikti savo žirgelius ir visa, kas jam taip miela buvo, tėvelio prašomas, toliau kariuomenėje pasilikti nebegalėjo ir grįžo tvarkyti pavyzdingą tėvelio ūkį.

Raudonajam slibinui 1944 m. grįžtant, jaun. psk. P. Burkevičius turėjo apleisti savo numylėtą Lietuvos kraštą ir gražiąją tėvelio sodybą. Ir vėl teko imtis ginklo, nors ir ne tokiose pareigose ir be širmųjų žirgelių. Dabar jam teko kovoti ginklu prieš savo Tėvynės didįjį priešą — bolševizmą.

Traukiantis iš Lietuvos 1944 m., buvo sudarytas lietuviškos gynybos punktas, iš buvusių lietuvių karių ir partizanų, prie Pliukšių dvaro, kur jaun. psk. P. Burkevičius žymiai reiškėsi, gindamas savo krašto laisvę. Vėliau buvo sudarytas Lietuvių pulkas, kuris kovėsi didelėse kautynėse prie Sedos, 1944 m. spalio mėn. 7-8 d. d.

Neužtekus kadro lietuvių karininkų, jaun. psk. P. Burkevičiui teko eiti skyrininko, būrininko ir būrio vado pareigas ir tose kautynėse dalyvauti.

Vykstant kovoms Sedos miestelyje (pagal jo pasakojimą ir pulke tarnavusio ir kautynėse dalyvavusio A. Tirevičiaus, kuris taip pat dabar gyvena Anglijoje, Derby mieste) buvo girdimi mūsų raudonųjų lietuvių šauksmai per garsiakalbius: "broliai lietuviai, pasiduokite, kam šaudote į savuosius".

Tačiau esant silpnom jėgom, nors vokiečiams ir kiek padedant, rusų stiprų puolimą neišlaikius, jaun. psk. P. Burkevičiui ir kitiems lietuviams teko trauktis Vokietijon, vis kovojant prieš rusišką slibiną, vedant kautynes po kautynių. Galiausiai vienoje kovoje jaun. psl. P. Burkevičius tapo sunkiai sužeistas, už ką vėliau buvo apdovanotas Sužeidimo medaliu, kuo jis labai didžiavosi, nes tai buvo jo pralieto kraujo už savo tėvų žemę medalis. Tas sužeidimas, galiausiai, išgelbėjo jaun. psk. P. Burkevičių ir iš bolševikų nagų, nes tik sužeistuosius bespėjo pergabenti į tolimą užfrontę, ir tai dėka vokiečių Raudonojo Kryžiaus.

Begulėdamas ligoninėje Hamburge, jaun. psk. P. Burkevičius sulaukė ir karo pabaigos, tačiau kaip tarnavęs vokiečių kariuomenėje, anglų buvo paimtas į nelaisvę, internuotas ir galiausiai, išvežtas į Belgiją. Tenai jau buvo apie 12,000 lietuvių, 19,000 latvių ir apie 9,000 estų ir vokiečių, kurie sudarė daugumą.

Bebūnant nelaisvėje, lietuvius, latvius, bei estus dažnai lankydavo rusų ambasados tarnautojai, kurie dėdavo visas pastangas, kalbindami ir ragindami visus grįžti į gimtuosius kraštus, meluodami, kad namuose laukia tėveliai, sesutės ir mylimos mergaitės bei kiti šeimos nariai. Sakė, kam čia dabar vargstate kaip žmogžudžiai už geležinių vielų, kaip tuo tarpu, namuose laukia didžiausia laisvė. P. Burkevičius ir kiti, atsakydami tiems agentams, rusų kalba sakydavo: "Grąžinkite mūsų kraštui laisvę, neškitės savo skarmalus į didžiąją tėvynę, tuomet mes ir neprašyti, su mielu noru, sugrįšime". Nelaisvėje bebūnant, ir vėliau išsiaiškinus, kad jis yra lietuvis, jaun. psk. P. Burkevičius, galiausiai, buvo grąžintas į Vakarų Vokietiją, kur, kartu su daugiau apsišvietusiais lietuviais kariais, įstojo į anglų R. E. M. E. organizaciją, kur išbuvo iki emigracijos 1947 m.

Atvykus į Angliją 1947 m., iš pradžių, teko jam dirbti viename iš gražiausių Anglijos kurortų, Eastbourne vėliau vienoje elektros firmoje, ir galiausiai, jau daugelis metų, jis dirba vienoje iš didžiausių Anglijos Midlando alaus daryklų, "Bas" firmoje, kuri yra Burton-On-Trent.

Laikui bėgant, P. Burkevičius susirado sau gyvenimo draugę iš Romos, vedė ją, susilaukė sūnaus ir dukrelės, ir dabar gyvena ramų ir gražų gyvenimą. Kaip lietuvis patrijotas, priklauso D. E. L. S-gos Derby skyriui, reiškiasi veikloje, bei palaiko visus lietuviškus parengimus, bei visokią lietuvišką veiklą, išsirašo įvairius lietuviškus laikraščius, bei žurnalus.

Tai tik mažas pavyzdėlis vieno gero lietuvio patrijoto, kartu Lietuvos kariuomenės 3-jo dragūnų pulko kario išgyvenimų trupinėlis.

Vet. vrš. Jurgis Gorškovas

Kuriantis Lietuvos kariuomenei, į gusarų pulką, 1919 m., vienas iš pirmųjų Veterinarijos pareigūnų įstojo kūrėjas - savanoris veterinarijos viršila Jurgis Gorškovas. Gimęs 1862 m. vasario 12 d. Kalnėnuose, prie Kauno — ūkininkas. Iš kariuomenės buvo atleistas į pensiją. Mirė 1952 m. vasario 14 d. Kaune ir buvo palaidotas Kauno kapinėse.

Jo duktė Marija Botscharow, su savo vyru, abu tremtiniai, apsigyveno Newton, Mass. Amerikoje.

Be to, jų (Botscharowų) duktė Tatjana Kochs, taipogi gyvena Newton, Upper Falls, Mass., Amerikoje.

(Žinias suteikė kavalerijos majr. Bronius Bajerčius)

Dėmesio KANADOS prenumeratoriai!

"Government Check Division, Federal Reserve Bank" perdavė mums JAV Pašto įstaigos pranešimą, kad "Canadian Postai Money Order", kurie yra naudojami valstybės vidaus atsiskaityme, JAV-bėse negalioja ir bankai neprivalo jų priimti — jie turi būti grąžinami adresatams.

Iki šiol su tais "CPMO" administracija sunkumų neturėjo, tai buvo patikimiausia atsiskaitymo priemonė. Deja, dabar, vykdant JAV Pašto reikalavimą, "Kario" administracija jų nebegalės priimti.

Šia proga primename, kad iš užsienio ASMENINIAI ČEKIAI NEBUS PRIIMAMI, kadangi su inkasavimu yra daug visokių sunkumų.

Patariame prenumeratoriams, atsiskaitant už žurnalą, naudotis BANKŲ ČEKIAIS, ar MONEY ORDER—"U.S. Dollars".

KARIO Administracija

DAINELĖ GIMUSI NETYČIA

Algimantas Baltakis, 1965

Jis buvo vyras padorus,
Tik jam labai nesisekė.
Jam dvidešimt ir penkerius,
Kažkaip netyčia, įsegė.

Jis kasė anglį po žeme
Ir kirto mišką taigoje.
Geri draugai ir net šeima,
Netyčia jį palaidojo.

Ką liepė jam, tą darė jis
Ir kailį sveiką išnešė.
Tik prižiūrėtojas dantis,
Kažkaip netyčia, išmušė.

Užmiršo pavardę jisai,
Atsiminė tik numerį.
Bet iš netyčių ir tasai,
Kur nemirtingas, numirė.

Pasakė vyrui be dantų:
Esi nekaltas visiškai.
Esi reabilituotas tu
Ir dvasiškai ir fiziškai.

Jis tyčia grįžo pėsčiomis,
Aplink žydėjo vasara.
Tik iš netyčių, raukšlėmis,
Karšta riedėjo ašara.

Aš jį netyčia pamačiau
Ir apdainuoti ryžausi,
Kad dingtų užmaršty greičiau
Tasai baisusis "netyčiomis".

Balzeko Lietuvių Kultūros muzėjuje, š. m. lapkričio 14 d., rengiama, tariant, įžanga į nepr. Lietuvos kariuomenės 53-jų metų įkūrimo sukakties minėjimą. Ta proga, kukliai bus pagerbti Lietuvos kariuomenės kūrėjai-savanoriai ir muzėjuje pakabinti pirmųjų žuvusiųjų už Lietuvos laisvę ir nepriklausomybę karių-didvyrių paveikslai. Dedama pastangos ta proga kuo tinkamiau, efektingiau dekoruoti būsimą apeigų salę. Pritarią šiai idejai gerbiamieji menininkai, tapytojai, turį idejai pabrėžti tinkamų paveikslų, maloniai prašomi tokius paskolinti. Gerbiamieji mūsų dainininkai-ės, sutinkantieji programą paįvairinti, pagiedoti Tautos Himną, ar vieną-kitą savanorių dainuotą dainelę, prašomi malonėti iš anksto atsiliepti. Paskiri asmenys ar organizacijų vadovai, taipgi prašomi asmeniniai, laiškais ar telefonu, apie dalyvavimą šiose patriotinėse iškilmėse, susižinoti su muzėjaus kuratoriumi, kūrėju-savanoriu, Konstantinu Petrausku.

Muzėjaus adresas: 4012 Archer Ave., Chicago, Ill. 606032; telefonas 847-2441, skambinti tik 1 - 4 val.

1961 m. balandžio mėn. 17 d. 0300 val., apie 1400, Amerikoje parengtų ir ginkluotų, kūbiečių tarp 16 ir 61 m. amžiaus, išsikėlė Las Villas provincijos pelkynuose, tikslu įrengti radio stotį ir paskelbus naują prieškomunistinę vyriausybę, susijungus su apie 1000 sukilėlių esančių kalnuose, išlaisvinti kraštą iš diktatūriško režimo. Dėl amerikiečių atimtos paramos invazija nepavyko. Po 10 metų, amerikiečiai mesdami žvilgsnį atgal, daro kai kurias išvadas ateičiai:

Tautų išlaisvinimo veiksmai, nuo 1946 m. Irane, iki paskutinių dienų, amerikiečius pastatė prieš naują problemą. Nuostolingas Korėjos ir nepopuliarus Vietnamo karai, tikslu sustabdyti komunistinę ekspansiją, teigiamų išdavų nedavė. Savojo krašto pašonėje — Panamos kanalo zona, Argentina, Bolivija, Brazilija, Kolumbija, Salvadoras, Nikaragua, Čilė, Guatemala ir kit. yra kraštai, kuriuose komunistų agentai, daugumoje siųsti iš komunistinės Kubos, vienokiu ar kitokiu būdu, stengiasi nuversti esamas vyriausybes ir įvesti komunistines. Amerikiečiai aiškiai pasisako nenorį antrojo Vietnamo, tačiau pasyvus laikymasis Kubos atveju, padrąsino Kruščevą Kuboje sudaryti bazę "tautų išlaisvinimo" veiksmams, su kariniais įrengimais, kurie šiandien visai rimtai graso Amerikos žemynui. Pasyvus laikymasis Indijos vandenyne, leido rusams ten įsitvirtinti kariniai; ne kitais atsitiko ir arabų kraštuose; vien popierinė padėtis Pabaltijo kraštų atžvilgiu nieko pozityvaus nedavė. Nenoras antrojo Vietnamo amerikiečiams problemos karine prasme neišsprendžia, todėl yra numatomos dvi priimtiniausios galimybės. Komunistinės invazijos metu, arba jau tautų "išlaisvinimo" veiksmams vykstant, kurioje nors valstybėje, siųsti ten karinę pagelbą ir patarėjus, kad pats kraštas laisvintųsi, ar gintųsi nuo komunistinės įtakos, amerikiečiams laikantis nuošaliai. Jei tas nepavyktų, tai "... pavyzdžiai Tibete, Čekoslovakijoje, Vengrijoje ir kit. įtikino, kad socialistine diktatūra žmonės būna nepatenkinti, todėl ta santvarka veda prie savęs sunaikinimo. Todėl reikia stebėti ir laukti, kol susidarys santvarkos priešų didžiuma, kuri pati įvykdys krašto viduje perversmą." (plk. J. E. Muckerman, Bay of Pigs Revised).

Prieš galimus "tautų išlaisvinimo" veiksmus Pietų Amerikos valstybėse: 1) stebėti ir laukti iki kraštai patys išsilaisvins iš komunistinės įtakos; 2) komunistinėje įtakoje esančios valstybės kaimynus ginkluoti ir siųsti patarėjus, kad galėtų atsispirti pavojaus atveju; 3) Atatinkamo krašto politinius pabėgėlius parengti kariniai, apginkluoti ir su patarėjais siųsti į jų kraštus, vykdyti prieškomunistinius veiksmus.

Visi tie metodai ilgai užtruktų, tačiau neįsiveliant į tiesioginę karinę pagelbą, amerikiečiai nesusikompromituos prieš kitus kraštus (ypatingai rusus, kurie tiesioginiai atsakingi už "tautų išlaisvinimo" karus savam imperializmui plėsti), vyriausybei nereikės kongreso pritarimo, neerzins krašto gyventojų o, svarbiausia, komunistinė ekspansija sumažės, nes nebus atviro pasipriešinimo. "... tinkamiausias būdas, tai J.A.Valstybėse gyvenančius, infiltruojamo krašto sūnus ir dukteris apmokyti, apginkluoti ir pasiųsti jų tautos kraštan atmušti infiltraciją, arba nuo jos vaduoti" (L. P. Bloomfield, Strategy for 1970).

— Rusai, Helsinkyje, leidosi į derybas su amerikiečiais, kad sustabdytų tarpžemyninių raketų gamybą, **SS9 rusų pusėje ir Minuteman III — amerikiečių**, turėdami visai naujo tipo raketas, apie kurias niekur dar nebuvo minima. Š.m. kovo mėn., amerikiečių senatorius H. M. Jeckson pareiškė: "... susekta, kad rusai turi visai naujo tipo tarpžemynines raketas. Kaip ir kuriam tikslui jos bus vartojamos ir tų raketų detalės yra nežinomos. Dėl šios priežasties rusai ir sutiko sumažinti savų SS9 raketų gamybą."

— 1971 m. amerikiečiai panaikins **38 Nike-Herkules baterijas**, priešlėktuvinės apsaugos punktus, kurie buvo pastatyti krašto pakraščiuose, oro gynybai. Bus sutaupyta 38 milijonai dol. metuose. Minėti priešlėktuvinės apsaugos punktai buvo pradėti statyti 1950 m. Raketas pakeis **F 101 Voodo** ir **F 106 Delta Dart** naikintojai, kurie bus perduoti atsarginėms krašto jėgoms (National Guard) ir bus išdėstyti strateginiuose punktuose.

— Nuo 1967 m. buvo paslaptyje laikyti bandymai sudaryti **dirbtiną lietų**. Š.m. kovo mėn., spaudoje pasirodė žinutė, kad amerikiečiai pirmą kartą sėkmingai panaudojo dirbtiną lietų sutrukdyti tiekimą, Vietkongo pavasariniams veiksmams, Ho Chi Minh kelyje. Tai nėra būdas išgauti stiprų lietų, o tik, išnaudojant lietingą laikotarpį, iššaukti liūtis tam tikrose vietose, užtvindyti upes, išplauti kelius, užtvindyti žemesnes vietas paverčiant jas nepereinamomis. Bandymai buvo sėkmingai atlikti 1969 m. Filipinuose, esant sausrai. Amerikiečiai, tuo pačiu metodu, išgavo pakankamai kritulių sudrėkinti tam tikrose vietose žemę.

— 1971 m. viduryje, amerikiečiai perleido japonams oro bazes **Atsugi** ir **Itazuke**, Japonijoje, taip pat ir **Yokosuka** laivyno bazę, kuri yra moderniškiausia rytų Azijoje. 7-tasis laivynas bazę apleidžia 1971 m. pabaigoje.

— Žydai pritaikė amerikiečių **KC-97 lėktuvą-tankerį** kuro papildymui ore saviems Mirage III lėktuvams. Kuro papildymas atlekamas dviems lėktuvams iš karto — po vieną nuo kiekvieno keturmotorio tankerio sparno.

— Prancūzai pagamino naikintoją **Mirage V**, kurį su pasisekimu pardavinėja kitoms valstybėms. 1970 m. antrame pusmetyje pardavė jų už virš biliono dolerių.

— Kietu kuru varomą priešlėktuvinę raketą **"Crotele"**, prancūzai pritaikė ant šarvuoto keturračio vežimo, baterijomis po keturis. Tarnyba — vienas šarvuočio vairuotojas ir vienas raketų laidytojas. Radaras ir automatinis taikymas, greitai ir tiksliai nukreipia raketų laidytoją į žemai skrendančius lėktuvus (iki 70 metrų augščio). 33 svarų "Crotele" raketos tolinaša — 5 mylios. Šį atstumą raketa nuskrenda per 19 sekundžių. Pataikymo galimumas 90%.

— 1971 m. sausio mėn. amerikiečiai išbandė **povandeninį gelbėjimo laivą** 3500 pėdų (apie 1 km) gylyje. Laivas gali paimti iš nuskendusio laivo įgulos 20 vyrų vienu kartu. Numatoma pagaminti tokius šešis laivus. Šis laivas numatomas panaudoti povandeninių laivų tarnybos pakeitimui, kai povandeniniam laivui reikia išbūti tarnyboje pasinėrus ilgesnį laiką.

— Amerikiečiai planuoja pastatyti naują **XM 803 tanką**, kuris bus geresnis už šiuometinį pasaulio ginklavime geriausią tanką — vokiečių Leopardą. Taip pat pėstininkų šarvuotų vežimų "Marder" jungiuose, kai kurie vežimai turės naujai pritaikytus 90 mm prieštankinius pabūklus. Šiuo metu jie turi tik 20 mm automatines patrankėles.

— **Branduolinės energijos ginklų gamyba**, didele sparta, didinama Kinijoje. Menkos reikšmės pradžia, padaryta padedant amerikiečių, anglų, rusų mokslininkams ir rusų priemonėmis, išsivystė į grėsmingą visam pasauliui branduolinės energijos ginklų pajėgą.

1964 m. spalio mėn. buvo išsprogdinta pirmoji, vadinama, atominė bomba. 1967 m. birželio mėn. — vandenilio bomba, 1970 m. balandžio mėn. paleistas aplink žemę pirmas satelitas, panaudojant vidutinio našumo raketą. 1973 m., kiniečiai turės tokias pačias tolimo našumo tarpžemynines raketas, kokias dabar turi amerikiečiai ir rusai.

Dr. Rsue-Sshen Tsien pareiškimu (jis šiuo metu vadovauja branduolinės energijos ginklų gamybai ir raketų išvystymo programai), kiniečių strateginio ginklavimo pagrindiniu dėmesiu yra branduolinės energijos ginklai ir tolimo našumo tarpžemyninės raketos. (Dr. Rsue Shen Tsien augštuosius fizikos mokslus baigė JAV.) Viso pasaulio valstybės stebi kiniečių ginklavimąsi su neramumu, nes kiniečiai šią priemonę gali piktnaudoti.

— Pagal vakariečių stebėtojų pranešimus, rusai nuolatos didina **karinių dujų** išteklius. Vienas trečdalis sandėliuose laikomų šaudmenų, įskaitant daugiagalves tarpžemynines raketas, lėktuvų bombas, artilerijos sviedinius, yra su cheminių medžiagų užtaisais. (Allgemeine Schweizerische Militärzeitschrift, 1970) Rusų armijos divizijos vadui duota teisė spręsti, kada dujos gali būti panaudotos.

— Amerikiečių **tankui M60-A1** numatoma pritaikyti "išeninius" kompiuterius, kurių pagelba pabūklo taikytojai, kelių sekundžių bėgyje turės visus reikalingus duomenis paleisti pirmą užtikrintą šūvį, kas tankų kautynėse ypatingai svarbu.

— Vokiečiai Leopardų tankams pritaikė naujus dvivamzdžius **35 mm Oerlikon** priešlėktuvinius automatinius pabūklus.

— Švedai gamina ir įveda ginklaviman **šarvuotus pėstininkų vežimus FV-302** ginkluotus 20 mm automatiniais pabūklais. Kiekvienas jų talpina 10 pėstininkų, vieną taikytoją ir vieną vairuotoją. Taip pat, įvedė 1971 m. ginklaviman naują moderniską **15 tonų IKV-91 tanką-amfibiją**, ginkluotą 90 mm Bofors pabūklu.

— Pietų Amerikos valstybės gausiai perka iš prancūzų **šarvuotus pėstininkų vežimus AMX-10 ir AMX-30 tankus**, ginkluotus 105 mm patrankom.

— Amerikos senatoriaus Jakson š. m. balandžio mėn. 21 d. pareiškimu, rusai turi 70 naujų raketų parengtyje, kurios turi daugiau pajėgumo negu visos amerikiečių branduolinės energijos tarpžemyninės raketos paimtos kartu. Jos yra veiksmingesnės už žinomas SS9 tarpžemynines raketas; nes yra daugiagalvės — viena raketa neša kelias raketas smailagalyje su sprogmenimis, kurias atpalaiduoja tam tikrame atstume, kad skristų atskirai, link kelių taikinių.

— 1970 m. gruodžio mėn. baigėsi **jungtiniai laivyno manevrai** Pietų Amerikos žemyno pakraščiuose, vadovaujant amerikiečiams ir dalyvaujant Brazilijai, Argentinai, Čilei, Kolumbijai, Ekvadorui, Peru, Uragvajui ir Venecuelai. Manevrai prasidėjo rugpjūčio mėn. Karibų jūroje. Keturių mėnesių laikotarpyje buvo apkeliauta visas Pietų Amerikos žemynas, vykdant kovos pratimus prieš povandeninius laivus ir priešo lėktuvus. bazuojantis 20-čia uostų šešiose Pietų Amerikos valstybėse. Buvo bandomos Terrier priešlėktuvinės raketos.

— Š. m. sausio mėn. jungtinės Vak. Vokietijos vokiečių ir amerikiečių įgulos, perskraidino **RF-4E Phantom** lėktuvų, be nusileidimo, papildant kurą ore, iš Amerikos į Bremengarten, Vak. Vokietijoje. Iš viso numatoma panašiu būdu perskraidinti apie 88 šio tipo lėktuvus.

— Indai pradėjo statyti **MIG-21 tipo naikintojus,** Nasik fabrikuose, kuriuos pastatė ir gamybai vadovauja rusai.

— **LOK (Lyga Ochrona Krajova),** lenkų komunistinio jaunimo organizacija, parengia Lenkijos mokyklinio laikotarpio jaunimą krašto gynybai. Šį apmokymą privalo praeiti visas priešuniversitetinis jaunimas. Mergaitės apmokomos ryšių, sanitarijos ir pagelbinių tarnybų. LOK turi savo uniformą ir ženklus.

— Prancūzai pasigamino naują **AMX 13 pėstininkų transporto šarvuotį - amfibiją,** kuris pakeis AMX 10A. Ginkluotas 20 m m automatiniu pabūklu, talpins 11 kovotojų, turi visas radiologijos, chemijos ir biologines apsaugos priemones. Keliu važiavimo greitis — 50 mph.

To paties tipo šarvuočiai skirti kovai prieš tankus ir žvalgybai yra ginkluoti 90 m m pabūklais.

— Rusai perleido indams penkis **F klasės povandeninius laivus.** Minėti laivai neturi sonaro įrengimų. Varomi Dieselio varikliais ir turi 8 torpedų laidytojus.

— Š. m. gegužės mėn. 3 d. Čikagoje, dalyvaujant miesto merui Daley, gubernatoriui Ogilve ir senatoriui Muskie, lenkų konstitucijos dienos šventėje dalyvavo gyvas paveikslas su šūkiu: grąžinti Lenkijai Vilnių ir Lvovą. Nežiūrint ukrainiečių protesto, šūkis nebuvo pašalintas. Ar lietuviai į tai reagavo, nežinoma, tačiau, aišku, kad lenkai tebeturi tuos pačius politinius siekius, kuriuos nustatė Pilsudskis ir 1920 metais vykdė Želigovskis. Ta proga, verta giliau pastudijuoti plk. K. Ališausko "Kovos su lenkais prieš 50 metų, Želigovskio puolimas", tilpęs "Draugo" savaitiniam priede ir "Karvje" gen. št. plk. K. Škirpos studija, liečianti 5 p. p. veiksmus Seinų rajone, kad laikui atėjus, nebūtume užklupti netikėtumų ir šiuo metu neturėtume iliuzijų, mūsų pietrytinio kaimyno atžvilgiu, nes istorija dažnai kartojasi.

— Amerikiečiai išbandė **branduolinės energijos užtaiso raketas SRAM** (Short Range Atac Missile), pritaikytas laidyti iš bombonešių FB-111, B-52 G ir B-52 h, taip pat ir naujausio B-1. Raketa AGM-69 yra varoma kietu kuru, kintamo greičio motoro, atpalaiduota nuo lėktuvo link taikinio tam tikrame atstume, vairuojama iš lėktuvo keičiant kryptį, augštį ir skridimo greitį. Lėktuvas išleidęs raketą, taip pat gali keisti skridimo kryptį, kad išvengtų taikinio gynybos ugnies. New Meksikos poligone buvo sėkmingai išbandytos 28 raketos.

— Australai aprūpina Malaziją ir Singapūrą ginklais: **Bloodhound** priešlėktuvinėmis raketomis, **Sabre** naikintojais; taip pat siunčiami apmokymui instruktoriai. Sudaryta 5 metų planas — aprūpinti ginklais 24 mil. sumos ir kitokia parama 50 mil. Apie 1200 vyrų iš minėtų kraštų bus apmokyti Australijoje ginklų tarnybos ir taktikos.

— Amerikiečiai šiuo metu pristatinėja žydams **po 5 tankus** per mėnesį. Tankai ginkluoti 105 m m pabūklais. Iš viso numatoma pasiųsti apie 150 tankų (M-60).

— Danai perka iš amerikiečių **12 helikopterių 500 m. tipo,** kurie naudojami amerikiečių pėstininkų daliniuose.

— **Taikinių apšvietimui,** amerikiečiai pagamino laidomas iš lėktuvų arba nuo žemės raketas, kurios pagamins apie 1,7 mil. žvakių stiprumo šviesą, kuri tęsis 3 minutes.

Iš Vietnamo grįžęs lietuvis, helikopterio pilotas Pranas Paulauskas, Balzeko Lietuvių Kultūros muzėjui dovanojo Vietname dėvėtą savo piloto šalmą paženklintą Lietuvos Vytimi. Iš kairės: Liūdas Kairys, Vladas Vaitiekūnas (menininkas), lakūnas Pr. Paulauskas (laiko šalmą), Konstantinas Petrauskas ir lakūno tėvas, Ed. Paulauskas.

Jurgio Kasakaičio nuotr.

LIETUVOS PREZIDENTŲ PUŠAITĖS

Nors Amerika nėra labai sena valstybė, bet joje galima rasti daug vietovių, kurios savo gražumu ir originalumu sukelia pasigėrėjimą ir patraukia dėmesį. Prie tokių vietovių reikia priskirti Indianos valstybėje, prie Michigan City, esantį Tarptautinės Draugystės sodą - parką. Tas parkas įdomus tuo, kad jis nėra panašus į kitus parkus ir savo forma bei stiliumi ryškiai skiriasi nuo įprastos parkams formos.

Tai yra mozaikinis parkas, susidedąs iš atskirų sklypelių, priklausančių įvairioms tautybėms, gyvenančioms Amerikoje. Sklypeliai įruošti taip, kad juose atsispindi kiekvienos tautos būdingi bruožai, primenantys jų buvusią tėvynę.

Tame parke ir lietuviai turi savo kampelį, kuriame 1942 m. spalio mėn. 12 dieną, Lietuvos prezidentas A. Smetona, po bolševikų okupacijos atvykęs į Ameriką, pasodino pušaitę, simbolizuojančią nepriklausomą Lietuvą. Pušaitė buvo pavadinta prezidento A. Smetonos vardu ir dabar jau išaugo į didelį medį, tačiau, ji neatstovavo viso nepriklausomos Lietuvos laikotarpio.

Lietuvių Veteranų Sąjungos Čikagos skyrius, veiklios ir energingos valdybos dėka, pasiryžo tą spragą užpildyti ir šiuo metu pasodino dar dvi pušaites — Lietuvos prezidentų A. Stulginskio ir K. Griniaus vardų Tuo būdu, lietuvių tautos sklypelyje Tarptautinės Draugystės sode — parke tos trys pušaitės simbolizuoja nepriklausomos Lietuvos laikotarpį nuo 1918 m. vasario mėn. 16 d. iki bolševikų okupacijos.

1971 m. birželio mėn. 20 d. bus tų naujų pušaičių atidarymas. Veteranų Sąjunga "Ramovė" pakvietė lietuvių visuomenę gausiai dalyvauti ir ten tą dieną prisiminti okupuotą tėvynę ir pavergtus brolius, bei seseris Lietuvoje. Tų pušaičių vaizdas kiekvieną lietuvį simboliškai grąžins į tėvynę, jam prieš akis stos jos laukai, kalneliai ir miškai su užiančiomis ir šlamiančiomis augštomis pušimis. Tas vaizdas jį sustiprins ir paskatins visomis jėgomis kovoti su okupantu už Lietuvos laisvę.

G. Songinas

JŪROS ŠAULIŲ "ŠVYTURIO" KUOPOS LINKSMAVAKARIS

Povelykinis, šauliškasis savybinis vakaras, su šokiais ir vaišėmis, įvyko Lietuvių Namuose didžiojoje salėje, balandžio 24 d., šeštadienį. Grojo nedidelis orkestrėlis. Vaišės ir šokiai prasidėjo 8 val. vakaro.

Kelis šokius pašokus savo malonumui, prasidėjo konkursiniai šokiai. Geriausiai pašokusios poros buvo apdovanotos ; I dovana 10 dol., II dovana 5 dol. ir III — garbės šokis su pagyrimu. Tokiomis dovanomis buvo apdovanoti geriausiai pašokę valsą, tango ir polką.

Komisiją sudarė šie šauliai: Lidija Mingėlienė, Vladas Selenis ir Stasys Malinauskas.

Laimėjo premijas šios poros: Už valsą: I v. Juozas Jankauskas ir Vera Kulbokienė; II v. Jonas Acus ir Ada Teličienė; III v. Nelė ir Klemas Urbšaičiai. Už tango I v. laimėjo Nelė ir Klemas Urbšaičiai; II v. Jonas ir Birutė Leonavičiai; III v. Jonas ir Bronė Paškai. Už polką I v. Romas ir Leokadija Mačioniai; II v. Petras ir Jadvyga Rūkštelės; III v. Jonas ir Uršulė Brokai.

Be to, buvo suruošta suaukotų dalykų loterija, kuri davė "Švyturio" kuopos reikalams gražaus pelno. Tikimasi sutelkti lėšų šauliškajam pirmajam laivui. Šiame linksmavakaryje dalyvavo apie šimtas šaulių. Vaišes paruošė "Švyturio" kuopos šaulės talkos būdu. Gražiai šioje vakaronėje pabendrauta, pasilinksminta, pašokta ir padainuota, be to, sutelkta kuopai tam tikra suma pinigų.

Šiai jūros kuopai jau kelinti metai vadovauja š. ltn. Mykolas Vitkus. Šį linksmavakarį aplankė LŠST c. v. pirm. V. Tamošiūnas ir Spaudos ir informacijos vadovas V. Mingėla su žmona. **Šaulys**

ŽUVUSIŲJŲ PAGERBIMO DIENA BROOKLYNE

Gegužės 30 d., sekmadienį, New Yorko ramovėnai su šeimomis, išklausę šv. mišių Tėvų Pranciškonų koplyčioje, Brooklyne, aplankė mirusiųjų ramovėnų kapus Cypress Hills kapinėse.

Pamaldas laikęs ir prasmingą pamokslą pasakęs Tėvas Petras Baniūnas, OFM, dalyvavo ir kapu lankyme. Nežiūrint įkyraus lietučio, kapų lankyme dalyvavo didokas būrys ramovėnų ir šeimų narių.

Prie mirusių ramovėnų ir jų šeimų narių kapų, po kunigo maldos ir palaiminimo, buvo įsmeigiamos vėliavėlės ir padedamos gėlės. Kartu buvo aplankyti ir visų ten palaidotų lietuvių kapai, ir kiekvienam padėta po gėlę.

Lankymui vadovavo sk. p-kas J. Klivečka, jam talkininkavo J. Sirgėdas. **D.**

KARIO REDAKCIJAI

Prašau įdėti į Laiškų redakcijai skyrių žemiau nurodytus klausimus ir į juos atsakymą, nes mūsų apylinkėje buvusių Lietuvos karių tarpe iškilo neaiškumų dėl šių klausimų teisingo sprendimo, juo labiau, kad dėl jų atsakymai labai įvairuoja.

1. Kada Lietuvos kariuomenėje buvo pakeisti karininkų ir puskarininkių laipsnių pavadinimai iš vyr. leitenanto į leitenanto ir vyr. puskarininkio į puskarininkio?

2. Pagal kokį statutą, Įsakymą kariuomenei, ar kokius kitus nuostatus buvo baudžiami jaunesnieji Lietuvos kariuomenės karininkai drausmės būdu ir kas turėjo teisės juos tokiu būdu bausti (atskiros dalies vadas, pulko vadas, divizijos vadas, kariuomenės vadas)?

Oficialiai naudojamame Lietuvos kariuomenės Drausmės statute drausmės bausmės, atrodo, lietė tik kareivius, bet ne karininkus.

K. Jnk.

KRITIKOS IR KALTINIMAI

Skaitant spaudą, nerasi tokio laikraščio ar žurnalo, kad kas nors nebūtų iškritikuotas, ar apkaltintas. Nepersenai gerokai buvo išbartas ir apkaltintas Lietuvos kareivėlis, kad 1940 m. veržiantis rusų įgulom į mūsų kraštą, nepasipriešino ir nepaleido nei vieno šūvio.

Gal jau būsiu pavėlavęs su savo trigrašiu, bet noriu atsakyti į tuos nesibaigiančius kaltinimus. Nors aš menkas strategas ir politikas, bet pagal mano sampratą, tai jokia klaida nebuvo padaryta ir štai kodėl:

Bet koks pasipriešinimas būtų tas pat, kaip savižudybė, mes visi būtume buvę palaidoti savo tėvynės laukuose, ant senelio Nemuno krantų. O, po tokios tragedijos, tas pats kareivėlis būtų dar daugiau kaltinamas už tokį neapgalvotą veiksmą. Aš manau, kad po rusų ultimatumo mūsų tuometiniai vadai, perdėta prasme vadinami kareivėliu, gal naktis nemiegojo ir jieškojo tinkamo sprendimo. Matomai, nieko kito nebeliko daryti, kaip įsileisti rusus nesipriešinus. Toliau, vieną iš vadų kaltina, kuris posėdžio metu pasakę, kad mūsų kariuomenė nėra paruošta tokiam pasipriešinimui.

Čia buvo pasakyta daug tiesos. Taip sakydamas jis, matomai, turėjo galvoje ne atskiro kovotojo neparuošimą, o apsiginklavimą ir krašte gamtinių kliūčių trūkumą. Tuomet turimais ginklais prieš tokią jėgą buvome silpni, o antra, iš visų pusių buvome apsupti priešų, o ne draugų, kurie pavojaus metu mūsų naudai nebūtų pajudinę nei piršto. Matomai, tas viskas buvo pramatyta ir prieita išvados — nesipriešinti.

Toliau visą eilę kaltinimų primetama tam, kuris nuėjo pasitikti okupanto. Po tokio sprendimo, tai kas beliko daryti? Kam nors reikėjo eiti su priešu kalbėtis, kad sušvelninus susidariusią tokią sunkią padėtį. Mano supratimu, jeigu rusai nebūtų sulaukę mūsų parlamentarų, būtų veržęsi jėga. O po tokio įsiveržimo, būtų labai skaudžiai nukentėję krašto gyventojai ir turtas. Po to jokio lietuviško korpo nebūtų buvę. Jo vietoje — koncentracijos stovyklos ir kacetai. Manau, kad tuo veiksmu buvo išsaugota daug jaunų gyvybių ir krašto turto sunaikinimo.

Aš sau neleidžiu galvoti, kad tą visa darė tam, kad išdavus savo tėvynę okupantui ar, kad gavus Lenino ordeną; sakau, ne. Tas pats kareivėlis, kuris 1918-19 metais kovojo už savo tautos laisvę, būtų tik tapęs priešo tarnu.

Kada rusai okupavo visą mūsų kraštą, tada kareivėlį uždarė korpo štabe, apstatė sekliais, apstatė, kad nepasitikėjo ir laikė dėl propagandos, ką įsakė, tą turėjo kalbėti ir daryti. Jis jau nebuvo savarankiškas veiksnys, o tik okupanto propagandai naudojamas.

Aš galvoju, kad ėjo pasitikti okupanto tam, kad išvengus bereikalingų aukų. Toliau, visą eilę kaltinimų metama, kam nuėjo padėti okupantui likviduoti mūsų dalinių ir turto. Ar būtų buvę geriau, kad rusai mus būtų likvidavę be mūsų ryšininkų? Manau, kad minimiems ryšininkams labai buvo sunku ir skaudu tai daryti ir matyti, kaip okupantas pradeda šeimininkauti mūsų tėvynės ūkyje. Jie tuomet ėjo lyg sargybinių pareigas prie sprogstamosios medžiagos sandėlio, kad priešas jį nesusprogdintų. Jų dėka buvo daug kas išsaugota, kuo mes galėjome pasinaudoti. Ar už tai reikia kaltinti?

Toliau, kalba, žiūrėk, kodėl suomiai gynės, o mes nei šūvio nepaleidom? Anksčiau, kai minėjau apie gamtines kliūtis, turėjau galvoje suomius. Arba, ką padarė Izraelis dviejų mil. tauta? Supliekė arabus per 6 dienas. Ne Izraelio kareivis supliekė, o amerikoniški ar prancūziški tankai ir lėktuvai ir kiti pagelbininkai.

Jeigu mes būtume turėję tokius ir tiek ginklų, o rusai būtų buvę, kaip arabai, pusiau ginkluoti, mes rusus būtume supliekę per 3 dienas. Aš manau, kad mūsų kariai buvo gerai paruošti ir išlavinti, tik trūko sunkiųjų ginklų ir draugų. Ką galėjome padaryti prieš tuos, kurie buvo šimtą kartų stipresni?

Matyti, kad tas viskas buvo išnagrinėta ir prieita išvados nesipriešinti. Aš galvoju, kad tokiu kritišku momentu ir patys dabartiniai kaltintojai geresnio sprendimo nebūtų suradę.

Kaip žinome, okupantas pažadėjo į mūsų vidaus reikalus nesikišti, atseit, mes turėsime pilną teisę tvarkytis savarankiškai. Žinojo ir tai, kad rusai nesilaiko pažadų, anksčiau ar vėliau juos sulaužys, bet kitos išeities jau nebebuvo, kaip tik su okupantu kalbėtis ir derėtis su viltimi, kad gal pasikeis laikai mūsų naudai.

Aš labai abejoju, ar kaltinimai, kad nueita tarnauti okupantui, turi tikrą pagrindą. Ir daugiau "kareivėlių" buvo įjungta į okupanto mašiną, kaip gen. Karvelis ir kiti, ne savo noru, o prievarta. Kai kartą patekai į pragarą, tai sunku yra su-

Kaina
2 dol.

rasti kelią atgal, gal tik lavonu galėtų išeiti. Taigi apie visokius kaltinimus reikėtų gerai pagalvoti.

Kada mūsų Korpą įjungė į rusų armiją, tuojau paskyrė rusus karininkus mūsų vadų padėjėjais, o į dalinius rusus politrukus ir pradėjo mus visus sekti ir tempti ant Stalino kurpalio. Pradėjo ieškoti priekabių, kad galėtų apkaltinti, o po to, išbraukti iš sąrašų. Tas okupanto spaudimas mus dar daugiau sucementavo, ir pradėjome tylią kovą prieš okupanto užmačias. Žinoma, atsirado vienas kitas siplnavalis, kuris okupantui pradėjo tarnauti, bet nedaug tokių buvo, daugiausia patarnavo žydai, nuo kurių ir aš nukentėjau.

Aš šį vaizdelį priminiau tam, kad būtų aiškiau, kad ir labai buvom spaudžiami, bet nepasidavėm okupantui, pasilikome ištikimi duotai priesaikai: kad jokių žinių priešui neteiksiu ir su juo nebendradarbiausiu, nors mano gyvybei ir pavojus grestų. Tai aš ir galvoju, kad ir tie vadai, kurie dabar taip kaltinami, labai sunkiai tą visą pergyveno ir laukė kokio nors pasikeitimo.

Kaip Korpo, taip ir Rinktinės ir Savisaugos dalinių buvo vienas ir tas pats tikslas: kaip nors išsilaikyti ginkluotiems, kad, atėjus momentui, lengviau galėtume nusikratyti okupanto. Visi gyvenoma ta mintimi. Aš manau, jeigu kas buvo daroma, tai ne tam, kad okupantui patarnauti, o kad ką nors dar išgelbėjus.

Prie vieno kaltinimo, tačiau, prisidedu ir aš. Tai, kam buvo priimtas lenkų ultimatumas. Čia jau tai reikia kaltinti "kareivėlį", kad nesipriešino. Mano supratimu daug mažesnė buvo rizika prieš lenkus, tokius didvyrius, priešintis, kurie raiti puola tankus, o ne prieš rusus. Bet, nežinau, kodėl, daug mažiau dėl to kaltina?

Negana to, kad apkaltino kareivėlį, bet įtraukė į kaltinamųjų sąrašą ir du asmenis, kurie tiek daug dirbo ir kovojo už tėvynės laisvę. Jeigu jau taip, tai vargu ar turi pagrindo tie visi kaltinimai kareivėliui.

Daug lengviau kritikuoti ir kitus kaltinti, negu kovoti. Mano samprotavimu, visos kritikos reikėtų mažinti, nes jos mus veda prie nesugyvenimo, kurio ir taip jau trūksta.

K. Leknickas

ATSIŲSTA PAMINĖTI

SEPTINTOJI PRADALGĖ, Literatūros Metraštis, 464 psl. Išleido Nida Londone. 4.50 dol.

MINTIS, Politikos ir Kultūros žurnalas, Nr. 1, 1971 m. Leidžia Liet. Socialdemokratų Part. Užs. delegatūra, 190 psl. (mažo formato). 2 dol.

Prof. dr. Z. Ivinskis, PROF. PRANAS DOVYDAITIS, APAŠTALAUTOJAS IR MOKSLININKAS, 22 psl. brošiūra. Atspaudas iš "Šaltinio" 1969 ir 1970 m.

LIEPSNA, Montrealio Lituanistinės mokyklos leidinys, rotatorinis, 16 psl. iliustruotas piešiniais.

— — — —

National Review žurnalas pravedė antrąjį metinį Pasimėgavimo konkursą. Konkurso tikslas — žinomų knygų pavadinimus suderinti su žinomų asmenų pavardėmis. Pav.: **"Grapes of Wrath"**, autorius C. Chavez; "Great Expectations", autorius T. Kennedy, arba "A Farewell to Arms", autorius Milano Venera ir pan.

Pirmą vietą laimėjo **"Ship of Fools"**, autorius Simas Kudirka, tarp kitų, kaip: "The Red and the Black", autorius Angela Davis; "A Midsummer Night's Dream", autorius Edward Kennedy ir kt.

•

Senatorius Ted Kennedy prisispyręs vis siūlo priversti Pietų Vietnamą sudaryti "koalicinę" vyriausybę, kurioje dalyvautų ir komunistai. Jis, greičiausia, jau užmiršo, kad tokia "koalicinė" vyriausybė, savo laiku, prievarta primesta gen. Maršalio Kinijai ir Čiangaišekui, netruko paversti Kiniją komunistine valstybe. Todėl tik šiendieną amerikiečių jaunimas turi mirti Vietname.

O, gal senatorius todėl taip kalba, kad gerai tą atsimena? **A. O.**

•

Ben Gurionas, Izraelio min. p-kas 1962 m. "Look" žurnale pareiškęs:

"Jeruzalėje Jungt. Tautos pastatys pranašų šventovę, kuri tarnaus visų žemynų federaline sąjunga; tai bus žmonijos vyriausio teismo vieta."

Apetitas bevalgant auga. Eichmano teisėjai norėtų būti viso pasaulio teisėjais. **C. S.**

•

Reikia remtis "Iliados" poema, nes joje yra iškelta ir parodyta, kad žmogus gali gyventi net ir tikriausiai žinodamas jį laukiantį mirtiną likimą, tačiau, visiškai jam nepasiduodamas. **N.**

•

Pasaulinio žydų kongreso prezidentas dr. Nehum Goldmanas, 1953 m. Montrealio laikratyje "L'Unité National" (Nr. 4) pareiškęs:

Žydai galėtų gauti Ugandą, Madagaskarą, ar kurią kitą vietą savo tėvynę įkurti. Tačiau jie nieko kito nenori, kaip Palestinos. Ne todėl ji jiems reikalinga, kad Palestina yra bibliškasis kraštas ir reikšminga jiems religiniai; ne todėl, kad Negyvoji jūra išgarinta gali duoti metalų ir metaloidų 5 trilijonų dolerių vertės, ne todėl, kad Palestinos podirvyje yra 20 kartų daugiau naftos, kaip abiejose Amerikose kartu sudėjus, bet todėl, kad Palestina yra Europos, Azijos ir Afrikos kryžkelė, todėl kad Palestina yra tikrasis pasaulio politinės galybės centras ir strateginis-karinis centras kontroliuoti visą pasaulį.

A.a. JUOZUI ČESONIUI mirus, jo atminimui aukos (vieton gėlių) žurnalui "KARYS" paremti:

L. V. S. "Ramovė" Philadelphia skyrius — 25 dol., Naras Jonas — 5 dol., Špakauskas K. A. — 5 dol., Rukšienė Birutė — 5 dol., Andys Juozas — 10 dol., Raugas Balys — 5 dol., Šidlauskas Povilas — 5 dol., Palaitis Gustavas — 4 dol., Ridikas Alfonsas — 5 dol., Impolėnienė Bronė — 5 dol.

"Karys" nuoširdžiai dėkoja aukotojams!

AUKOJO 'KARIUI":

$74.000: Amerikos Lietuvių Tautinės S-gos Philadelphija Skyrius;

Po $5.00: "Kario skaitytojai, N. Y.; Vigelis Jonas, Collingswood, N. J.

Po $4.00: Gedmintas Vladas, Worcester, Mass.; Juras Stasys, Chicago, Ill.

Po 3.00: Adomaitis Jonas, Tinley Park, Ill.; Delininkaitis Zigmas, Waterbury, Conn.; Guzulaitis Rimantas, Omaha, Nebr.; Mockus Antanas, Hartford, Conn.; Trečiokas Kazys, Union, N. J..

Po $2.00: Ausevičius Vincas, Chicago, Ill.; Balzekas Stanley, Jr., Chicago, Ill.; Bubelis Joseph, Wisconsin Dells, Wis., Karaliūnas Jonas, Hamilton, Canada; Matiukas J., Woodhaven, N. Y.; Mitkus Jurgis, Detroit, Mich.; Pranaitis J., Chicago, Ill.; Ramanauskas Antanas, Manchester, Conn.

$1.50: Medušauskas Stasys, Chicago, Ill.

$1.00: Juras Stasys, Chicago, Ill.

$0.80: Klimas A., Australia

"Karys" nuoširdžiai dėkoja aukotojams!

Kario portreto žodžiu
KONKURSAS

Žurnalas *Karys*, puoselėdamas lietuviškąjį žodį ir norėdamas įamžinti KARIO-KOVOTOJO portretą žodžiu, skelbia literatūrinį konkursą.

Karys tiki, kad ras gausaus susidomėjimo ir daug nuoširdumo, nes portretas nepaprastas. Jis — to, kuris kovojo už Lietuvos Laisvę ir Nepriklausomybę 1918-1919 metais. Jis to, kuris vedė ir veda nelygią kovą su okupantu, o sugaudus trimitams ir vėl bus visų kovojančių gretų priešakyje.

Visa tai aiškiai išsako konkurso tematiką. Ji laisva ir nevaržoma, nei forma, nei apimtimi. Vienintelė sąlyga: KARIO PORTRETAS žodžiu turi būti literatūriniai brandus ir meniškai vertingas.

Konkurso data: Lapkričio 23 d. 1971 metai.

Visi gautieji konkursui kūriniai gali būti spausdinami žurnalo *Karys* nuožiūra be atskiro leidimo bei honoraro.

Skiriama simbolinė premija: $100.00.

Kūrinius siųsti žurnalui *Karys* iki š.m. lapkričio 1 d. Ant pagrindinio voko, būtinai pažymint — *Konkursui*; viduje, atskirame uždarame vokelyje, tikroji autoriaus *pavardė ir adresas.*

Kviečiami visi dailiojo žodžio meistrai — rašytojai ir poetai šiame konkurse gausiai dalyvauti ir savo kūriniais įamžinti būsimosioms kartoms KARIO PORTRETĄ.

Kūriniams įvertinti komisija bus paskelbta vėliau.

Karys

P.S. Kitus laikraščius prašome persispausdinti.

Skelbimas

Jau spausdinama knyga "Kovos dėl Lietuvos nepriklausomybės". Autorius — K. Ališauskas; redagavo Pr. Čepėnas. Spausdina dr. Morkūno spaustuvė Čikagoje.

Knyga apima laikotarpį nuo 1917 m. iki 1920 m. pradžios. Pagrindą sudaro lietuvių kovos su bolševikais ir bermontininkais. Bus atspausdinta 1971 m. balandžio mėn.

Iki šiam laikui istorijos apie kovas dėl Lietuvos nepriklausomybės mes neturėjome, tad ši knyga bus vienintėlis liudininkas apie mūsų kovas dėl Laisvės. Joje bus santrauka anglų kalba.

Veikalą paruošti ir išleisti reikalingos lėšos. Ši aplinkybė verčia kreiptis į lietuviškąją visuomenę ir prašyti paramos.

Kviečiu į talką būti knygos mecenatais, rėmėjais ar prenumeratoriais. Iš anksto užsisakiusiems ir pinigus sumokėjusiems kainuos $12.00.

Veikalo mecenatais bus įmokėjusieji nemažiau $200.00. Veikalo rėmėjais bus įmokėjusieji nemažiau $25.00. Mecenatų ir rėmėjų sąrašai bus paskelbti knygos pabaigoje.

Čekius ar perlaidas siųsti: (1) K. Ališauskas, 7312 So. Washtenaw Ave., Chicago, Ill. 60629; arba (2) M. Rėklaitis, 6643 So. Maplewood Ave., Chicago, Ill. 60629.

Reiškiu gilią pagarbą ir dėkoju

K. Ališauskas

Įvairių autorių straipsniai skelbiami KARYJE nevisada reiškia redakcijos ar leidėjų nuomonę • KARYS išleidžiamas kiekvieno mėnesio pradžioje. Jam skiriami straipsniai turi pasiekti redakciją nemažiau dvi savaites prieš išleidimą. Rankraščiai redakcijoje nesaugomi • Keisdami adresą nedelsdami praneškite KARIUI, pažymėdami naująjį ir senąjį adresą • Čekius, arba "Money Order" adresuoti tik "KARYS" vardu, — ne "Warrior" ar kt.